

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

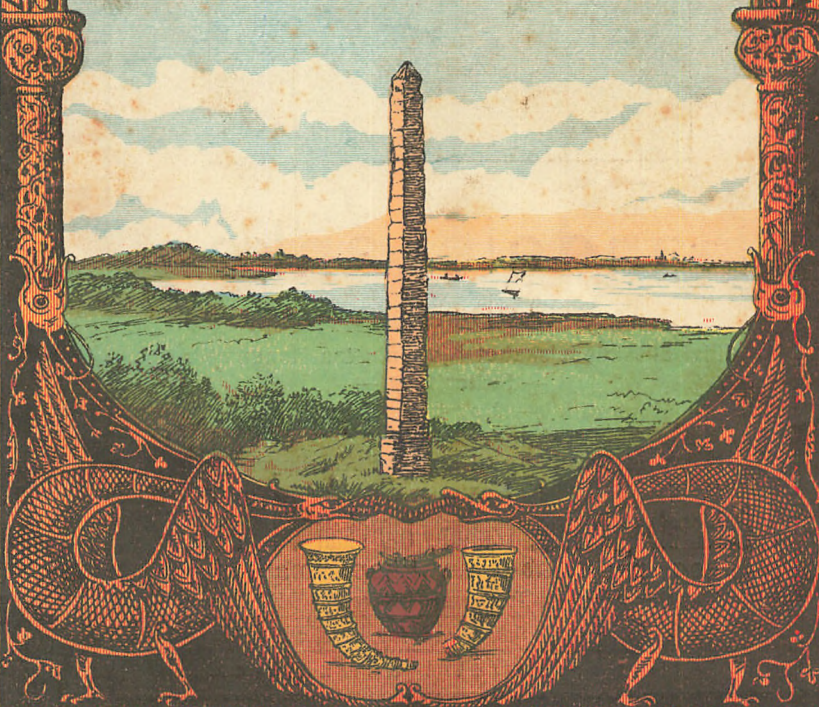
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

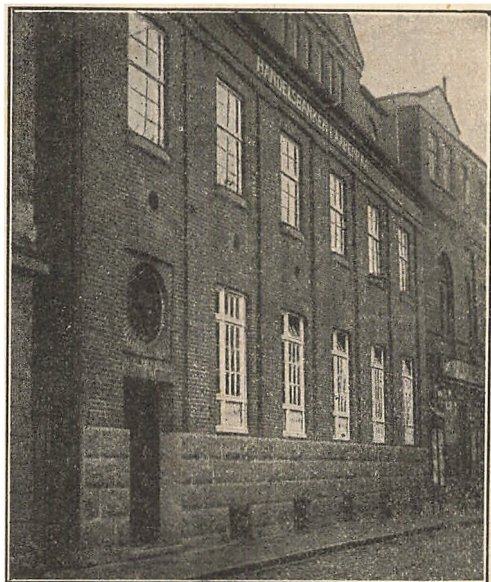
Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sprogforeningens
ALMANAK
for
1931

Udgivet af Sprogforeningen

Handelsbanken Aabenraa

Filial af Aktieselskabet Københavns Handelsbank

— Stiftet 1873 —

Kontortid: 9—12 og 2—4. Lørdag 9—1

Telefoner 401 — 402

med Omstilling til samtlige Afdelinger.

Kontorer i

**Bolderslev, Bovrup, Felsted, Hjordkær og Hellevad
og paa Aabenraa Eksportmarked.**

Aktiekapital og Reserver ialt ca. 81 Mill. Kr.

tjener til Sikkerhed for Indskud.

Alle Bankforretninger udføres.

Slaberraa.
Købt i Gjelbalt's Kjøbsted.

Udgivet af Sprogforeningen
under Mediation af Hr. Gønsten og S. Stud.

38. Aar gang.

• • 1831 • •

for

U I M A N A K

Sprogforeningens

Nærværende Aar

regnes efter Kristi Fødsel 1931.

Siden Indførelsen af den Julianske Kalender	1976
» » » Gregorianske »	349
» » » » forbedrede »	218
» Bogtrykkerkunstens Opfindelse	491
» Amerikas Opdagelse	439
» Reformationens Begyndelse	414
» den oldenborgske Stammes Tronbestigelse ..	483
» den lyksborgske » ..	67
» Kong Christian d. X. » ..	19
» Verdenskrigens Udbrud	17

Formørkelser i Aaret 1930.

1) Total Maaneformørkelse den 2. April. Den varer fra Kl. 19.23 til Kl. 22.52, er total fra Kl. 20.22 til Kl. 21.53 og ses i hele sin Udstrækning i København.

2) Partiel Solformørkelse den 17.—18. April, usynlig i Danmark. Den ses i Asien, undtagen i den østlige og den sydvestlige Del, endvidere i den nordøstligste Del af Europa samt i det nordlige Ishav.

3) Partiel Solformørkelse den 12. September, usynlig i Danmark. Den ses i Alaska og i Asiens nordøstligste Del.

4) Total Maaneformørkelse den 26. September. Den varer fra Kl. 18.54 til Kl. 22.42, er total fra Kl. 20.6 til Kl. 21.31 og ses i hele sin Udstrækning i København.

5) Partiel Solformørkelse den 11. Oktober, usynlig i Danmark. Den ses i Sydamerika, undtagen de nordlige og de nordøstlige Dele, i den sydvestlige Del af det Atlantiske Ocean, i den sydøstlige Del af det Stille Ocean samt i det sydlige Ishav.

Mellem Jul og Paaske er 15 Uger,
og mellem Pinse og Advent er 27 Uger.

Højvandet ved Vestkysten.

De for hver Dags For- og Eftermiddag anførte Klokkeslet angiver Højvandet ved Rømø Havn. For at finde Flodtiden paa andre Punkter maa der til disse Tal lægges til ved Odden paa Rømø 10, ved Højer Sluse 40, ved Koldby 30, Ballum Sluse 15, Rejsby Sluse 20, Vester Vedsted Sluse 20, Esbjerg 30, Nordby paa Fanø 35 Minutter. Ved Sønderho maa der trækkes 5 Minutter fra.

Lavvandet indtræder $6\frac{1}{4}$ —7 Timer efter Højvandet.

Beregningerne er udførte af Thade Petersen i Haderslev.

Vore Vandtider.

Sprogforeningens Almanak har et i Hovedsagen saa sluttet Udbredelsesomraade, at den mere end de fleste andre Almanakker kan varetage sine Læseses stedlige Interesser. Dette gælder ogsaa dens Vandtider. Den Strækning af Vestkysten, der har Betydning for den, er saa kort, at Vandtiderne, naar de beregnes efter et centralt beliggende Udgangspunkt, med smaa Afvigelser kan komme til at gælde for hele den Kyststrækning, der interessere dens Læsere. Derved bliver de meget lettere haandterlige, end de er i de fleste andre Almanakker. Det er saaledes umiddelbart indlysende, at det er meget lettere at lægge 10 henholdsvis 40 Minutter til Rømøse Flodtid for at finde Flodtiden ved Ballum eller Højer Sluse, end det er at lægge 1 Time 48 Min. — 2 Timer 40 Min. til Maanens Kulminations Klokkeslet i København for at finde Flodtiden i Esbjerg og derefter trække 1 Time 26 Min. fra for at finde den paa Vestkysten af Fanø.

Sprogforeningens Almanak har lige fra sin første Aargang brugt Rømø Havn som Udgangspunkt for sine Flodberegninger. Den ligger for Nordslesvigs Vestkyst saa centralt, at det Antal Minutter, der skal lægges til dets Flodtider for at finde alle de andre Punkters kan betegnes med runde Tal mellem 10 og 40, uden at man udsætter sig for Fejlregning af nogen Betydning. Hidtil har vi kun angivet de nødvendige Tillæg for ganske faa Punkter paa Kysten. Da det imidlertid maa anses for ønskeligt, at dette bliver angivet for flere Punkter, har vi nu ogsaa taget Koldby samt Rejsby og Vester Vedsted Sluser med i Betragtning, samtidig med at vi har revideret Tallet for Højer Sluse. Sidstnævnte Sted er vi saa heldige at have omhyggelige og nøjagtige Flodiagttagelser gennem lange Tider, idet Vandbygningsvæsnet der har to selvregistrerende Vandstandsmaalere. Distriktsingeniør Buhl i Sønderborg har været saa venlig at stille en Del af disse Optegnelser til Raadighed for os. Efter Undersøgelse af nogle Partier af det har vi ment at maatte sætte det Tal, der her skulde lægges til Højvandet ved Rømø, til 40 Minutter, medens vi hidintil har angivet 50. Det sidstnævnte Tal var i nærmeste Overensstemmelse med »Den danske Lods«, Københavns Observatorium og Meyn's Hauskalender, efter hvis Beregninger der maatte lægges henholdsvis 50, 52 og 49 Minutter til vore Flodangivelser for at faa Højvandet ved Højer Sluse. Efter officielle tyske Opgivelser som »Nautisches Jahrbuch« og »Nordseehandbuch« vilde det endog kun blive 24 eller 29 Minutter. Muligvis vilde en grundigere Undersøgelse give et af disse Tal Ret. Højere end til 40 Min. kan Tillæget i alle Tilfælde ikke sættes.

Paa saa solidt et Grundlag som det i Højer hviler vore Tal for de andre Punkter ikke. Dog har vi ikke sat dem

efter blot Skøn. For Odden, Koldby og for Ballum, Rejsby og Vester Vedsted Sluser har Redaktionen derimod ladet foretage Iagttagelser i nøjagtig Samtidighed med Rømø Havn og er derved naaet til et Tal, der formentlig maa være nøjagtigt nok til praktisk Brug. Det samme gælder Tallene for Esbjerg, Nordby og Sønderho, som vi har faaet ved Beregning paa Grundlag af Observatoriets Opgivelser, sammenholdt med dem i »Nautisches Jahrbuch«.

Der maa ved Flodberegningerne altid regnes med, at Vindretning og -styrke samt Barometerstand kan volde betydelige Afvigelser saavel til den ene som til den anden Side. Til praktisk Brug kommer det derfor ikke an paa et pinligt nøjagtigt men et let haandterligt Tal. Det har Sprogforeningens Almanak nu i over 30 Aar bragt for Nordslesvigs Vestkyst og vundet Anerkendelse for hos dem, der her brugte den. Det samme søger den nu at bringe for Kysterne op til Esbjerg og Fanø.

Bestemmelse af Middagslinien.

Paa en vandret plan Flade, som er opstillet saaledes, at den kan beskinnes af Solen, tegnes flere koncentriske Cirkler. I Centret oprejses en Stift lodret paa Fladen. Naar om Formiddagen mellem Kl. 9 og 11 Stiftens Skygge efterhaanden bliver kortere, mærker man sig paa Cirklerne de Punkter, hvor Skyggens Ende befinder sig. Om Eftermiddagen mellem Kl. 1 og 3 forlænger Skyggen sig, og nu mærker man sig atter Skyggens Ende i Cirklerne. **Middagslinjen** er da den rette Linje, som, dragen ud fra Stiftens Fod, halverer de paa Cirklerne afskaarne Buer. — Konstruktionen giver det bedste Resultat, naar den udføres i Dagene imellem den 18de og 25de Juni eller imellem den 18de og 25de December.

Hver Gang, Stiftens Skygge falder i Middagslinjen, er det sand Middag.

Bemærkninger vedrørende Kalenderen.

Dagen begynder Kl. 12 om Natten; alle Tiderne fra Midnat til Middag regnes til Morgen, og alle Tiderne fra Middag til Midnat til Aften. Klokkestellet angiver den mellemeuropæiske Tid.

Januar 1931

O.C.N.

Glugmaaned. 31 Dage

Se Anm. 3.S.
Højvande1. Uge. **Kristi Omskærelse.** Luk.2.21.2. Række: Matth. 6, 5—13

		N.		Fm.	Em.
T.	1	Nytaaer	5 26	11,15	—
F.	2	Abel	6 56	12,00	12,20
L.	3	Enoch	8 20	12,55	1,15

2. Uge. **Da Herodes var død.** Matth. 2, 19 til Enden.

2. Række, Matth. 2, 13—18.

S.	4	S. e. Nytaaer	9 24	Methusalem	1,45	2,10
M.	5	Simeon	0.	☉ f. M. 14. 15'	2,35	3,00
Ti.	6	H. 3 Konger	18 15	Jupiter i Opp. m. Solen	3,20	3,50
				☾ nærmest Jorden		
O.	7	Knud Hertug	19 55	Sol. op 8. 40' n. 15. 52'	4,05	4,40
T.	8	Erhardt	21 31	Tusmørket varer 52'	4,55	5,25
F.	9	Julianus	23 4		5,35	6,10
L.	10	Paul Eremit	—		6,20	6,50

3. Uge. **Da Jesus var 12 Aar gammel.** Luk. 2, 42 til Enden.

2. Række, Mark. 10, 13—16.

S.	11	1.S.e.h.3.Kong.	0 34	Hyginus	7,00	7,40
M.	12	Reinhold	2 4	☾ s. Kv. 6. 9'	7,55	8,40
Ti.	13	Marie	3 34	Hilarius	8,55	9,45
O.	14	Felix	5 5	Sol. op 8. 34' n. 16. 3'	10,10	11,00
T.	15	Maurus	6 32	Tusmørket varer 50'	11,25	—
F.	16	Marcellus	7 46		12,10	12,35
L.	17	Antonius	8 40		1,10	1,35

4. Uge. **Brylluppet i Kana.** Johs.2, 1-11, 2.Række: Luk. 19, 1-10

S.	18	2.S.e.h.3.Kong.	N.	VilhelmineMarie. Prisca	2,00	2,25
M.	19	Pontianus	16 31	☉ n. M. 19. 36'	2,45	3,10
Ti.	20	Fab. og Sebast.	17 53	Sol. op 8. 26' n. 16. 17'	3,20	3,50
O.	21	Agnes	19 13	Tusmørket varer 49'	3,55	4,25
T.	22	Vincentius	20 29	☾ fjernest Jorden	4,30	5,00
F.	23	Emerentius	21 44		5,00	5,30
L.	24	Timotheus	22 58		5,30	5,55

5. Uge. **Jesus gik ned ad Bjerget.** Matth. 8, 1—13, 2, Række,
Luk. 17, 5—10.

S.	25	3.S.e.h.3.Kong.	—	Pauli Omvendelse	6,00	6,35
M.	26	Polycarpus	0 15	☉ f. Kv. 1. 6'	6,40	7,15
Ti.	27	Chrysostomus	1 34	Mars i Opp. m. Solen	7,20	7,55
				Carolus Magnus		
O.	28	Fred. 6. Føds.	2 58	Sol. op 8. 14' n. 16. 31'	8,05	8,45
				Tusmørket varer 47'		
T.	29	Chr. 7. Føds.	4 26	Merk. størst vestl. Elong	9,00	9,45
F.	30	Lovise	5 53	Valerius	10,15	11,00
L.	31	Vigilius	7 7	Adelgunde	11,40	—

6. Uge. Arbejderne i Vingaarden. Matth. 20, 1—16.

2. Række. Matth. 25, 14—30.

		N.		Fm.	Em.
S.	1	Septuagesima	7 59	Brigida	12,20 12,60
M.	2	Kyndelmisse	8 30	Venus st. vestl. Elong.	1,20 1,50
Ti.	3	Blasius	0.	☉ f. M. 1. 26'	2,20 2,50
				☾ nærmest Jorden	
O.	4	Veronica	19 0	Sol. op 8. 2' n. 16. 46'	3,10 3,40
T.	5	Agathe	20 38	Tusmørket varer 46'	3,55 4,30
F.	6	Dorothea	22 13		4,85 5,15
L.	7	Richard	23 46		5,20 5,55

7. Uge. De fire Slags Sædejord. Luk. 8, 4—15.

2. Række: Mark. 4. 26—32.

S.	8	Sexagesima	—	Corintha	6,00 6,35
M.	9	Apollonia	1 19	☾ s. Kv. 17. 10'	6,45 7,25
Ti.	10	Scholastica	2 52		7,35 8,10
O.	11	Euphrosyne	4 21	Sol. op 7. 47' n. 17. 2'	8,25 9,05
T.	12	Eulalia	5 40	Tusmørket varer 45'	9,35 10,20
F.	13	Benignus	6 40		10,55 11,40
L.	14	Valentinus	7 19		— 12,15

8. Uge. Kristi Daab, Matth. 3, 13 til Enden. 2' Række,
Luk. 18, 31 til Enden.

S.	15	Fastelavn	7 43	Quinquagesim. Esto mihi	12,50 1,20
M.	16	Juliane	7 58	Faustinus	1,45 2,15
Ti.	17	Hvide Tirsd.	N.	Findanus	2,25 2,55
				☉ n. M. 14. 11'	
O.	18	Aske Onsdag	18 16	JulianeSoph. Concordia	
T.	19	Ammon	19 31	Sol. op 7. 32' n. 17. 17'	3,05 3,35
F.	20	Eucharis	20 46	Tusmørket varer 43'	3,40 4,10
L.	21	Samuel	22 1	☾ fjernest Jorden	4,10 4,40
					4,35 5,05

9. Uge. Jesus fristes af Djævelen, Matth. 4, 1—11.

2' Række, Luk. 22, 24—32.

S.	22	1. S. i Fasten	23 19	Quadragesima Invocav.	5,05 5,35
M.	23	Papias	—	Peders Stol	5,35 6,05
Ti.	24	Matthias	0 40	Neptun i Opp. m. Solen	6,10 6,40
				Victorinus	
O.	25	Tamperdag.	2 5	☉ f. Kv. 17. 42'	6,45 7,15
T.	26	Inger	3 31	Sol. op. 7. 15' n. 17. 32'	7,30 8,00
F.	27	Leander	4 49	Tusmørket varer 42'	8,20 9,00
L.	28	Øllegaard	5 50		9,40 10,25

Marts 1931

D. & N.

Tordmaaned. 31. Dage.

Se Anm. 3. S.
Hoivande10. Uge. **Den kananæiske Kvinde.** Matth. 15, 21—28.
2. Række. Mark. 9, 17—29.

		N.		Fm.	Em.
S.	1	2. S. i Fasten	6 29	Reminiscere. Albinus	11,10 11,50
M.	2	Simplicius	6 53		— 12,35
Ti.	3	Kunigunde	7 7	☉ f. M. 11. 36'	1,00 1,40
O.	4	Adrianus	0.	Sol. op 6. 58' n. 17. 46'	2,00 2,40
T.	5	Theophilus	19 37	Tusmørket varer 42'	2,50 3,25
F.	6	Gotfred	21 15	☾ nærmest Jorden	3,35 4,10
L.	7	Perpetua	22 52		4,15 4,50

11. Uge. **Jesus drev en Djævel ud.** Luk. 11, 14—28.
2. Række. Joh. 8, 42—51.

S.	8	3. S. i Fasten	—	Oculi. Beata	4,55 5,30
M.	9	40 Riddere	0 30	Thala	5,40 6,15
Ti.	10	Ædel	2 4	☾ s. Kv. 6. 15'	6,25 7,00
O.	11	Krpr. Frederik	3 30	Sol. op 6. 40' n. 18. 1'	7,10 7,40
T.	12	Gregorius	4 38	Tusmørket varer 42'	7,55 8,30
F.	13	Macedonius	5 23		9,05 9,45
L.	14	Euty chius	5 51		10,25 11,10

12. Uge. **Jesus bispiser 5000 Mand.** Joh. 6, 1—15.
2. Række. Joh. 6, 35—51.

S.	15	Midfaste	6 7	Lætare. Zacharias	11,55 —
M.	16	Gudmund	6 17		12,20 1,00
Ti.	17	Gertrud	6 24	☾ fjernest Jorden	1,20 1,55
O.	18	Alexander	6 30	Sol. op 6. 22' n. 18. 15'	2,00 2,35
T.	19	Joseph	N.	Tusmørket varer 42'	2,20 3,10
F.	20	Gordius	19 50	☉ n. M. 8. 51'	3,10 3,40
L.	21	Benedictus	21 7	Jævdøgn.	3,40 4,10

13. Uge. **Gabriel Engel udsendes.** Luk. 1, 26—38.
2. Række, Luk. 1, 46—56.

S.	22	5. S. i Fasten	22 27	Judica. Paulus	4,10 4,35
M.	23	Fidelis	23 51		4,35 5,05
Ti.	24	Ulrica	—		5,05 5,35
O.	25	Mariæ Bebud.	1 16	Sol op 6. 4' n. 18. 30'	5,40 6,05
T.	26	Gabriel	2 37	Tusmørket varer 42'	6,20 6,45
F.	27	Kastor	3 43	☽ f. Kv. 6. 4'	7,05 7,30
L.	28	Eustachius	4 28		8,00 8,35

14. Uge. **Jesu Indtog i Jerusalem.** Matth. 21, 1—9.
2. Række. Mark. 14, 3—9.

S.	29	Palmesøndag	4 56	Jonas	9,25 10,05
M.	30	Qvirinus	5 14		10,55 11,35
Ti.	31	Fred. 5. Føds.	5 25	Balhina	— 12,20

April 1931

O.C.N.

Faaremaanede. 30 Dage.

Se Anm. 35.
Højvande

		N.		Fm.	Em.
O.	1 Hugo	5 33	{ Sol. op 5. 46' n. 18. 44' Tusmørket varer 43' ☉ nærmest Jorden	12,40	1,25
T.	2 Skærtorsdag	5 40	{ Theodosius ☉ f. M. 21 6'	1,40	2,20
F.	3 Langfredag	0	{ Maaneformørkelse Nicætas	2,25	3,05
L.	4 Ambrosius	21 52		3,10	3,45

15. Uge. **Kristi Opstandelse.** Mark. 16, 1—7,
2. Række: Matth. 28, 1—8.

S.	5 Paaskedag	23 32	Irene	3,50	4,25
M.	6 2. Paaskedag	—	Sixtus	4,35	5,10
Ti.	7 Egesippus	1 7	{ Janus	5,15	5,45
O.	8 Chr. 9. Føds.	2 26	{ Sol. op 5. 27' n. 18. 58' Tusmørket varer 44'	5,55	6,25
T.	9 Procopius	3 22	☉ s. Kv. 21. 15'	6,40	7,05
F.	10 Ezechiel	3 55	Merk. størst østl. Elong.	7,30	8,00
L.	11 Leo	4 15		8,35	9,15

16. Uge. **Jesus kom ind ad lukte Døre.** Johs. 20, 19 til Enden.
2. Række: Johs. 21, 15—19.

S.	12 1. S. e. Paaske	4 27	Quasimodo Julius	10,05	10,35
M.	13 Justinus	4 35		11,25	11,50
Ti.	14 Tiburtius	4 41	{ ☉ fjernest Jorden Olympia	—	12,30
O.	15 Chr. 5. Føds.	4 46	{ Sol. op 5. 10' n. 19. 12' Tusmørket varer 45'	12,40	1,20
T.	16 Mariane	4 50		1,30	2,05
F.	17 Anicetus	4 55		2,05	2,35
L.	18 Eleutherius	N.	☉ n. M. 2. 0'	2,35	3,05

17. Uge. **Jesus er en god Hyrde.** Joh. 10, 11—16.
2. Række: Joh. 10, 22—30.

S.	19 2. S. e. Paaske	21 36	{ Misericordia Domini. Daniel	3,10	3,35
M.	20 Sulpicius	23 2		3,40	4,05
Ti.	21 Flyttedag	—	Florentius	4,10	4,35
O.	22 Cajus	0 26	{ Sol. op 4. 52' n. 19. 26' Tusmørket varer 47'	4,45	5,10
T.	23 Georgius	1 37		5,25	5,45
F.	24 Albertus	2 28		6,05	6,25
L.	25 Mark. Evang.	3 0	☉ f. Kv. 14. 40'	6,50	7,05

18. Uge. **Kristi Bortgang til Faderen.** Joh. 16, 16—22.
2. Række: Joh. 14, 1—11.

S.	26 3. S. e. Paaske	3 20	Jubilate. Cletus	7,55	8,20
M.	27 Charl. Aml.	3 33	Ananias	9,05	9,50
Ti.	28 Vitalis	3 42	{ Sol. op 4. 36' n. 19. 39' Tusmørket varer 48'	10,45	11,10
O.	29 Peter Martyr	3 49		12,00	—
T.	30 Severus	3 55	☉ nærmest Jorden	12,20	1,00

Maj 1931		O.C.N.	Majmaan. 31 Dage	Se Anm. 3.S. Højvande	
		N.		Fm.	Em.
F.	1 Bededag	4 2	Philip og Jakob Voldermisse	1,15	1,55
L.	2 Athanasius	4 11	☉ f. M. 6. 14'	2,05	2,40
19. Uge. Den Eelligaands Sendelse , Joh. 16, 5—15. 2. Række, Joh. 8, 28—36.					
		O.			
S.	3 4. S. e. Paaske	22 32	Cantate. Korsmisse	2,45	3,20
M.	4 Florian	—		3,25	4,00
Ti.	5 Gothard	0 2	Sol. op 4. 21' n. 19. 53' Tusmørket varer 51'	4,10	4 40
O.	6 Joh. a. Port.	1 11		4,55	5,20
T.	7 Flavia	1 55	De lyse Nætter begynd.	5,40	6,00
F.	8 Stanislaus	2 20		6,20	6,40
L.	9 Caspar	2 35	☾ s. Kv. 13. 48'	7,10	7,25
20. Uge. Beder i Jesu Navn , Joh. 16, 23—23. 2. Række, Joh. 17, 1—11.					
S.	10 5. S. e. Paaske	2 44	Rogate. Gordianus	8,05	8,35
M.	11 Mamertus	2 51		9,20	9,45
Ti.	12 Pancratius	2 56	☾ fjernest Jorden	10,35	10,55
O.	13 Ingenuus	3 1	Sol. op 4. 7' n. 20. 6' Tusmørket varer 55'	11,40	11,55
T.	14 Kr. Himmelf.	3 5		Kristian	—
F.	15 Sophie	3 10		12,45	1,20
L.	16 Sara	3 17		1,25	1,55
21. Uge. Naar Trøsteren kommer , Joh. 15, 26 til Enden og 16, 1—4. 2. Række, Joh. 17, 20 til Enden.					
		N.			
S.	17 6. S. e. Paaske	—	Exaudi. Bruno	2,00	2,30
M.	18 Erik	22 12	☉ n. M. 16. 28'	2,35	3,05
Ti.	19 Potentiana	23 28	Sol. op 3. 54' n. 20. 19' Tusmørket varer 58'	3,10	3,40
O.	20 Angelica	—		3,50	4,10
T.	21 Helene	0 26		4,30	4,50
F.	22 Castus	1 4		5,10	5,30
L.	23 Desiderius	1 26		6,00	6,15
22. Uge. Hvo mig elsker , Joh. 14, 23 til Enden 2. Række, Joh. 14, 15—21.					
S.	24 Pinsedag	1 41	Esther	6,50	7,05
M.	25 2. Pinsedag	1 51	☽ f. Kv. 20. 39'	7,45	8,10
Ti.	26 Beda	1 58	Urbanus	9,00	9,25
O.	27 Tamperdag	2 4	Lucian		
T.	28 Vilhelm	2 11	Sol. op 3. 44' n. 20. 30' Tusmørket varer 62'	10,15	10,40
F.	29 Maximinus	2 19	Merk. størst vestl. Elong	11,30	11,50
L.	30 Vigand	2 29	☾ nærmest Jorden	—	12,30
				12,45	1,25
23. Uge. Kristus og Nikodemus , Joh. 3, 1—15. 2. Række, Matth. 28, 18 til Enden.					
S.	31 Trinitatis	2 45	Petronella	1,95	2,10
			☉ f. M. 15. 33'		

Juni 1931

D.C.N

Skærsommer. 30 Dage

Se Anm. 3.S.
Højvande

		O.	C.	N.		
				0.	Fm.	Em.
M.	1	Nikomedes	22	52	2,20	2,55
Ti.	2	Marcellinus	23	47	3,10	3,40
O.	3	Fred. 8. Føds.	—	—	3,55	4,20
T.	4	Optatus	0	20	4,40	4,55
F.	5	Grundlovsdag	0	39	5,20	5,35
L.	6	Norbertus	0	51	6,00	6,15

24. Uge. **Den rige Mand.** Luk. 16, 19 til Enden.

2. Række: Luk. 12, 13—21.

S.	7	1.S.e.Trinitat.	0	59	Jeremias	6,45	6,55
M.	8	Medardus	1	5	☾ s. Kv. 7. 18'	7,80	7,40
Ti.	9	Primus	1	10	☾ fjernest Jorden	8,20	8,40
O.	10	Onuphrius	1	14	Sol. op 3. 30' n. 20. 48'	9,30	9,50
T.	11	Barnab. Apost.	1	20	Tusmørket varer 68'	10,35	10,50
F.	12	Basilius	1	26		11,35	11,50
L.	13	Cyrillus	1	34		—	12,30

25. Uge. **Den store Nadvere.** Luk. 14, 16—24.

2. Række: Luk. 14, 25 til Enden.

S.	14	2.S.e.Trinitat.	1	48	Rutinus	12,40	1,15
M.	15	Valdemarsdag	2	9	Vitus	1,25	1,55
Ti.	16	Tycho	N.	—	☉ n. M. 4. 2'	2,10	2,35
O.	17	Botolphus	23	3	Sol. op 3. 28' n. 20. 53'	2,50	3,15
T.	18	Leontius	23	31	Tusmørket varer 70'	3,35	4,00
F.	19	Gervasius	23	48		4,25	4,40
L.	20	Sylverius	23	59		5,10	5,20

26. Uge. **Det fortabte Faar.** Luk. 15, 1—10.

2. Række: Luk. 15, 11 til Enden.

S.	21	3.S.e.Trinitat.	—	—	Albanus	5,55	6,05
M.	22	10,000 Mart.	0	7	☾ nærmest Jorden	6,40	6,50
Ti.	23	Paulinus	0	14	☽ f. Kv. 1. 23'	7,30	7,40
O.	24	St. Hansdag	0	20	Sol. op 3. 29' n. 20. 55'	8,25	8,50
T.	25	Prosper	0	27	Tusmørket varer 70'	9,40	10,05
F.	26	Pelagius	0	38		10,55	11,15
L.	27	7 Sovere	0	49		—	12,05

27. Uge. **Værer barmhjertige.** Luk. 6, 36—42.

2. Række: Matth. 5, 43 til Enden.

S.	28	4.S.e.Trinitat.	1	11	Caroline Amalie	12,20	1,00
M.	29	Petrus Paulus	1	47	Eleonora	1,20	1,55
Ti.	30	Lucina	—	—	☉ f. M. 1. 47'	2,15	2,40

Juli 1931

D.C.M

Ormemaaned. 31 Dage

Se Anm. 3.S.
Højvande

		O.		Fm.	Em.
O.	1 Theobaldus	22	43	3,00	3,25
T.	2 Mariæ Besøg.	22	57	3,45	4,00
F.	3 Cornelius	23	7	4,30	4,40
L.	4 Ulricus	23	13	5,05	5,10

28. Uge. **Jesus lærer af Skibet.** Luk. 5, 1—11.

2. Række: Matth. 16, 13—26.

S.	5 5.S.e.Trinitat.	23	18	5,40	5,40
M.	6 Dion	23	23	6,15	6,30
Ti.	7 Lovise Augusta	23	28	6,50	6,55
O.	8 Kjeld	23	33	7,35	7,45
T.	9 Sostrata	23	41	8,25	8,35
F.	10 Vilh. Caroline	23	52	9,20	9,40
L.	11 Josva	—	—	10,25	10,45

29. Uge. **Farisæernes Retfærdighed.** Matth. 5, 20—26

2. Række: Matth. 19, 16—26.

S.	12 6.S.e.Trinitat.	0	9	11,30	11,55
M.	13 Margarethe	0	37	—	12,30
Ti.	14 Bonaventura	1	25	12,55	1,25
O.	15 Apostl. Deling	N.	—	1,50	2,15
T.	16 Susanne	21	53	2,45	3,05
F.	17 Alexius	22	6	3,30	3,45
L.	18 Arnolphus	22	15	4,20	4,30

30. Uge. **Jesus bespiser 4000 Mand.** Mark. 8, 1—9.

2. Række: Matth. 10, 24—31.

S.	19 7.S.e.Trinitat.	22	22	5,00	5,10
M.	20 Elias	22	29	5,45	5,50
Ti.	21 Evenus	22	36	6,25	6,35
O.	22 Maria Magd.	22	44	7,10	7,20
T.	23 Apollinaris	22	55	8,00	8,15
F.	24 Christina	23	13	9,05	9,25
L.	25 Jacobus	23	43	10,20	10,45

31. Uge. **De falsk Profeter.** Matth. 7, 15—21.

2. Række: Matth. 7, 22 til Ende.

S.	26 8.S.e.Trinitat.	—	—	11,35	12,00
M.	27 Martha	0	92	—	12,40
Ti.	28 Aurelius	1	42	1,10	1,40
O.	29 Oluf	3	5	2,05	2,30
T.	30 Abdon	0	—	2,55	3,10
F.	31 Germanus	21	22	3,35	3,45

August 1931

O.C.N.

Høstmaaned 31 Dage

Se Anm. 3.S.
Højvande

		O.			
L.		21	27	Fm.	Em.
1	Peders Fængs.	21	27	4,10	4,15

32. Uge. **Den utro Husfoged.** Luk. 16, 1—9.

2. Række: Luk. 12, 32—48.

S.	2	9.S.e.Trinitat.	21 32	Hannibal	4,45	4,45
M.	3	Nikodemus	21 37	☾ fjernest Jorden	5,15	5,15
Ti.	4	Dominicus	21 42	Sol. op 4. 23' n. 20. 7'	5,45	5,45
O.	5	Osvaldus	21 48		Tusmørket varer 53'	6,20
T.	6	Kristi Forklar.	21 57	☾ s. Kv. 17. 28'	7,00	7,05
F.	7	Donatus	22 10	Merk. størst østl. Elong De lyse Nætter ender.	7,35	7,45
L.	8	Ruth	22 32		8,20	8,40

33. Uge. **Jesus græder over Jerusalem.** Luk. 19, 41 til Enden.

2. Række: Matth. 11, 16—24.

S.	9	10.S.e.Trinitat.	23 10	Romanus	9,20	9,50
M.	10	Laurentius	—		10,35	11,15
Ti.	11	Herman	0 10	Sol. op 4. 36' n. 19. 52'	11,55	—
O.	12	Clara	1 35		Tusmørket varer 50'	12,30
			N.	☼ n. M. 21. 27'	1,35	1,55
T.	13	Hippolytus			2,30	2,45
F.	14	Eusebius	20 23		3,20	3,30
L.	15	Mariæ Himlf.	20 31	☾ nærmest Jorden		

34. Uge. **Farisæeren og Tolderen.** Luk. 18, 9—14.

2. Række: Luk. 7, 36 til Enden.

S.	16	11.S.e.Trinitat.	20 37	Rochus	4,05	4,10
M.	17	Anastatus	20 44		4,45	4,50
Ti.	18	Agapetus	20 52	Sol. op 4. 49' n. 19. 36'	5,25	5,35
O.	19	Sebaldus	21 2		Tusmørket varer 47'	6,10
T.	20	Bernhard	21 18	☽ f. Kv. 12. 36'	6,55	7,05
F.	21	Salomon	21 43		7,40	7,55
L.	22	Symphorian	22 25		8,35	9,00

35. Uge. **Den Døve og Stumme.** Mark. 7, 31 til Enden.

2. Række: Matth. 12, 31—42.

S.	23	12.S.e.Trinitat.	23 30	Zachæus	9,50	10,25
M.	24	Sophie Fr.	—	Bartholomæus	11,10	11,50
Ti.	25	Ludvig	0 49	Hundredagene ender	—	12,25
O.	26	Irenæus	2 14	Sol. op 5. 3' n. 19. 20'	1,00	1,25
T.	27	Gebhardus	3 38	Tusmørket varer 46'	2,00	2,10
F.	28	Lovise.	0.	Augustinus	2,40	2,45
L.	29	Johs. Halsh.	19 42	☼ f. M. 4. 10'	3,20	3,20

36. Uge. **Samaritaneren og Leviten.** Luk. 10, 23—37.

2. Række: Matth. 20, 20—28.

S.	30	13.S.e.Trinitat.	19 46	Benjamin	3,50	3,50
M.	31	Bertha	19 52	☾ fjernest Jorden	4,20	4,20

September 1931

D.C.N.

Fiskemaaned. 30 Dage

Se Anm 3.S.
Højvande

		O.				Fm.	Em.
Ti.	1 Ægidius	19	56	}	Sol. op 5. 16' n. 19. 2'	4,50	4,50
O.	2 Elisa	20	4		Tusmørket varer 44'	5,15	5,20
T.	3 Seraphia	20	15			5,45	5,50
F.	4 Juliane Maria	20	32		Theodosia	6,20	6,30
L.	5 Regina.	21	2		☾ s. Kv. 8. 21'	6,55	7,10

37. Uge. **De 10 Spedalske.** Luk. 17, 11—19.

2. Række: Johs. 5, 1—15.

S.	6 14.S.e.Trinitat.	21	50		Magnus	7,35	8,00
M.	7 Louise.	23	6		Robert	8,35	9,15
Ti.	8 Mariæ Fødsel	—	—	}	Sol. op 5. 30' n. 18. 44'	0,00	10,50
O.	9 Gorgonius	0	34		Tusmørket varer 43'	11,25	—
T.	10 Burchard	2	15			12,15	12,35
F.	11 Hillebert	3	56		☉ n. M. 5. 26'	1,15	1,35
L.	12 Guido		N.		☾ nærmest Jorden	2,15	2,25

38. Uge. **Ingen kan tjene to Herrer.** Matth. 6, 24 til Enden.

2. Række: Luk. 10, 38 til Enden.

S.	13 15.S.e.Trinitat.	18	52		Cyprianus	3,00	3,10
M.	14 † Ophøjelse	18	59			3,45	3,50
Ti.	15 Eskild	19	2	}	Euphemia	4,25	4,30
O.	16 Tamperdag	19	22		Sol. op 5. 43' n. 18. 25'	5,05	5,15
T.	17 Lambertus	19	44		Tusmørket varer 42'	5,50	5,55
F.	18 Chr. 8. Føds.	20	21		Titus	6,35	6,45
L.	19 Constantia	21	19		☽ f. Kv. 21. 37'	7,20	7,30

39. Uge. **Enkens Søn af Nain.** Luk. 7, 11—17.

2. Række: Johs. 11, 19—45.

S.	20 16.S.e.Trinitat.	22	35		Tobias	8,10	8,45
M.	21 Matthæus	—	—		Merkur st. vestl. Elong	9,25	10,10
Ti.	22 Mauritius	0	0	}	Sol. op 5. 57' n. 18. 7'	10,50	11,35
O.	23 Linus	1	24		Tusmørket varer 42'	—	12,05
T.	24 Tecla	2	46		Jævndøgn.	12,45	1,00
F.	25 Cleophas	4	4		Adolph	1,35	1,45
L.	26 Chr. 10. Føds.	5	19		☉ f. M. 20. 45'	2,15	2,20
						Maaneformørkelse	

40. Uge. **Den Vatersottige.** Luk. 14, 1—11.

2. Række: Mark. 2, 14—22.

		O.					
S.	27 17.S.e.Trinitat.	18	2		Cosmus	2,20	2,55
M.	28 Venceslaus	18	7		☾ fjernest Jorden	3,20	8,25
Ti.	29 St. Michael	18	14	}	Sol. op 6. 10' n. 17. 49'	3,50	3,50
O.	30 Hieronymus	18	23		Tusmørket varer 42'	4,20	4,20

Oktober 1931

O. C. N

Sædemaaned. 31 Dage

Se Anm. S.3.
Højvande

		O.	C.	N.		Fm.	Em.
T.	1	Remigius	18	37		4,45	4,50
F.	2	Ditlev	19	1		5,15	5,20
L.	3	Mette	19	40		5,45	6,00

41. Uge. **Hvis Søn er Kristus?** Matth. 22, 34 til Enden.

2. Række: Johs. 15, 1—11.

S.	4	18.S.e.Trinitat.	20	42	Franciscus	6,20	6,40
M.	5	Placidus	22	4	☾ s. Kv. 21. 15'	7,05	7,35
Ti.	6	Fred. 7. Føds.	23	39	Broderus	8,10	9,00
O.	7	Amalia	—	—	Sol. op 6. 24' n. 17. 30'	9,40	10,30
T.	8	Ingeborg	1	17	Tusmørket varer 42'	11,05	11,55
F.	9	Dionysius	2	56		—	12,10
L.	10	Gereon	4	34		12,55	1,10

42. Uge. **Den Værkbrudne.** Matth. 9, 1—8.

2. Række: Joh. 1, 36 til Enden.

S.	11	19.S.e.Trinitat.	N.		Frederik 4. Fødsel	1,50	2,00
					☉ n. M. 14. 6'		
					Uranus i Opp. m. Solen		
					☾ nærmest Jorden		
M.	12	Pr. Frederik.	17	15	Maximilian	2,35	2,45
Ti.	13	Angelus	17	27		3,20	3,25
O.	14	Calixtus	17	45	Sol. op 6. 38' n. 17. 13'	4,00	4,05
T.	15	Hedevig	18	15	Tusmørket varer 42'	4,40	4,50
F.	16	Gallus	19	6		5,25	5,35
L.	17	Florentinus	20	19		6,05	6,25

43. Uge. **Bryllupsklæderne,** Matth. 22, 1—14.

2. Række: Matth. 21, 28—44.

S.	18	20.S.e.Trinitat.	21	43	Lukas Evangelist	6,50	7,10
M.	19	Balthasar	23	9	☾ f. Kv. 10. 20'	7,45	8,25
Ti.	20	Flyttedag	—	—	Felicianus	9,00	9,50
O.	21	11000Jomfruer	0	32	Sol. op 6. 53' n. 16. 55'	10,20	11,10
T.	22	Cordula	1	51	Tusmørket varer 43'	11,30	—
F.	23	Søren	3	7		12,10	12,25
L.	24	Proclus	4	22	☾ fjernest Jorden	1,05	1,10

44. Uge. **Den kongelige Mand,** Joh. 4, 46—53.

2. Række: Joh. 4, 34—42.

S.	25	21.S.e.Trinitat.	5	37	Crispinus	1,45	1,60
M.	26	Amandus	6	54	☉ f. M. 14. 34'	2,20	2,20
Ti.	27	Pr. Valdemar	O.		Sem	2,50	2,50
O.	28	Caroline	16	45	Simon og Judas	3,20	3,20
					Marie SophieFrederikke		
T.	29	Narcissus	17	5	Sol. op 7. 7' n. 16. 39'	3,45	3,50
F.	30	Louise Charl.	17	39	Tusmørket varer 44'	4,05	4,25
L.	31	Reform. Beg.	18	33	Absalon	4,45	5,00

45. Uge. **Jesus prædiker om Salighed.** Matth. 5, 1—12.

2. Række: Matth. 5, 13—16.

		O.		Fm.	Em.
S.	1	22.S.e.Trinitat.	19 48	Alle Helgen	5,20 5,45
M.	2	Alle Helgen	21 16		6,00 6,30
Ti.	3	Hubertus	22 50	☾ s. Kv. 8. 18'	6,50 7,30
O.	4	Otto	—	Sol. op 7. 22' n. 16. 24'	7,55 8,45
T.	5	Malachias	0 25	Tusmørket varer 45'	9,15 10,10
F.	6	Leonhardus	1 59		10,35 11,25
L.	7	Engelbrecht	3 34		11,45 —

46. Uge. **Skattens Mønt.** Matth. 22, 15—22.

2. Række: Mark. 12, 41 til Enden.

S.	8	23.S.e.Trinitat.	5 12	Claudius	12,30 12,45
M.	9	Theodor	N.	☾ nærmest Jorden	1,20 1,35
Ti.	10	Luther	15 46	☉ n. M. 23. 55'	2,10 2,20
O.	11	Morten Bisp	16 10	Sol. op 7. 37' n. 16. 10'	2,55 3 05
T.	12	Torkild	16 52	Tusmørket varer 46'	3,35 3,50
F.	13	Arcadius	17 57		4,20 4,35
L.	14	Frederik	19 21		5,00 5,20

47. Uge. **Den blodsottige Kvinde.** Matth. 9, 18—26.

2. Række, Joh. 5, 17—29.

S.	15	24.S.e.Trinitat.	20 50	Leopold	5,45 6,05
M.	16	Othenius	22 15		6,25 6,55
Ti.	17	Anianus	23 36	☾ f. Kv. 3. 13'	7,15 7,50
O.	18	Hesychius	—	Sol. op 7. 51' n. 15. 58'	8,15 9,05
T.	19	Elisabeth	0 53	Tusmørket varer 48'	9,25 10,15
F.	20	Volkmarus	2 8	☾ fjernest Jorden	10,35 11,20
L.	21	Mariæ Oftring	3 23		11,35 —

48. Uge. **Ødelæggelsens Vederstyggelighed,** Matth. 24, 15—28.

2. Række, Luk. 17, 20—33.

S.	22	25.S.e.Trinitat.	4 39	Frederik Ferdinand	12,15 12,25
M.	23	Clemens	5 57	Cecilia	1,00 1,05
Ti.	24	Chrysogonus	7 19	☉ f. M. 8. 10'	1,40 1,45
O.	25	Catharina	8 42	Sol. op 8. 5' n. 15. 47'	2,15 2,20
T.	26	Conradus	0	Tusmørket varer 49'	2,45 3,00
F.	27	Facundus	16 28		3,20 3,35
L.	28	Soph. Magd.	17 38		3,55 4,15

49. Uge. **Jesu Indtog i Jerusalem.** Matth. 21, 1—9.

2. Række: Luk. 4, 16—30.

S.	29	1. S. i Advent	19 3	Saturninus	4,30 4,55
M.	30	Chr. 6. Føds.	20 35	Andreas	5,10 5,35

December 1931

O.C.N.

Kristmaaned. 31 Dage

Se Anm. 3.S.
Højvande

		O.	C.N.		Fm.	Em.
Ti.	1	Arnold	22	8	☾ s. Kv. 17. 51'	5,50 6,20
O.	2	Bibiana	23	39	Sol. op 8. 17' n. 15. 40'	6,35 7,15
T.	3	Svend	—	—	Tusmørket varer 51'	
F.	4	Charl. Fred.	1	10	Merkur st. østl. Elong.	7,30 8,15
L.	5	Sabina	2	43	Barbara	8,40 9,35
						9,55 10,45

50. Uge. **Tegn i Sol og Maane.** Luk. 21, 25—36.

2. Række: Matth. 25, 1—13.

S.	6	2. S. i Advent	4	19	Nikolaus	11,10 11,55
M.	7	Agathon	5	59	☾ nærmest Jorden	— 12,10
Ti.	8	Mariæ Undf.	7	41	☼ n. M. 11. 16'	12,50 1,05
O.	9	Rudolph	N.	—	Sol. op 8. 28' n. 15. 35'	1,40 1,55
T.	10	Judith	15	35	Tusmørket varer 52'	2,30 2,45
F.	11	Damasus	16	53		3,20 3,40
L.	12	Epimachus	18	22		4,05 4,25

51. Uge. **Johannes i Fængsel.** Matth. 11, 2—10.

2. Række: Luk. 1, 67 til Enden.

S.	13	3. S. i Advent	19	51	Lucia	4,45 5,05
M.	14	Crispus	21	16		5,20 5,50
Ti.	15	Nikatius	22	36	Lazarus	6,00 6,30
O.	16	Tamperdag	23	52	☽ f. Kv. 23. 43'	6,35 7,10
T.	17	Albina	—	—	Sol. op 8. 36' n. 15. 34'	
F.	18	Lovise	1	6	Tusmørket varer 53'	7,20 8,00
L.	19	Nemesius	2	22	☾ fjernest Jorden	8,15 9,05
						9,20 10,05

52. Uge. **Johannes's Vidnesbyrd.** Johs. 1, 19—28.

2. Række: Johs. 3, 25 til Enden.

S.	20	4. S. i Advent	3	39	Abraham	10,25 11,10
M.	21	Thomas	4	59		11,25 —
Ti.	22	Japetus	6	22	Solhverv, korteste Dag	12,10 12,20
O.	23	Torlacus	7	44	Sol. op 8. 41' n. 15. 36'	12,55 1,10
T.	24	Dronning Alexandrine	8	59	Tusmørket varer 53'	
F.	25	Juledag	O.	—	Adam	1,40 2,00
L.	26	St. Stephan	16	47	☼ f. M. 0. 24'	2,25 2,40
						3,00 3,25

53. Uge. **Simeon og Anna,** Luk. 2, 33—40.

2. Række: Luk. 2, 25—32.

S.	27	S. i J. og N.	18	19	Johannes Evangelist	3,40 4,05
M.	28	Børnedag	19	53		4,20 4,50
Ti.	29	Noah	21	26		5,00 5,35
O.	30	David	22	56	Sol. op 8. 42' n. 15. 42'	5,40 6,15
T.	31	Sylvester	—	—	Tusmørket varer 53'	6,25 7,00

Det danske Kongehus.

Kong **Christian X.**, født 26. September 1870, tiltraadte Regeringen 14. Maj 1912, formælet 26. April 1898 med Dronning **Alexandrine** Auguste, Hertuginde af Mecklenburg-Schwerin, født 24. December 1879.

Sønner:

- 1) Kronprins Christian **Frederik** Franz Michael Carl Valdemar Georg, f. 11. Marts 1899.
- 2) **Knud** Christian Frederik Michael, f. 27. Juli 1900.

Kongens Søskende:

- 1) **Haakon VII.**, Norges Konge (Christian Frederik **Carl** Georg Valdemar Axel), f. 3. August 1872, formælet 22. Juli 1896 med **Maud** Charlotte Victoria, Datter af Kong Edvard VII. og Dronning Alexandra af England, født 26. November 1869.
- 2) **Harald** Christian Frederik, f. 8. Oktober 1876, formælet 28. April 1909 med **Helena** Adelheid Viktoria Marie, Prinsesse af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Lyksborg, født 1. Juni 1888.
 - 1) **Feodora** Louise Caroline-Mathilde Victoria Alexandra Frederikke Johanne, født 3. Juli 1910.
 - 2) **Caroline-Mathilde** Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid, født 27. April 1912.
 - 3) **Alexandrine Louise** Caroline-Mathilde Dagmar, født 12. December 1914.
 - 4) **Gorm** Kristian Frederik Hans Harald, f. 24. Februar 1919.
 - 5) **Oluf** Christian Carl Axel, f. 10. Marts 1923.
- 3) **Ingeborg** Charlotte Caroline Frederikke Louise, f. 2. August 1878, formælet 27. August 1897 med Oscar **Carl** Vilhelm, Prins af Sverrig, Hertug af Vestgötland, f. 27. Februar 1861.
- 4) **Thyra** Louise Caroline Amalie Augusta Elisabeth, f. 14. Marts 1880.
- 5) Christian Frederik Vilhelm Valdemar **Gustav**, f. 4. Marts 1887.
- 6) **Dagmar** Louise Elisabeth, f. 23. Maj 1890, gift 23. 11. 22 med Hofjægermester, Kammerjunker **Jørgen Castenskiold**.

Kongens Faders Søskende:

- 1) **Thyra** Amalie Caroline Charlotte Anna, født 29. September 1853, formælet 21. December 1878 med **Ernst August** Vilhelm Adolf Georg Friedrich, Hertug af Cumberland og Brunsvig-Lüneborg, Enke 14. Novbr. 1923.

2) **Valdemar**, født 27. Oktober 1858, formælet 22. Oktober 1885 med **Marie** Amélie Françoise Hélène, Prinsesse af Orléans, født 13. Januar 1865, død 4. December 1909. —

Børn:

- 1) **Aage** Christian Alexander Robert, født 10. Juni 1887, Prins og Greve af Rosenborg, formælet 17. Januar 1914 med Grev Calvi di Bergolo's Datter **Mathilde**, Prinsesse og Grevinde af Rosenborg, født 17. September 1885.
- 2) **Axel** Christian Georg, født 12. August 1888, formælet 22. Maj 1919 med **Margareta** Sofia Lovisa Ingeborg, Prinsesse af Sverrig, født 25. Juni 1899.
- 3) **Erik** Frederik Christian Alexander, født 8. November 1890, gift 12. 2. 24. med **Lois Booth**, Prinsesse og Grevinde af Rosenborg.
- 4) **Viggo** Christian Adolph Georg, f. 25. Decbr. 1893, gift 10. 5. 24. med **Eleanor Green**, Prinsesse og Grevinde af Rosenborg.
- 5) **Margrethe** Françoise Louise Marie Helene, født 17. September 1895, gift 9. 7. 21. med Prins **René** af Bourbon, f. 17. 10. 94.

Ministeriet

(udnævnt 29. April 1929).

Statsminister og Minister for Søfart og Fiskeri Th. Stauning (f. 26. 10. 73).

Udenrigsminister Dr. phil. P. Munch, (f. 25. 7. 70).

Forsvarsminister L. Rasmussen (f. 22. 11. 62).

Justitsminister C. Th. Zahle (f. 19. 1. 66).

Finansminister C. V. Bramsnæs (f. 12. 6. 79).

Kirkeminister N. P. L. Dahl (f. 1. 10. 69).

Undervisningsminister F. G. Borgbjerg (f. 10. 4. 66).

Indenrigsminister Bertel Dahlgaard (f. 7. 11. 87).

Socialminister K. K. Steincke (f. 25. 8. 80).

Landbrugsminister K. M. Bording (f. 11. 4. 76).

Handelsminister C. N. Hauge (f. 13. 9. 70).

Minister for offentlige Arbejder J. F. N. Friis-Skotte (f. 1. 12. 74).

Rigsdagen.

Folketinget

har 149 Medlemmer. Det sidste Valg til Folketinget fandt Sted den 24. April 1929. Resultatet af Valget var følgende, idet Tallene i Parentes angiver Partistillingen i det gamle Folketing:

Socialdemokrater	593.235	St. 61	Mandater	(53)
Venstre	402.146	» 44	»	(47)
Konservative Folkeparti	233.868	» 24	»	(30)
Radikale Venstre	151.745	» 16	»	(16)
Retspartiet	25.795	» 3	»	(2)
Slesvigske Parti	9.787	» 1	»	(1)
Kommunister	3.655	» 0	»	(0)

1.420.246 St. 149 Mandater (149)

I Sønderjylland

fik Venstre 21.225 St. og følgende Folketingsmænd valgt: Th. Madsen Mygdal (9.899 St.), Chr. E. Christensen (5.751 St.), og C. O. Pedersen (4.220 St.)

Socialdemokratiet fik 20.412 St. og følgende valgt: J. P. Nielsen (8.071 St.), P. Mortensen (3.588 St.) og H. J. Hinrichsen (2.935 St.)

Det konservative Folkeparti fik 11.116 St. og valgt Holger Andersen (6.144 St.)

Slesvigske Parti fik 9.787 St. og valgt Pastor J. Schmidt (3.855 St.)

Retsstatspartiet fik 1850 St. og valgt Hans Hansen, Rørby (954 St.).

Landstinget

har 76 Medlemmer. Partistillingen i Landstinget er følgende (Tallene i Parentes angiver Stillingen før Valget i 1928):

Venstre	28	(31)
Rad. Venstre	8	(8)
Konservative	12	(12)
Socialdemokrater	27	(25)
Løsgænger	1	—
	<hr/>	
	76	76

Ved Valget valgtes følgende Landstingsmænd fra Sønderjylland: Gdr. H. Jepsen Christensen (landstingsvalgt), (Venstre), Borgmester Holger Fink (Venstre), Assistent H. M. Lausten (rad. Venstre), Fabrikant Schumann (kons.), Typograf Jørgen Møller (Soc.).

Jagttabel.

Vildtet	Naa jages
Maabul	1. April—14. Jull og 21. Sept.—31. Dec.
Naa	21. Sept.—31. Dec.
Hare	24. Sept.—24. Dec.
Graspurve, Krager, Raager, Staber, Tornstaber, Starven (Kalekragen), Due- og Spurvehøge, Vandrefalke, Sneugler og Vildgæs (med Undtagelse af Graagaasen)	Hele Aaret
Stovfæder, Fiskehejrer og Graagæs	1. Jan.—28. Febr. og 1. Jull—31. Dec.
Svømmemønder og Taffelønder (med Undtagelse af Grabønder)	1. Aug.—31. Dec.
Regnsøber	1. Jan.—15. April og 1. Aug.—31. Dec.
Urhaner og Hurhaner	11. Aug.—24. Dec.
Nabefugle (med Undtagelse af Fiskehejrer, Stovfæder, Regnsøber, Norddrummer, Størke, Traner, Bræstkræber, Stenbønder og Rhyder), Dagrovfugle (med Undtagelse af Glenter), Ring- og Hulbøer	1.—31. Jan. og 1. Aug.—31. Dec.
Musboagen, Høpsboagen, og Laarn-falken	1. Jan.—1. Febr. og 15. Sept.—31. Dec.
Hgerhøns, Grouse og Dagfler	18. Sept.—14. Nov.
Grønønder og Lappedykkere	21. Sept.—31. Dec.
Solfarter, Sjæggere og andre Drosler, Fasaner og Svømmefugle (med Undtagelse af Graagæs, Svauer, Svømmemønder, Taffelønder, Lappedykkere og Færner)	1.—31. Jan. og 21. Sept.—31. Dec.
Stovfæder	1. Jan.—15. April og 21. Sept.—31. Dec.
Svauer	1. Jan.—15. April og 14. Nov.—31. Dec.

Indbyggerantallet i danske Købstæder.

	1924	1925		1924	1925
København	585114	587150	Nakskov	13460	13817
Frederiksberg	103563	104209	Neksø	2778	2767
Gentofte	39428	40137	Nibe	1923	1951
	728105	731496	Nordborg Flække	1130	1143
Aabenraa	8689	8752	Nyborg	9818	9836
Aakirkeby	1524	1540	Nykøbing F.	13343	15541
Aalborg	42155	42819	Nykøbing M.	8272	8440
Aarhus	74948	76226	Nykøbing S.	3956	3988
Allinge-Sandvig	2270	2774	Nysted	1655	1724
Assens	4837	4829	Næstved	10787	11077
Augustenborg Fl.	936	976	Nørresundby	6318	6447
Bogense	2846	2857	Odense	51359	52376
Brønderslev	5541	5622	Præstø	1536	1539
Esbjerg	23116	24131	Randers	26842	26857
Faaborg	4789	4721	Ribe	5451	5461
Fredericia	18235	18454	Ringkøbing	3910	3863
Frederikshavn	9548	9650	Ringsted	5462	5661
Frederikssund	3073	3117	Roskilde	13386	13540
Frederiksværk	2013	2040	Rudkøbing	4164	4133
Grenaa	4519	4606	Rødby	3133	2750
Haderslev	14229	14326	Rønne	10420	10518
Hasle	1398	1323	Sakskøbing	1983	2012
Helsingør	15233	15118	Silkeborg	11431	11473
Herning	9349	9647	Skagen	3903	3943
Hillerød	6254	6281	Skanderborg	4023	4039
Hjørring	11071	11093	Skelskør	2869	2917
Hobro	5954	6100	Skive	6356	8712
Holbæk	11629	11831	Slagelse	13671	13804
Holstebro	8998	9210	Sorø	2690	2747
Horsens	27780	28135	Stege	2330	2363
Højer Flække	1113	1136	Storehedinge	2423	2450
Kalundborg	6561	6549	Struer	4990	5059
Kerteminde	3046	3088	Stubbekøbing	2188	2232
Kolding	17062	16745	Svaneke	1351	1321
Korsør	9899	9760	Svendborg	13902	14419
Kristiansfeld Fl.	640	673	Sæby	2375	2325
Køge	5590	5603	Sønderborg	10136	10454
Lemvig	4421	4417	Thisted	7701	7807
Løgstør	2656	2706	Tønder	5785	5866
Løgumkloster Fl.	1657	1677	Varde	5629	5817
Mariager	1126	1132	Vejle	22364	22453
Maribo	4576	4618	Viborg	15091	15357
Marstal	2274	2290	Vordingborg	5466	5432
Middelfart	6973	7073	Æbeltoft	1869	1877
			Æreskøbing	1326	1348

Mønttabel.

Landets Navn	Mønt- enheden	Skillemønt	Omregnet i dansk Mønt. Kr. Ø.		Der udpræges	
					i Guld	i Sølv
Belgien	Franc	100 Centimes	0	72	40, 20, 10, 5 Francs	5, 2, 1, $\frac{1}{2}$ Franc
Brasilien	Milréis	1000 Réis	2	04	20, 10, 5 Milréis	2, 1, $\frac{1}{2}$ Milréis
Danmark	Krone	100 Øre	1	00	20, 10, 5 Kroner	2, 1 Krone, 50, 25, 10 Ø.
England	Pd. Sterling	²⁰ Shill. & ¹² Penc	18	16	5, 2, 1, $\frac{1}{2}$ Pd. St.	$5, 4, 2, \frac{1}{2}, 2, 1, \frac{1}{2}, \frac{1}{4}, \frac{1}{8}, \frac{1}{16}, \frac{1}{32}$ Shill.
Finland	Markka	100 Penniä	0	72	20, 10 Markka	2, 1, $\frac{1}{2}$ Markka
Frankrig	Franc	100 Centimes	0	72	100, 50, 20, 10, 5 Fr.	5, 2, 1 Fr., 50, 20 Centimes
Grækenland	Drachme	100 Lepta	0	72	100, 50, 20, 10, 5 Drm.	5, 2, 1 Drm., 50, 20 Lepta
Holland	Gulden	100 Cents	1	50	10 Gulden	2, 1, $\frac{1}{2}$ Guld., 25, 10 Cents
Italien	Lira	100 Centes.	0	72	100, 50, 20, 10, 5 Lira	5, 2, 1 Lira, 50, 20 Centes.
Japan	Yen	100 Sen	3	73	20, 10, 5, 2, 1 Yen	1, $\frac{1}{2}$ Yen, 20, 10, 5 Sen
Kina	Taël	¹⁰ Maces & ¹⁰ Can- ^{darins} & ¹⁰ Kash	5	70	1, $\frac{1}{2}$ Taël, 2, 1 Mace
Nordamerik.	Dollar	100 Cents	3	73	20, 10, 5, 2, 1 Dollar	1, $\frac{1}{2}$ Doll., 25, 20, 10 Cents
Norge	Krone	100 Øre	1	00	20, 10, 5 Kroner	2, 1 Krone, 50, 25, 10 Ø.
Portugal	Milréis	1000 Réis	4	03	5 Milréis	500, 250, 100, 50 Réis
Rumænien	Lëu	100 Bani (Parä)	0	72	20, 10, 5 Lei	2, 1, $\frac{1}{2}$ Lëu
Rusland	Rubel (Sølv)	100 Kopek	2	88	10, 5 Rubler (sjældne)	1, $\frac{1}{2}$ R., 25, 20, 15, 10, 5 Kop.
Rusland	Rubel (Sedl.)	100 Kopek	1	92
Serbien	Dinar	100 Parä	0	72	2, 1, $\frac{1}{2}$ Dinar
Spanien	Peseta	100 Centimos	0	72	20, 10, 5 Pesetas (sjældne)	5, 2, 1, $\frac{1}{2}$ Pes., 20 Centim.
Svejt	Franc	100 Centimes	0	72	20 Francs	5, 2, 1, $\frac{1}{2}$ Fr., 20 Centimes
Sverige	Krona	100 Øre	1	00	20, 10, 5 Kronor	2, 1 Krona, 50, 25, 10 Øre
Tyrkiet	Pjaster	⁴⁰ Parä & ³ Asper	0	16	100, 50 Pjast. (sjældne)	20, 10, 5, 2 Pja., 40, 20 Parä
Tyskland	Reichsmark	100 Pfennige	0	88 $\frac{1}{2}$	20, 10, 5 Reichsm.	5, 3, 2, 1, $\frac{1}{2}$ Mark
Ægypten	Pjaster	40 Parä	0	16	100, 50, 25 Pjast. (sjældne)	10, 5, 2, 1 Pjaster
Øster-Ung.	Gulden (Fl.)	100 Kreuzer	1	78	8, 4 Gulden	2, 1, $\frac{1}{2}$ Gulden

Drægtigheds-Kalender.

Finder Parring Sted	er Fødselen at vente hos			Finder Parring Sted	er Fødselen at vente hos		
	Hoppen	Koen	Soen		Koen	Faaret	Soen
1 Jan.	6 Dec.	11 Okt.	24 April	1 Juli	10 April	29 Nov.	22 Okt.
5	10	15	28	5	14	3 Dec.	26
9	14	19	2 Maj	9	18	7	30
13	18	23	6	13	22	11	3 Nov.
17	22	27	10	17	26	16	7
21	26	31	14	21	30	19	11
25	30	4 Nov.	18	25	4 Maj	23	15
29	3 Jan.	8	22	29	8	27	19
2 Febr.	7	12	26	2 Avg.	12	31	23
6	11	16	30	6	16	4 Jan.	27
10	15	20	3 Juni	10	20	8	1 Dec.
14	19	24	7	14	24	12	5
18	23	28	11	18	28	16	9
22	27	2 Dec.	15	22	1 Juni	20	13
26	31	6	19	26	5	24	17
2 Marts	4 Febr.	10	23	30	9	28	21
6	8	14	27	3 Sept.	13	1 Febr.	25
10	12	18	1 Juli	7	17	6	29
14	16	22	5	11	21	9	2 Jan.
18	20	26	9	15	25	13	6
22	24	30	13	19	29	17	10
26	28	3 Jan.	17	23	3 Juli	21	14
30	4 Marts	9	21	27	7	25	18
8 April	8	11	25	1 Okt.	11	1 Marts	22
7	12	15	29	5	16	6	26
11	16	19	2 Avg.	9	19	9	30
15	20	23	6	13	23	13	3 Febr.
19	24	27	10	17	27	17	7
23	28	31	14	21	31	21	11
27	1 April	4 Febr.	18	25	4 Avg.	25	15
1 Maj	5	8	22	29	8	29	19
5	9	12	26	2 Nov.	12	2 April	28
9	13	16	30	6	16	6	27
13	17	20	3 Sept.	10	20	10	3 Marts
17	21	24	7	14	24	14	7
21	25	28	11	18	28	18	11
25	29	4 Marts	15	22	1 Sept	22	15
29	3 Maj	8	19	26	5	26	19
2 Juni	7	12	23	30	9	30	28
6	11	16	27	4 Dec.	13	4 Maj	27
10	15	20	1 Okt.	8	17	8	31
14	19	24	5	12	21	12	4 April
18	23	28	9	16	25	16	8
22	27	1 April	13	20	29	20	12
26	31	5	17	24	3	24	16
30	4 Juni	9	21	28	7	28	20

Porto-Takster.

	Landsporto	Lokalporto
Breve indtil 50 gr, frankerede	15 Øre	10 Øre
50—250 gr —	25 »	15 »
250 gr—1 kg —	50 Øre	
Brevkort , enkelte, —	10 Øre	7 Øre
med betalt Svar —	20 »	14 »
Tryksager indtil 50 gr	5 »	4 »
50—250 gr	10 »	7 »
250 gr—1 kg	25 Øre	
Do. Vægt 5 kg og derunder, alene indeholdende Reliefskrift t. Brug f. Blinde	5 Øre pr. 1000 gr	
Vareprøver og blandede Forsendelser indtil 50 gr, frankerede	5 Øre	4 Øre
50—250 gr, —	10 »	7 »
250—500 gr —	25 Øre	

For **Anbefaling** af Breve, Brevkort, Tryksager, Vareprøver og blandede Forsendelser betales yderligere 25 Øre; anbefalede Forsendelser skal forudfrankeres.

Ekspresbreve 40 Øre (til Udlandet 50 Øre) + Porto.

For **Ilbefordring** (Brevforsendelser af Vægt over 250 gr) betales foruden Brevporto en Tillægsporto af 1 Kr.

»**Søndagsbreve**«. Foruden den almindelige Porto erlægges 10 Øre. Paa Konvoluten bør der staa: Søndagsbrev« og den forsynes med Diagonalkryds.

Søndagsbreve udbringes kun i Postkontorenes Bydistrikter.

Værdibreve Beløb indtil 1000 Kr. ..	50 Øre	}	+ Brevporto som ovenfor anført for Breve af samme Vægt
Beløb 1000—2000 Kr.	55 »		
» 2000—3000 »	60 »		
» 3000—4000 »	65 »		

o. s. fr. 5 Øre mere for hvert 1000 Kr.

Pakker, almindel. 1 kg og derunder 40 Øre

fra 1—3 kg
 50 » |

fra 3—5 kg
 60 » |

fra 5—6 kg
 80 » og derefter |

20 Øre for hvert følgende kg.

Pakker med angiven Værdi: Vægtporto som for almindelige Pakker + Værdiporto 50 Øre for det første 1000 Kr. af Værdien og 5 Øre for hvert 1000 Kr. mere.

For **Anbefaling** af Pakker betales yderligere 25 Øre; anbefalede Pakker skal forudfrankeres.

Ilpakker: Foruden den sædvanlige Porto 1 Kr. mere for hver 5 kg eller Dele deraf.

Fra 1. Juli 1930 er indført de saakaldte Brevpakker indtil en Vægt af 1 kg koster 25 Øre. 45×20×10 cm, Rulleform 45×15 cm.

Postanvisninger. Beløb indtil 25 Kr.	25 Øre
Beløb 25—100 Kr.	40 »
» 100—300 »	55 »
» 300—1000 »	70 »
Postopkrævninger. Beløb indtil 25 Kr.	30 »
Beløb 25—100 Kr.	45 »
» 100—300 »	60 »
» 300—1000 »	75 »

TIL UDLANDET.

Finland, Norge og Sverrig:

Breve indtil 20 gr	15 Øre
» 125 gr	30 »
» 250 gr	45 »
» 500 gr	60 »
over 500 gr 25 Øre for de første 20 gr, og 15 Øre for hver efterfølgende 20 gr.	
Brevkort	10 Øre
Tryksager pr. 50 gr	5 »
Postanvisninger (Sverrig, Norge) indtil 5 Kr.	30 »
» 50 »	40 »
» 100 »	50 »
» 250 »	60 »

Det øvrige Udland:

Breve indtil 20 gr	25 Øre
og for hver følgende 20 gr	15 »
Brevkort	15 »
med betalt Svar	30 »
Tryksager pr. 50 gr	5 »
Højeste Vægt for Tryksager til Udlandet er 2 kg. Dog kan enkeltvis forsendte Bøger dog veje indtil 3 kg.	
Vareprøver pr. 50 gr 5 Øre. Højeste Vægt 500 gr.	
Postanvisninger: Indtil 25 Kr.	35 Øre
fra 25—50 Kr.	45 »
fra 50—100 »	70 »
fra 100—250 »	100 »
fra 150—500 »	200 »
fra 500—720 »	300 »

(Herunder ogsaa til Finland).

Metrisk Maal og Vægt.

Længdemaal.

- 1 Mil er $7\frac{1}{2}$ Kilometer er 7500 Meter.
 1 Meter er $3\frac{1}{2}$ ($3,4805$) Fod. 1 Centimet. er $\frac{5}{12}$ ($0,4167$) Tommer.
 1 Alen er 57 Centimeter, 20 Alen $11\frac{2}{3}$ Meter.

Rummaal.

- 1 Kubikmeter er $42\frac{1}{2}$ ($42,481$) Kubikfod.

Fortegnelse

over Efter-, Høj-, Landbrugs-, Havebrugs- og Husholdningsskoler i Danmark.

(Efter Undervisningsministeriets officielle Fortegnelse.)

A. Folkehøjskoler.

I K ø b e n h a v n :

Borups Højskole, Forst. Johan Borup og Jens Rosenkjær.

I K ø b e n h a v n s A m t :

Grundtvigs Højskole i Lyngby, Fst. Ernst Borup, Lyngby,
Roskilde Højskole, (soc.) Forst. Hjalmar Gammelgaard,
Roskilde.

I F r e d e r i k s b o r g A m t :

»Købmandshvile« v. Hørsholm, Fst. H. Brøndsted, Hørsholm.
Frederiksborg Højskole, Forst. Frederik L. Begtrup, Hillerød.

Hillerød Højskole (Luth. Miss.), Forst. Fr. Larsen.

Helsingør, Intern. Højskole, Forst. P. Mannicke.

I H o l b æ k A m t :

Faarevejle Højskole (I. M.*), Fst. C. M. Julin. (Landbr. og Husholdn. Afd.).

Vallekilde Folkehøjskole, Forst. Uffe Grosen, Vallekilde.

Ubberup Højskole, Forst. Harald Balslev, Vørslev.

Baptisternes Højskole, Tølløse, Forst. Henry Gjerrild.

I S o r ø A m t :

Antvorskov Højskole, Forst. Frederik Nørgaard, Slagelse.

Haslev Højskole (I. M.), Forst. P. C. Davidsen, Haslev (Landbrugsafdeling).

Haslev udv. Højskole, Forst. Einer Pagh Petersen, Haslev

I P r æ s t ø A m t :

Brøderup Højskole, Forst. Jens Marinus Jensen, Tapper-
nøje St.

Rødkilde Højskole, Forst. Vagn Møller, Stege. (Hdvafd.).

Stevns Højskole, Forst. Marius C. Skar, Storehedinge.

P a a B o r n h o l m :

Bornholms Højskole, Forst. Frode Aagaard, Aakirkeby.

I O d e n s e A m t :

Kerteminde Højskole, Forst. Ejnar Skovrup, Kerteminde.

Sørslev Højskole, Forst. Magne Kjærgaard, Jullerup St. (Hush. og Haandv.)

Tommerup Højskole (I. M.), Forst. P. Sandbæk, Knarreborg (Ldbafd.).

Vesterdal Højskole, Fst. C. Gaarde, Nr. Aaby (Kontrolkurs.).

Kjøng Højskole, Fst. Olaf Skov, Glamsbjerg, (Hdvafd.)

I S v e n d b o r g A m t :

Vejstrup Højskole, Forst. Peter Bukh, Vejstrup.

*) I. M.: Indre Mission.

Ollerup Højskole, Forst. L. Bækhøj, Ollerup (Haandv. og Gymnastikafd.).

Ollerup Gymnastikhøjskole, Forst. Niels Bukh, Ollerup.

Ryslinge Højskole, Forst. G. Damgaard Nielsen, Ryslinge.

I M a r i b o A m t:

Nr. Ørslev Højskole, Forst. Kr. Gregersen, Nykøbing F., (Haandvafd.).

Lollands Højskole, Forst. Arth. Petersen, Søllested.

I A a l b o r g A m t:

Bælum Højskole, Forst. Valdemar Rasmussen, Bælum.

Støvring Højskole, Forst. Jens Frederiksen, Støvring.

Aaby Højskole, Fst. P. C. Paulsen, Aabybro.

I H j ø r r i n g A m t:

Vraa Højskole, Forst. Jens Bertelsen, Vraa. (Delingsfører-udv.-Hush.)

Try Højskole, Fst. Frode Fogt, Dronninglund (Hushdafd.).

Horne Højskole, (I. M.), Fst. J. Blomberg, Hjørring (Hush.)

I T h i s t e d A m t:

Galtrup Højskole, Forst. Agnus Sørensen, Erslev (Hdvafd.).

I V i b o r g A m t:

Skals Højskole, Forst. F. Elle Jensen, Skals (Hdvafd.).

Krabbesholm Højskole, Fst. Anders Vedel, Skive (Hdvafd.).

I A a r h u s A m t:

Indre Missions Diakonhøjskole, Forst. Læge Johs. Hoff, Aarhus.

Vestbirk Højskole, Fst. Kr. Nørgaard, Vestbirk (Hdvafd.).

Klank Højskole, Forst. N. K. Nielsen, Galten St.

Ry Højskole, Forst. Johs. Terkelsen, Ry (Haandvafd.).

Odder Højskole, Forst. Elisius Johnsen, Odder.

Ask Højskole, Forst. J. Christensen-Maarsøe, Malling (Haandvafd.).

Testrup Højskole, Forst. Kr. Taarup, Maarslet.

I R a n d e r s A m t:

Hadsten Højskole, Forst. Aage Jensen, Hadsten (Hdvafd.).

Rønde Højskole (I. M.), Forst. Ingemann Herskind, Rønde

Voldby Højskole, Forst. O. Stevns, Voldby.

Vivild Højskole, Forst. S. Nielsen, Allingaabro (Hdvafd.).

Djurslands Højskole, Forst. Th. Laursen, Trustrup.

I R i b e A m t:

Askov Højskole, Forst. J. Appel og J. Th. Arnfred, Vejen.

Esbjerg Arbejder-Højskole (soc.), Forst. Poul Hansen, Esbjerg (Haandv.- og Hushafd.).

I R i n g k ø b i n g A m t:

Nørre Nissum Højskole (I. M.), Fst. Ludvig Olsen.

I V e j l e A m t:

Børkop Højskole (I. M.), Fst. A. S. Dam, Børkop (Ldbrafd.).

Vinding Højskole, Forst. Sigfred Munch, Vejle (Hdvafd.).

Uldum Højskole, Forst. Svenning Petersen, Uldum.
Snoghøj Højskole, Forst. Jørgine Abildgaard og Anna Krogh
(Gymnast.)

H a d e r s l e v A m t:

Rødning Højskole, Fst. Hans Lund, Rødning, (Gymnastfd.)
Hoptrup Højskole (I. M.), Forst. H. Kildeby, Hoptrup (Ldb-
Husholdnafd.)

A a b e n r a a A m t:

Rønshoved Højskole, Forst. Aage Møller, Ringenæs.

S ø n d e r b o r g A m t:

Danebod Højskole, Fst. Frede Terkelsen, Fynshav (Hdvafd.)

F æ r ø A m t:

Færøernes Højskole, Forst. Simun av Skardi.

B. Landbrugsskoler.

(Derunder Havebrugs- og Husmandsskoler.)

I K ø b e n h a v n s A m t:

Vilvorde Havebrugsskole, Fst. Vald. Jensen, Charlottenlund.
Lyngby Landboskole, Forst. J. P. Petersen, Lyngby.
Tune Landboskole, Forst. N. Bredekjær, Taastrup.

I F r e d e r i k s b o r g A m t:

Slangerup Landbrugsskole, Forst. Oluf Jensen, Slangerup.

I H o l b æ k A m t:

Vestsjællands Landbrugssk., Forst. V. A. Nielsen, Høng.
Høng Husmandsskole, Forst. Tormod Jørgensen, Høng,
(Hushafd.)

I S o r ø A m t:

Kærehave Landhusholdningsskole, Forst. Johs. Jensen,
(Hushafd.) Ringsted.
Haslev Landbrugsskole (I. M.), Forst. J. K. Jensen, Haslev.

I P r æ s t ø A m t:

Sydsjællands Landbrugssk., Forst. Kristensen, Lundby.

I O d e n s e A m t:

Aarslev Havebrugsskole, Forst. Svend Busk, Aarslev.
Dalum Landbrugsskole, Fst. Joh. Petersen-Dalum, Hjallesø.
Fyns Stifts Husmandsskole i Odense, Forst. Jakob E.
Lange, Odense, (Hushafd.)

I S v e n d b o r g A m t:

Skaarup Landbrugssk., Forst. C. Clausen, Skaarup, (Hushafd.)
Korinth Landbrugssk., Forst. Poul Fenger, Korinth, (Hushafd.)

I A a l b o r g A m t:

Store Restrup Husmandsskole, Forst. K. Balle, Sønder-
holm, (Hushafd.)

I V i b o r g A m t:

Asmildkloster Landbrugsskole, Forst. H. Hauch, Viborg.

I Aarhus Amt:

Malling Landbrugsskole, Forst. Niels Jørgensen, Malling
Beder Havebrugsskole, Forst. N. Klougart, Beder.
Vejlby Landbrgsk., Forst. Axel Møller, Vejlby, (Hushafd.)

I Ribe Amt:

Ladelund Landbrugsskole og Mælkeriskole, Forst. J. C.
Overgaard, pr. Brørup. (Kontrolkursus).

I Ringkøbing Amt:

Borris Landbrugsskole, Forst. H. K. Rosager, Borris.

I Aabenraa Amt:

Graasten Landbrugsskole, Forst. H. Hansen og Konsulent
H. Hansen, Aabenraa. (Kontrollass.-Beslagsmede).

C. Efterskoler.

Aaby Efterskole, Forst. P. C. Poulsen, Aabybro St.
Agerskov Efterskole, Forst. A. Hvidager, Agerskov.
Aale Efterskole, Forst. Fru Anna Laursen, Aale.
Askov Ungdomsskole, Forst. Anders Nielsen, Vejen.
Bramminge Efterskole, Forst. K. Damm, Bramminge St.
Bagterp Efterskole, Forst. Andreas Nielsen, pr. Hjørring.
Beder Ungdomsskole, Forst. Niels Klougart, Beder.
Dalby Efterskole, Forst. Kristian Østergaard, Dalby St.
Egaa Efterskole, Forst. Ejner Pedersen, Egaa ved Aarhus.
Elbæk Efterskole, Forst. Kristjan Jensen, Søvind St.
Eriksminde Efterskole, Forst. Karl Kirk, Boulstrup St.
Faarevejle Efterskole, Forst. Math. Knudsen, Faarevejle St.
Flemming Efterskole, Forst. Sigurd Højberg, Flemming St.
Glamsbjerg Efterskole, Forst. P. J. Skriver, Glamsbjerg.
Galtrup Fortsættelsesskole, Forst. Agnus Sørensen, pr.
Erslev.
Hadsten Efterskole, Forst. P. Lauritsen, Hadsten.
Havbro Efterskole, Forst. Janus Worm, Havbro St.
Holsted Efterskole, Forst. V. Stenkilde, Holsted St.
Hjemly Efterskole, Forst. Aksel Appel, Højrup St.
Hoptrup Efterskole, Forst. P. H. Lauritsen og K. Kildeby,
Hoptrup.
Klank Efterskole, Forst. N. K. Nielsen, Galten St.
Kolt Efterskole, Forst. Bertelsen, pr. Hasselager.
Kirkebakkens Efterskole, Forst. A. Petersen, Odder.
Levring Efterskole, Forst. J. Rasmussen, Kellerup.
Løkken Efterskole, Forst. Carl Wollenberg, Løkken.
Nordborg Slots Efterskole, Forst. Overgaard, Nordborg.
Nr. Søby Efterskole, Forst. Karl Fauring, Allersted St.
Nr. Aaby Efterskole, Forst. Olaf Nielsen, Nr. Aaby.
Ousted Efterskole, Forst. Kristian Hansen, Ousted pr. Lejre.
Rens Efterskole, Forst. Randsløv Jensen, St. Jynde vad.
Ringe Efterskole, Forst. P. Birkelund, Ringe.
Salling Ungdomsskole, Forst. Sørine og Anton Thyregaard.
Jebjerg St.

Skanderup Efterskole, Forst. Palle Kirk, Lunderskov St.
Skelund Efterskole, Forst. S. og Th. Havemose, Skelund.
Skibelund Efterskole, Forst. Kr. la Cour Pedersen, Vejen St.
Sorø Ungdomsskole, Forst. M. J. Fjeldbo, Sorø.
Staby Efterskole, Forst. Jens Kjær, pr. Ulfborg.
Ubby Fortsættelsesskole, Frst. Jens Nylev, Ubby pr. Jerslev.
Vestbirk Efterskole, Forst. Ross-Petersen, Vestbirk St.
V. Vedsted Efterskole, Forst. Olav Kjems, Ribe.
Vester Hæsing Efterskole, Forst. Th. Olsen, Vester
Hæsing.
Vesterlund Efterskole, Forst. Vilh. Grell, Thyregod St.
Vindehelsing Efterskole, Forst. Rasmus J. Rasmussen,
Gørlev St.
Vejstrup Efterskole, Forst. P. Buch, Vejstrup.
Vrigsted Efterskole, Forst. Mouritsen, Vrigsted.
Ølgod Efterskole, Forst. P. Hansen, Ølgod.
De eksamensfrie Fortsættelsesklasser i N. Zahles Skole,
København. Frk. M. Steinthal.

Landboforeninger og Avlsorganisationer i de sønderjydske Amter.

Fælleslandboforeningen for Nordslesvig.

Formand: Forpagter Hans Linnet, St. Tønde pr.
Jejsing.

Næstformand: Gdr. Hans Blad, Mindebjerg, Hørup.

Konsulent i Planteavl: Hans Hansen, Karpedam,
Aabenraa.

Konsulenter i Husdyrbrug: Jørgen Frank, Hamme-
lev, og Th. Thomsen, Sønderborg.

Planteavlsudvalgets Formand: Gdr. J. Petersen,
Sommersted.

Husdyrudvalgets Formand: Gdr. M. K. Gram, Kø-
benhoved pr. Skodborg.

Landboforeninger.

Haderslev Amts Landboforening: For-
mand Gdr. M. Wiuff, Sillerupgaard pr. Fjelstrup. Kon-
sulent: Frederik Nielsen, Storegade 31, Haderslev.

Den Nordslesvigske Landboforening:
Formand Forpagter J. Høyer, Billeslund pr. Gramby.
Konsulent: M. V. Bruhn, Rødding.

Nørre Rangstrup Herreds Landbofor-
ening: Formand Gdr. Johs. Juhl, Branderup. Konsu-
lent: A. P. Andersen, Toftlund.

Aabenraa Amts Landboforening: For-
mand: Gdr. P. Chr. Hanssen, Nygaard pr. Bolderslev.
Konsulent: L. Ravn, Jørgensgaard 12, Aabenraa.

Det blandede Distrikts Landboforening:
Formand: Gdr. Hans Beyer, Aasgaard pr. Ballum. Kon-
sulent L. Nørgaard, Lundsgaard, Arrild.

Slogs Herreds Landboforening: Formand: Forpagter H. Linnet, St. Tønde pr. Jejsing. Konsulent: L. Nørgaard, Arrild.

Vis Herreds Landboforening: Form.: Gdr. C. Gregersen, Frøslev pr. Padborg. Konsulent: L. Ravn, Aabenraa.

Den Sundevedske Landboforening. Form.: Gdr. Kr. Iversen, Avnbøl. Konsulent: Chr. Nielsen, Kirkebakken, Nybøl.

Den Alsiske Landboforening. Form.: Gdr. P. Petersen, Hestehave pr. Sønderborg. Konsulent: Chr. Nielsen, Nybøl.

Den Mellemalsiske Landboforening. Formand: Gdr. Chr. E. Christensen. Asserballe. Konsulent: Chr. Nielsen, Nybøl.

Als Nørreherreds Landboforening. Formand: Gdr. Jens Nissen, Nordborg. Konsulent Chr. Nielsen, Nybøl.

Løgumkloster og Omegns Landboforening. Formand: Gdr. N. Skov, Løgumkloster. Konsulent: L. Nørgaard, Arrild.

Skærbæk og Omegns Landboforening: Formand: Assistent i Hedeselskabet K. Fromsejer, Gesing pr. Skærbæk.

Ovennævnte Foreninger er indmeldte i Fælleslandboforeningen, hvis Bestyrelse dannes af de enkelte Foreningers Formænd.

Sønderjysk Fællesledelse af Korthornsavl.

Formand: Gdr. Mads Gram, Københoved pr. Skodborg. Konsulent Landbrugskandidat J. Frank, Hammelev.

Vestslesvigs Fællesledelse af Korthornsavl.

Formand: Grd. Math. Jepsen, Rørkær pr. Jejsing.

Sønderjysk Fællesledelse for Avlen af rødt dansk Malkekvæg.

Formand: Gdr. Jørgen Skov, Himmark. Konsulent: Th. Thomsen, Sønderborg.

Fællesledelsen for Avlen af hollandsk Malkekvæg.

Formand: Gdr. H. Jensen, Tørnumgaard, pr. Lintrup. Konsulent: Th. Thomsen, Sønderborg.

De samvirkende sønderjyske Hesteavlforeninger.

Formand: Gdr. N. Skrumager, Visby Hedegaard, pr. Visby.

Statskonsulent i Mejeribrug.

Johs. Jensen, Aabenraa.

De samvirkende sønderjyske Husmandsforeninger.

Formand: Jørg. Petersen, Halk pr. Hejsager. Konsulent: P. Petersen, Rødekro.

Husmandsforeningerne for Als og Sundeved.

Formand: Chr. Becker, Asserballe.

Vejrspaadomme for 1931.

(Efter den 11-aarige Periode).

*Mennesket spaar'r,
men Gud raa'r.*

Jazuar. Indtil Slutningen af Maanedens Midte er Frostvejr fremherskende; derpaa indtræder mildere Vejrlig med let Nattefrost. Der falder nogen Sne.

Februar. Midt i Maaneden bliver det ret vinterligt, imod Slutningen igen mildere, Sne og Regn falder sjældent.

Marts. I Midten af Maaneden indtræder Frostvejr ligesom i Februar. Første og sidste Tredjedel af Maaneden saa temmelig frostfri. Der falder ret hyppigt Sne og Regn.

April. Maaneden bringer kun ringe Nedbør, er gennemgaaende kølig og blæsende med Undtagelse af nogle enkelte Foraarsdage.

Maj. Køligt Vejr er fremherskende. Foraarsdage sjældne, undertiden stormende og ikke sjælden Regn, dog kun rigelig paa enkelte Dage.

Juni. Vejret er gennemgaaende sommerligt, dog uden stærk Hede og Tordenvejr. Der falder kun sparsom Regn.

Juli. Maaneden bringer mange varme Sommerdage og flere Gange Tordenvejr. Der falder langt mere Regn end i Juni.

August. I Maanedens første og sidste Tredjedel hersker megen Varme. Der falder ret hyppigt Regn og nogle Gange stærk Torden.

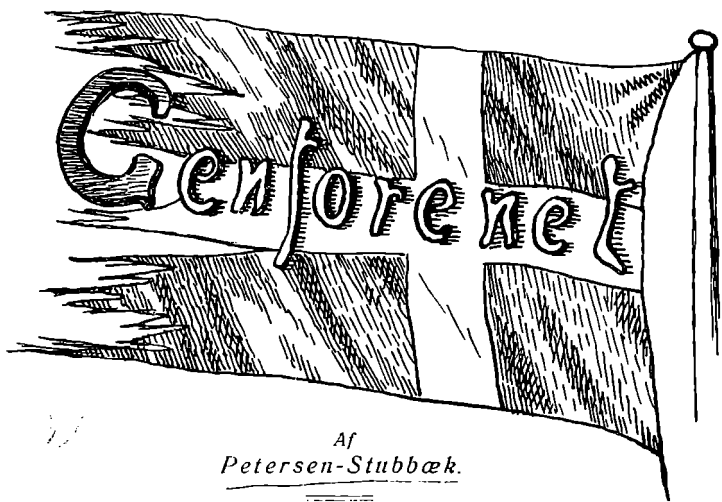
September. Luftvarmen er meget behagelig. Tordenvejr indtræffer endnu nogle Dage indtil efter Maanedens Midte. Enkelte Gange stærk Nedbør.

Oktober. Den første Tredjedel af Maaneden bringer mildt Vejrlig med Regn, den anden er køligere, bringer Storm og en enkelt Gang Snebyger. Maanedens sidste Del bringer stærk Nedbør.

November. Første Halvdel er temmelig mild, henimod Slutningen indtræder let Frostvejr.

December. Indtil Midten af Maaneden mildt Vejrlig med Regnbyger; saa bliver det køligere. Sidste Halvdel bringer Frostvejr, og ved Juletid falder der betydelig Sne.

Gud raader for, hvad Aaret os skal bringe.

Nej, Mage til Vejr!

Det var den 10. Februar 1920.

Skyerne aabnede sig som Vandsække og øste Strømme af Regn ud over det festklædte Sønderjylland.

Stormen fløj jagende hen over Enge, Bakkedrag og Skove, hvirvlede gennem Landsby og Købstad og klaskede de kolde Vandmasser i Synet paa hver den, der vovede sig uden for en Dør.

Hu, hej, der var nok at rive i. De Tusinder Dannebrog, der vajede dyngvaade fra Flagstænger, utallige som »Pigge paa et Pindsvin«, knaldede saa lystig, naar Stormen kastede sig over dem, at det smertede i Ørene — paa Alty-skerne. Ja, hvor de smældede. Smældede til de flængedes i Laser, som den hvinende Vind flænsede i Trevler.

Og der stod Folk trods Regn og Storm og saa med lykkelige Smil i Øjne og om Mund paa de pjaltede Flag. Og raabte til hinanden gennem Vejrets Rasen, og deres Stemmer lød lyse af Glæde:

— Nu tager vort Flag en Dyst med den Søndenvind!

Og de stred sig mod Regn og Vind til Samlingsstederne, hvor Urnerne ventede deres Tilkendegivelse for en Tilbagevenden til Moderlandet Danmark.

Og om Aftenen, efter at de i festligt Samvær havde fejret det stolte, lykkelige Resultat af Afstemningen, tog de det flængede Dannebrog og trykkede det mod den bæveride Mund og de af Glædestaarer strømmende Øjne.

Fra en af de danske Øer krydsede en Skonnert over Lillebælt mod Sønderjyllands Østkyst. Stormen drev Bølgerne haardt mod den stærke Strøm, og Skummet stod i høje Sprøjt over Dækket. Skibet duvede stærkt, saa Masterne svajede som Siv for Vinden. Naar Braadsøerne ramte mod Boven, gik en Sitren gennem Skroget, og det krængede stærkt, rejste sig atter i et Sæt og skød pilsnart frem, saa Køl vandets hvislende Skumstribes brødes med Bølgerne.

Skibet bar ingen Fragt, dets eneste »Last« var foruden Skipper og Besætning ti Personer, flest fødte Sønderjyder, paa Vej mod Fødestavnen for at lægge Stemmesedlen i Valgurnen. Fire unge Mænd, der efter Krigen havde søgt Beskæftigelse i Danmark for at erhverve nogle af de Kroner, der snart vilde blive Mønt i Sønderjylland, stod bag Lukafet i Læ for Vinden og tog med munter Latter og kaade Udraab mod Søernes Skumsprøjt. I Agterstavnsens Kahyt havde de øvrige Passagerer, en Postmester, en Haandværker og en Husmand med deres Koner søgt Ly for Storm, Regn og Styrtesøer. Postmesteren og Kone, to trinde, gemytlige Mennesker i Alderen omkring de treds, begge fødte Sønderjyder, havde opholdt sig i Danmark i henved fyrretyve Aar. Haandværkeren og Husmanden, den første Fynbo, den anden Ærøbo, ledsagede deres paa Als fødte Koner til deres Fødestavn for med dem at opleve Sønderjyllands store Dag.

Bag Kahytten stod ved Roret den trediveaarig Skipper Knud Povlsen med Blikket fjernt og agtpaagivende, støt og rolig styrende Skibet op mod Vinden. Ogsaa han var paa Vej til Stemmeurnen efter at have losset sin Fragt i den Havneby, hvor han havde taget sit Rejseselskab ombord.

*Ved Roret stod den trediveaarige
Skipper*

Selskabet i Kahytten søgte at glemme Skibets Slingren og Duven ved at synge Sange i Tilknytning til den store Oplevelse der forestod. Nu istemte de en Afstemnings-sang, Knud havde bragt med fra Sønderjylland. Den jævne Sang tolkede den dybe, stærke Glæde, der bar Sønderjydernes Sind frem i disse Dage, Frihedslængslens Udløsning i det visse Haab om Udfrielsen af fremmed Tvang til fri folkelig Udvikling under et intimt nationalt Samliv i helt og varigt Samhør med Moderlandet. Sangen steg lys og stærk gennem Stormbruset op mod Knud:

Snart vajer Flaget over vore Banker
saa frit, saa frit som Folkets egne Tanker.
Fra By og Husmandsager
mod Stemmeurnen hen
vi Sønderjyder drager

at stemme hjem igen.
Hjem igen til de danske Lunde,
hjem igen til de blanke Sunde,
hjem igen!

Knud ledsagede Sangen med sin kraftige Sømandsrøst og stod efter endt Sang med Blikket tankefuldt rettet mod Als' Nordspids og Barsø, der tonede frem i Regndisen.

Ja, hjem igen!

Der laa hans Hjemstavn, den, han sammen med sine Landsmænd havde værnnet mod Fortyskning. Der bankede Hjerterne i een Fællesfølelse: Kærlighed til Danmark!

Der drog nu ung og gammel, fattig og rig »fra By og Husmandsager« til de samlende Urner, for i dem at lægge deres Ja til Danmark. Alle drog de frem, i Flokke mødtes de, drog frem med Hjertet hamrende af Jubel, sammen med deres kæreste drog de. — Ja, sammen med deres kæreste. Et Suk steg fra hans Bryst. Hvem der kunde møde frem ved sin kærestes Side. —

— Lisbet, hviskede han. Ja, hvor var Lisbet nu? — Stod hun i Rækkerne af de hadefulde Modstandere af Sønderjydernes Frihedsrøst?

Han mindedes hendes forrevne Sind den Dag de sidst var mødtes i Flensborg i Midten af November 1918.

Hun havde ophidset spurgt ham, om han godkendte »Landsforræderen« H. P. Hanssens Krav om Nordslesvigs Løsrivelse fra Tyskland.

Og da han ud af sin dybeste Overbevisning svarede et klart Ja, havde hun set paa ham med et hadefuldt — nej, det Blik kunde ikke indeholde Had, det maatte vel mere kaldes et fortvivlet Blik. Saa havde hun vendt ham Ryggen og var uden Afskedsord gaaet bort.

Gaaet bort i uforsonlig Vrede.

Hun, som før havde vist den varme, forstaaende Sympati for Sønderjydernes Kamp mod Tvangsfortyskningen.

Ja, hun var opdraget i tysk Aand. Hendes Mor af gammel, tysk Slægt i Sydslesvig og hendes Far af hjemmetysk Rod, tysk Embedsmand, og han fandt sin Død under Krigen ved Vestfronten, tysk Officer. Men hendes Forældre havde vist fin Forstaaelse for Sønderjydernes Særpræg.

Lisbet, med hvem han var knyttet sammen i stærk og inderlig Kærlighed. Ja, han vidste, hun elskede ham, som han elskede hende.

Hvor kunde hun svigte sin Overbevisning om Tvangsregimentets Uret mod sine danske Landsmænd! Var det Smerten over Tysklands Nederlag, denne hos mange Tyskere efter Krigen opstaaede Tro, at se Fjender overalt, der havde sløret og forvirret hendes retfærdige Følelse for Sønderjydernes folkelige Ret.

Aah, denne Grænsekamp med de mange ubesvarede Spørgsmaal!

— Hov, Skipper! Har vi langt endnu til det forjættede Land? Min Kone, ja, og saa for Resten vi alle ombordværende usødygtige længes meget efter at faa en mindre gyngende Grund under Fødderne.

Postmesteren stak sit røde, runde Ansigt med de for-nøjede Øjne op af Kahytten og vækkede Knud af hans sørgmodige Tanker.

— Giv Tid endnu en liden Stund, Postmester, lo Knud.

— Vi tager os en Times Blund. Hører De, Skipper, jeg kan ogsaa rime.

—Lad hellere være, advarede Knud. Kom alle op paa Dæk. Regnen er holdt op og snart vil vi være saa meget under Land, saa Bølgerne vil gaa roligere. Tag »den blaa« med og lad os sætte Melodier til et Par trykte Sange.

Snart sad de alle, Skibsbesætning og Passagerer, grupperede i Agterstavn, syngende de gamle, kendte

Sange, mens Skibet gled frem mod det Land, der ventede dem som kære Gæster.

— — —
— Mor, jeg kan ikke deltage i Afstemningen.

— Lisbet, kære Barn! Du maa raade Dig selv i dette vigtige Spørgsmaal. Men alligevel kunde jeg ønske at lægge Dig paa Sinde, at Du er født i Nordslesvig. Ogsaa Din Far er Nordslesviger, og jeg er af gammel sydslesvigsk Slægt. Mine Forfædre har tjent Kongen af Danmark før 1864 men har altid været tysk af Sprog og Folkesæt. Du er 22 Aar og har Stemmeret og nu slaar vor Hjemstavns Skæbnetime.

— Jeg ved det alt, Mor! Men efter at jeg, tilskyndet af Onkel Hans, har læst, hvad der er skrevet fra tysk og dansk Side om det slesvigske Spørgsmaal og Sønderjydernes — ja, Mor, jeg sagde Sønderjydernes Historie, føler jeg mig usikker i det Standpunkt, jeg skal tage til Afstemningen.

— Kunde Du tænke Dig at stemme for Danmark. Barn?

— Nej, I har givet mig en tysk Opdragelse, og af alle Lande staa Tyskland mit Hjerte nærmest. Om jeg var født i Flensborg og skulde afgive min Stemme der, jeg stemte med fuld Overbevisning for Tyskland. Men, ja Mor, jeg maa sige det, jeg føler, at skal der ske Ret, maa Slesvig deles!

— Lisbet! Ja, Du maa selv bestemme og tage Dit Standpunkt. Men Din Far vilde, om han levede endnu, ønske at Du afgav Din Stemmeseddel. Jeg gaar nu derhen, saa kan Du komme, naar Du har bestemt Dig.

Da Lisbet var bleven alene, stod hun ved Vinduet og saa Naboer og Bekendte fra By og Egn drage til Afstemningsstedet. Hun kendte dem næsten alle. Hun saa det beslutsomme, næsten bitre Træk i Tyskernes Ansigt. Og

hun saa den stille, inderlige Glæde, der straaledede i Danskernes Øjne. Ja, hun kendte næsten alle, hun havde leget med mange af dem paa Skolepladsen som Barn. Hun havde lært og faaet kær deres danske Sprog, skønt hendes Sprog var tysk. I deres Sprog havde hun vekslet ømme Ord med den Mand, der ejede hendes unge Hjertes varmeste Følelser.

Knud — ja, havde hun mødt ham i Dag, vilde hun ikke, som den bitre Novemberdag 1918, være gaaet fra ham i Vrede.

Hun sukkede.

— — —

Da Knud lidt før Kl. 8 vilde afgive sin Stemme for Danmark, mødte han i Døren til Afstemningslokalet en ung Pige, der besvarede hans Hilsen med et forvirret Blik og en tavs Hovedbøjning.

Lisbet!

Han skyndte sig at lægge sin Stemmeseddel i Urnen og gik hurtigt ud af Lokalet. Men hun var borte.

Da Resultatet af Afstemningen senere blev raabt op, var der mellem Stemmesedlerne en ugyldig. Der var paa den tegnet en Bro mellem Ordene Danmark-Tyskland.

— — —

Den 11. Juli 1920 stod Solen op i et Slør af gyldne Skyer. Fjordene laa stille som et Spejl, og i Vigene laa gemt gennem den lyse Nat Lunheden fra den foregaaende Dag.

Folk var tidlig paa Benene den Morgen. Glæden og Forventningen havde bortjaget Søvn.

Dagen forud var Kongen redet ind i Sønderjylland over den gamle Grænse og var bleven modtaget af et jublende Folk. I Dag vilde han lande med sit Skib »Dannebrog« i Sønderborg, og Folket vilde samles om ham i et stort Stævne paa Dybbøl Banke.

Utalte Biler fra hele Danmark rullede mod Hovedsta-

den paa den skønne Ø Als. Vejene mod Sønderborg var levende af feststemte Mennesker, og hvert til Byen ankomende Tog var overfyldt. Fra Havne, Fjorde og Vige stævnede Dampskibe, Sejlere og Motorfartøjer til Mødet med Landets Konge.

En Festrus greb Sønderjylland. Alle beherskedes af een Følelse og een Tanke:

— Lad os synge af Glæde, nu da Frihedens Time kommer til os som Folk.

Og Sangen tonede over Landet, sjældent sang et Folk vel saa enstemmigt som Sønderjyderne i de uforglemmelige Genforeningsdage.

Blandt de utalte, der gav Møde den sollyse Sommermorgen i Sønderborg, var Knud, der tidlig var stævnet fra Havnebyen i sin Motorbaad med en Flok af Egnens unge om Bord.

Nu laa han fortøjet saa nær Kongebroen, som Havnepolitiet tillod. Hans unge Rejseselskab var gaaet i Land paa Kajen for at beundre Gardens flotte Karle, der stod strunke under den mægtige Bjørneskindshue.

I Baaden stod Knud og saa med blanke Øjne og Hjerter bankende af festlig Forventning ud over det blaanende, sollyse Sund. Paa Dybbølsiden lejrede sig Tusinder Mænd og Kvinder, de sidste i Sommerens lyse Farver, dækkende Bankerne som et Blomsterflor. Fra Pontonbroen og Kajerne vajede Dannebrog i den friske Sommerbrise over Trængslen af spændt forventningsfulde Folkemængder.

Da tordnede Salutten fra de danske Krigsskibe ud for Marinestationen hilsende det i Solen hvidt tindrende Kongeskib, der som en lys Drøm stille gled frem gennem Sundet og hurtigt nærmede sig Kongebroen.

I dybeste Stilhed, med taareblændede Øjne, saa de mange Tusinder det nærme sig.

Da saas Kongen fremme paa øverste Dæk med bevæget Ansigt blottende Hovedet til Hilsen.

Og gennem de mange Struber lød som et Suk af Befrielsens Fryd Hurraerne, smæltende sammen i en tusindstemmig Genhilsen fra Sønderjyderne til deres Konge. En navnløs Jubel havde grebet Hjerterne, og Glædestaarer strømmede over Kinderne.

Det blev en Dag uden Lige. Hvert Sind fejrede en Glædesfest, hvor Jubelen steg til Kulmination, da Kongen, omgivet af Hundredtusind af sit Folk paa Dybbøl Banke dybt bevæget trykkede Dannebrog til sine Læber.

I Trængslen omkring Talerstolen, hvorfra Sønderjydernes Fører med sin lyse Stemme tolkede sin stærke Glæde over den Lykke han og hans Landsmænd oplevede ved Virkeliggørelsen af Haabet om Genforening med Danmark, stod Knud og lod sit Blik søge ud over den store Skare.

Da saa han pludselig — nej, det maatte være en Fejltagelse — det var vel en tilfældig Lighed — nej, det var hende — kun hun havde denne Holdning og dette lyse Blik — ja, det var Lisbet!

Stum forvirret stod han et Øjeblik, saa søgte han at bane sig Vej frem til hende. Forgæves, Folkemængden stod tæt som en Mur.

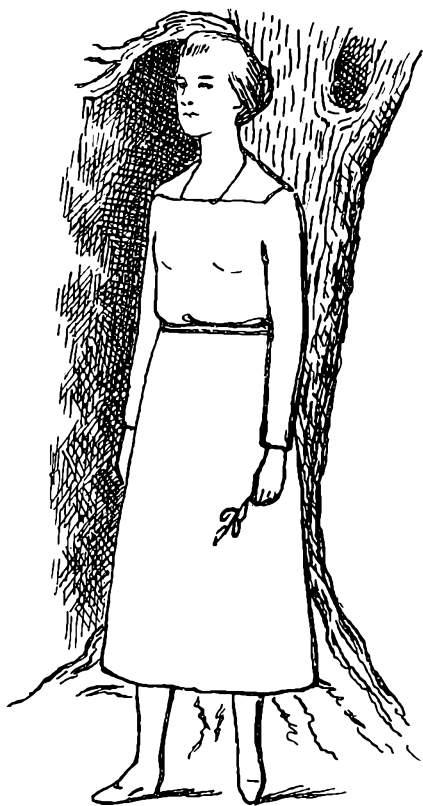
Efter Mødet søgte han hende i den utallige Skare. Men fandt hende ikke.

— — —

Hjemturen forløb stille. De unge Mennesker sad mest tavse og fulgte med tankefuldt Blik Kølvandets Linje fra Baaden ud over den rolige Sø. Men deres Ansigter bar det lyse Præg af den Lykkefølelse, deres Sind var fuldt af. Ved Hjemkomsten til Havnebyen var de efter en varm Tak til hinanden for Dagen hurtigt gaaet til deres Hjem for at berette deres nærmeste om den store Oplevelse.

Senere paa Aftenen søgte Knud uden for Byen for uforstyrret i Tankerne at genleve den vidunderlige Dags

Begivenheder. Han var ad en Markvej naaet ind i Skovens dunkle Lys og lænet mod et Træ lyttede han til Hammerslag, Latter og muntre Stemmer, der lød dæmpet over til ham fra Hovedlandevejen, hvor en Flok af Byens unge

*Ud fra Skovens Dunkelhed kom hun
mod ham.*

rejste en Æresport for Kongen, der den følgende Dag vilde passere her forbi.

Han stod lyttende stille og tog ind i sit Sind den lyse Sommeraftens dybe Fred.

Da nævnte en hviskende Stemme gennem Stilheden hans Navn.

Han vendte sig hurtigt om. Der ud fra Skovens Dunkelhed kom frem mod ham hun, der ikke havde været ude af hans Tanker hele Dagen.

— Lisbet!

— Ja, Knud. Jeg kommer til Dig —.

— Du kommer Lisbet — efter det vi talte sammen i Flensborg 1918.

— Ja, jeg kommer, Knud!

— Var det Dig paa Dybbøl, eller —?

— Det var mig, Knud. Jeg ser nu uhildet og klart paa Eders Ønske om en Forening med Danmark. Og jeg forstaar og føler for Eders store Glæde. Derfor var jeg der.

Knud var gaaet mod hende med udbredte Arme, men blev staaende og lod Hænderne synke.

— Men, Lisbet, stammede han, vil det sige — vil Du —?

— Aah, Knud! Ja, derfor kommer jeg. Ja, jeg vil!

Han lagde sine Hænder paa hendes Skuldre og trak hende blidt ind mod sig, mens han søgte hendes Blik.

— Lisbet, Du vil?!

— Jeg vil være Din Hustru.

Hun lagde sit Hoved ind til ham og hviskede:

— Og jeg vil opdrage vore Børn som danske — de skal elske Danmark, deres Fædreland, og de skal lære at forstaa og beundre Tyskland, det Land, hvor deres Mors Forfædre følte sig hjemme.

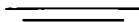
— Lisbet —!

— Ja, Knud, vi to vil være med i Spidsen for at bygge Bro over Hadet til Forstaaelse og gensidigt Venskab mellem de to Nabofolk.

— Ja, Lisbet, det vil vi stræbe frem imod!

Han drog hende tæt ind til sig, og i øm Omfavnelse bekræftede de deres Pagt for Fremtiden.

Genforenet.

„Sønderjyden har underlige Vaner —“

En satirisk Vise fra Fremmedherredømmets Tid.

Den danske Befolkning i Sønderjylland forstod altid at tage den tyske Tvangs- og Voldspolitik med Humør. Det kunde regne med Bøder — de blev betalt. Tit, om end ikke altid, ramte det jo Folk, der kunde betale, og selv om de havde kunnet anvende Pengene paa en bedre Måade, er det et Spørgsmaal, om Resultatet alligevel ikke var Udgifterne værd. I hvert Fald blev det ikke noget politisk Aktiv for de tyske Myndigheder, naar Gendarmen blev sendt ud for at bekæmpe Kaffekopper med Dannebrogsgflag paa, Vindfløje med et udhugget Kors i Midten, rød- og hvidstribede Vinduesforhæng, Pibehoveder med Frederik VII's Billede paa osv. Satirens Svøbe snertede, om ikke de tyske Myndigheder selv, der jo ikke var Ørenvidne, men Tyskheden. Folkevittigheden er en meget farlig Modstander.

Det danske Lune gav sig imidlertid ogsaa Udtryk i mere eller mindre poetisk Form eller i bunden Stil, maaske dog ikke i saa udstrakt Grad, som man kunde have ventet. Men i Slutningen af Halvfemserne, nogle Maaneder før von Køllers Tiltræden som Overpræsident i Slesvig, da Forløberne for Køllerpolitikens »faste Haand« allerede mærkedes, blev der skrevet en Satire, der slog helt igennem og blev kendt over hele Sønderjylland. Det var Sangen »Sønderjyden har underlige Vaner«, der blev sunget paa Melodien »Det haver saa nyligen regnet«.

Sangen har nu lydt i Sønderjylland i over 30 Aar, men der er kun faa, der ved, hvem Forfatteren er, eller hvor den først kom frem. Denne Sang har imidlertid baaret vort gode danske Lune og vort sønderjydske Humør gennem lange og trange Tider, den har lydt i Hjem og Mødesale — vel at mærke, naar

man var uden Gendarmens eller Amtsforstanderens Opsyn — og den maa have givet Udtryk for, hvad der blev tænkt og følt. Derfor fortjener dens Historie at optegnes.

Sangen blev offentliggjort i Vittighedsbladet »Puk« i Bladets Nr. 1 for den 3. Januar 1897, og den gengives omstaaende i Faksimile.

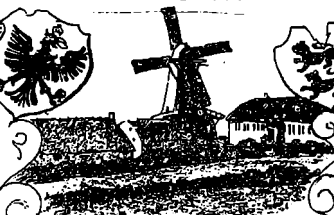
Den bærer Overskriften »Under Tagdryppet«; i Vignetten ser man Dybbøl Mølle, flankeret af to Skjolde, det ene med den preussiske Ørn og det andet med de slesvigske Løver.

Digtet blev offentliggjort anonymt, og der er i Aarenes Løb, lige ind til i Fjor, blevet gættet paa, hvem der var Forfatteren. Flere Navne er bleven nævnt, f. Eks. Byretsdommer Torben Spang Hanssen, København, eller hans Broder Akademispektør Esbern Spang Hanssen, der begge som Studenter var meget interesserede i det sønderjydske Arbejde, men det var ingen af dem, der var Forfatter; de vilde ogsaa have været temmelig unge til det Stykke Arbejde paa det Tidspunkt, Sangen fremkom, nemlig 15, henhv. 13 Aar. Ligeledes er Pastor Kallenbach Pedersen, nu i Ris, bleven nævnt som Forfatter. Ogsaa han er uskyldig. Han har derimod skrevet Visen om § 5: »Naar Ty-sken spørger dernede ved Spree«.

Forfatteren var Bankbestyrer Svend Kjeldskov i København, der var Søn af Redaktør Reinhard Kjeldskov, »Nakskov Avis.« En Broder til Svend Kjeldskov var afdøde Redaktør Sejr Kjeldskov, Venstres Pressebureau, og en anden Broder afløde Stationsforstander Frey Kjeldskov, Allingaabro. I Familien havde der altid hersket en levende Interesse for Sønderjylland og Forholdene her nede; og det kan nævnes at en Søn af Stationsforstander Kjeldskov, Trafikassistent Viggo Kjeldskov, Aabenraa, var blandt de danske Tjenestemænd, der efter Ønske kom herved som Tjenestemand ved Genforeningen for 10 Aar siden.

Svend Kjeldskov har skrevet en utrolig Mængde Lejligheds-sange, vist over 1000, særlig til to Organisationer, han var Med-

Under Tagdryppet.

Men Det haver nu oprigten regnet —

Jyden har underlige Væner,
han er stiv, han er slædig som en Hund
Og forgyves den „sittliche“ Germaner
sætter Laas for hans smødanske Mund
Lære Tysk vil han ej,
og nan gjør „vol Geschrei“,
naar en Tysker vil hjælpe ham paa Vej

Hvorfor vil I dog ikke være glude
for det Tyske? Det lyder dog saa flot
Hvorfor vil I ej sige „Apenrade“
„Hadersleben“? „Ach ja, du lieber Gott“
„Gravestæn“, „Rotherkrug“
hor I tage i Brug
Kan paa dansk med I tænke — og i Smug

„Sonderburg“, „Düppel Munie“, „Insel Alcen“
Der er „wundersobnd“ Klang i disse Ord
Og af Grund til at faa dem galt i Hvasen
ei der ikke det allermindste Spor
Flaget sort, rødt og hvidt
bør du hejse lidt tid
Tænk det sorie blot væk og det er dit

„Ich bin ein Preusse“ hvilken herlig Tæst!
„Jeg med Stolthed min Pikkelhue bær“
Kan ej det faa jort Hjerzte til at banke,
er I ikke saa stor en Ære værd!
„Deutecher Sitte, hohe Wacht“
er for meget det sagt?
Er „die ganze Welt“ ej „Deutschland“ underlagt?

Syng blot „Schleswig-Holstein mehrumschlungen“,
brug som Valgsprog det bekedne: „Gott mit uns“
„Roch der Kaiser!“ lad rulle over Tungen,
tem for „Blamarch“ jert Bægen ud til Bunde!
Strax den tyske Genlarms
med sin kraftige Arm
vil Jer trække til ein zürRige Barn!

— Tysken haver sig nydelig forregnet,
han har „ganz gewiss“ gjort Regning, „ohne Werth“
Jyden til Tysker er ej egnet.
Endnu ej har han „Verdens“ sproget lært!
„Sehr smoe“ er hans Sva:
Jeg er dansk som min Far,
og min Son bliver, hvad hans Fader var!

lem af, Københavns Skytteforening og Roklubben Skjold. Hans satiriske Digt vidner ogsaa om udmærkede Evner i den Retning.

Der findes som man ser, i Originalens Tysk kun et Par enkelte Fejl — hvad der jo altid er Tilfældet, naar fremmede Sprog gengives eller citeres —. Der staar »Rotherkrug« i Stedet for »Rotenkrug«, »mehrumschlungen« i Stedet for »meerumschlungen« og »ohne Werth« i Stedet for »ohne Wirt«.

Sangen blev hurtigt kendt i videre Kredse, hvortil bidrog, at den allerede den 16. Januar var bleven aftrykt i

»Hejmdal«. Og den slog an, og den blev sunget — blandt andet, efter hvad »Hejmdal« meddeler den 22. Februar, af nogle til Dels unge Mennesker ved en Maskerade paa Teatret i Aabenraa. En Del af dem blev noteret af Politiet og kom i Forhør. Ved Forhøret viste det sig, at der ogsaa var to tysksindede unge Mennesker, der havde

sunget med. De var, hedder det i en Notits i »Hejmdal«, »i høj Grad forhavset over, at nogen kunde blive ophidsset over denne Sang. De havde antaget den for at være en Haan mod Danskerne og sunget den i denne gode Tro.« Men det hjalp altsammen ikke, i hvert Fald ikke en af Danskerne, Th. H. (11) Tagesen, der blev idømt en Bøde paa 20 Mk. af Politiet. Han indankede Sagen til retslig Afgørelse, og Sagen kom for Bisidderretten i Aabenraa den 29. April. »Hejmdal« fortæller om Retsforhandlingen:

»De to første Vers af Visen blev oplæst til synlig Ophygelse især for Amtsdommer Lindemann.

Tagesen havde ikke vidst, at den var ophidsende, der havde jo ikke været noget bekendtgjort derom.

Amtsdommer Lindemann mente, at den Slags behøvede ikke at kundgøres, det kunde man se af sig selv, at en Sang som denne var ophidsende.

Amtsadvokaten androg paa 20 Mk. i Bøde, og Dommen lød i Overensstemmelse dermed. I Domsbegrundelsen paa-stod Hr. Amtsdommeren bl. a.: »Den er ophidsende. Det ved De godt, og netop fordi den er det, har De sunget den.«

Nu var »Sønderjydens underlige Vaner« altsaa indregistreret.

20 Mark i Bødet!

Det har nitter saa i liden reguet
I den sønderjyde Døl af Dancvaug
Denne Gang har som „farlig“ man betegnet
En i høj Grad uskyldig lille Sang
Den var slet ikke brødsik,
Heller ej sønderjyde-
Den var næstendøl skrevet paa tysk!

Vi forstaa, at de frøle danske Sange
Kan en Tysker om Øst gjøre hed
Og vi fattar saa vel, han bliver hange,
Naar han hører: Den Gang jeg drog af Sted
Sørgig den Melodi
Kan han slet ikke li's
Der er Noget, der stöder ham den!

Men hvorfor han om sine Kinder blegner,
Naar der synges om Halger Danskos Færd
Og blir vred naar der næstans „at det regner,
At det drypper fra Blade og fra Trær,
At med Fængsel og Mulkt
Saug'en bliver forfulgt,
Er for os — skal vi sige det — „gedult!“

Og at „Puk“, som dog ellers ta'er saa varlig
Paa „des Grosse“, som Gud og Hvermand ved,
Kunne blive saa usønderlig farlig,
At han truer det tyske Riges Fred!
Netop den lille Sang
Var saa præjsisk i Klang
Som en Vaterlandssang af første Raug!

Skrev vi ej, at de Sønderjyder bare
Skulde tone det (sort-) rød-hvide Flag?
At de præjsiske Sange var' saa rare,
At til Sproget de ej sku' bære Nag?
At med Kejseren — og Uis-
marck begnæligvis
De lidt snart skulde se at forlicke?

Og et „hidsende“ Ord ej fandtes i'en,
Om sli' Frækhed har „Puk“ end aldrig drømt.
Saa — hvis ikke det da er Melodi'en
Ej vi fattar, hvi Sangen blev forømt
— Men ved Løjlighed vi
Sikal en Vise dem gi'e
Som skal gaa paa en præjsisk Melodi!

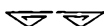
blandt de farlige og forbudte Sange. Men maaske netop det var en af Grundene til, at den blev endnu mere udbredt og sunget overalt — blot ikke i Politiets Nærvaerelse. Den gjorde sin Virkning, maaske i endnu højere Grad, end Forfatteren nogensinde havde tænkt.

Han kvitterede forøvrigt for Dommen med en ny Vise paa samme Melodi, der fremkom i »Puk« Nr. 19, for 9. Maj samme Aar, og som ligeledes aftrykkes i Faksimile. Visen bærer Overskriften »20 Mark i Bøde«, og Originalen viser en tysk Gendarm med et Sommerfuglenet paa Jagt efter Sangens vingede Alf, der paa en meget respektstridig Maade rækker Næse ad ham.

Han fangede den aldrig!

N. Hansen.

(Ds).

La' mæ om de.

Æ misunder ingen, de va søend å sæj, mindst den fin Jens Povlsen — han kam skidt astej. De er fejt, som folk di no kån rakk ham te. Men næ de kå gløj dem, så la dem om de!	For dæ bœn å Sine er e ret en skam! Å en mærke ållde mindste ting o ham. Huss å hjem, e hiele, de er savt sætt te. Men næ de kå gløj dem — så la dem om de!
--	--

Æ hær soej e tit nok,
de gik galdt engang.
De er dumt å hjælp dem —
men i nød å trang
da kån tit vi småfolk
hjálp di fin o gle,
å næ de kån gløj mæ,
så la mæ om de!

Martin N. Hansen.

Skyttegravs-Digte.

Ved H. R.

Man siger jo, at naar Vaabnene taler, tier Muserne, men det passer ikke helt. Under Verdenskrigen saa vi i hvert Fald Digtekunsten udfolde sig i nær Forbindelse med de store, frygtelige Begivenheder. »Krigens Poesi« er mangeartet. Den blev ofte misbrugt i Agitationens og Fanatismens Tjeneste, men meget ofte blev Verset det skønneste, mest gribende Udtryk for den menneskelige Stemning og Følelse, den enkeltes Bekendelse midt i Krigens Ulykker. »Det store« i Tiden og Begivenhederne ligesom kaldte paa den bundne Stils Udtryk, ikke blot i Sind, der i sig selv havde lyrisk Betoning og dér skabte noget meget skønt, men hos mange andre, der maaske uden at være sig det bevidst, har givet dybe Tanker skønne digteriske Udtryk, om end ikke altid i fejlfri Vers.

Fra Krigsaarene har vi saaledes her i Sønderjylland faaet en Mængde Digte fra Skyttegravene eller fra Orlovs-Rejserne, af hvilke adskillige fortjener at gemmes. Nogle er trykt i Bøger eller Digtsamlinger, men mange er ikke trykt, og der er adskillige meget smukke imellem. Skyttegravsdigtene samler sig næsten alle om tre Emner, enten hver for sig eller alle tre sammen: Troen paa Gud som Hjælper i Nøden, Længslen efter Hjemmet og de kære, Soldaterne maatte forlade, og Kærligheds-Bekendelsen til Sønderjylland.

Enkelte af de efterfølgende Digte har været trykt i de sønderjydske Blade under Krigen:

I Skyttegravene.

Anker fortæller i et Digt i Marts 1915 om Skyttegravene i Frankrig:

Det dundrer i min Dækning
som Jættehammerslag —
Jeg sanser hver en Trækning
i Hjertets bange Jag.

131 +

Haardt knuger mig det nære,
og stille Tanken staar.
Dog langt bort til de kære
en lønlig Tanke gaar.

Jeg fjæler mig i Vaande
i denne skumle Vraa.
Skal Hjemmets varme Aande
mig end i Møde slaa?

Jeg véd det ej, véd ikke,
hvornaar min Time slaar,
véd kun til Punkt og Prikke,
at det i G u d s Haand staar.

Pligtens Bud.

Fundet mellem en falden Sønderjydes Papirer, som blev sendt hjem til hans Hustru. (Skrevet formentlig i Vinteren 1915 i Frankrig.) ..

Det var med blytungt Hjerte,
vi modtog ~~Krigens~~ Bud;
det var med dobbelt Smerte,
vi gik fra Hjemmet ud.

Det smerter dybt at skilles
fra Hustru, Børn og Hjem,
naar Fædrelandet kalder
til Kamp dets Sønner frem.

Men tvinges vi af andre,
er dobbelt tung vor Gang;
thi siden fem Aartier,
de har os under Tvang.

Og vi, som tidlig lærte
at følge Pligtens Bud,
vi gik, om end med Smerte,
med dem i Kampen ud.

Snart kommer Sorgens Budskab
til Hjemmene i Nord:
»Din Mand, din Søn, din Broder,
er død paa fremmed Jord!«

O, Herre Gud, hvor længe?
før Ret du fører ud;
det Suk fra Hjertet trænge
sig frem mod Himlens Gud?

Thi vi kan ej forvente
vor Hjælp ad anden Vej;
vi har ej Magt i Hænde,
vort Haab staar — Gud, til dig.

I Flandern 1915.

Vers af et Digt, skrevet i Flandern Efteraaret 1915 af
Dettef Lund.

Naar vi lukker træet vort Øje,
Vær Du selv vort Værn og Skjold,
Vær hos dem, som ondt maa døje,
skærm dem mildt mod Ve og Vold,
saa vi slumrer, saa vi slumrer
trods al Fare trygt hos Dig.

Hilsen og Tak til mit Hjem.

Andreas Møller fra Sjetterup paa Als sendte 26. Jan-
nuar 1915 fra Neuflicup i Frankrig en Hilsen til sit Hjem, hvori
han giver følgende stærke Bekendelse:

O, mit Hjem, Du som altid beredte mig Fryd
med Din Kærlighed, Hygge og Fred.
Mine Tanker Du kalder tilbage paany,
hvor jeg gaar, hvor jeg drager afsted.
O, hvor kan jeg dog finde den Trøst, Du mig gav,
naar jeg hvilede ud i Din Favn.
O, mit Hjem! Her ved dette Rædselens Hav
ret jeg lærte at skatte Dit Navn.

— —

Tak, min Jesus, fordi Du har fundet mig, Tak
for Dit »Fuldbragt«, som og lød for mig.
For den Kærlighed, Jesus, Du skænket mig har,
jeg kan intet igen give Dig.
Men Dit Ord vi jo har, Tak, vor Frelser saa stor,
derigennem Du leder os trygt.
Og vi ved, hvad Du lover, skal evigt bestaa.
Kære Frelser, led hjem os til sidst.

I et Eftermæle

over Nicolaj Clausen, der døde efter sine Saar ved Somme
i Januar 1917, slutter Brevskriveren med følgende Ord:

Kort var Dit Liv
haardt kom Du med i Striden.
Men stærk var Din Tro,
— paa bedre Vilkaar siden!

En Hilsen hjemmefra.

En Sundeved'er, der laa i Champagne, fik i Efteraaret 1915
følgende lille Hilsen hjemme fra sin Hustru og lille Pige. Skønt
det ikke i egentlig Forstand er et »Skyttegravs-Digt«, tager vi
det dog med:

Om Natten i mine Drømme
du altid er hos mig,
om Dagen i stride Strømme
Taarerne rinder for dig.

O, kom dog til mig tilbage
og tag mig i din Favn,
saa glædes jeg alle Dage
og priser Guds hellige Navn.

Det er saa trist en Vinter,
jeg nu-i Møde skal gaa,
og blegne maa mine Kinder,
hvad ondt du igennem skal gaa.

Jeg beder en Bøn til Vor Fader
at han vil beskærme dig
og føre dig uskadt tilbage
til lille Musse og mig.

Din egen C.

Violer bag Skyttegravene.

Morten Kamphøven er en af dem, der som Soldat skrev mange Vers til sit Hjem og til Venner. Adskillige har været trykt i de sønderjydske Aviser. Vi aftrykker her et lille Digt, skrevet i Nærheden af Moulin sous Touvent i 1916 i et Brev til Hjemmet med et Par Violer, tolkende Medfølelse med det hærgede Frankrig:

Sender dig Violer smaa
fra en fjern og fremmed Have,
foraarsfriske, dybeblaa,
plukkede bag Skyttegrave.

Tag dem nænsomt i din Haand,
tag paa dem med bløde Hænder;
de er vokset i et Land,
der i blodig Lue brænder.

— — —

Det er, som om Versene fra Krigen rykker den Tid saa mærkeligt nær. Vi har kun gengivet ganske faa af Digtene fra Skyttegravene. Der er mange, mange flere, som burde drages frem igen og bevares for Glemmel.

VORE FALDNES MINDE.

De døde er ikke borte; de sover kun her og der
under Tavler af Sten, under Kors af Træ
i Døgnenes skiftende Vejr.

De døde er ikke borte, de er os bestandig nær,
i den klare Sol i den kolde Dug
i det straalende Maaneskær.

Carl Dumreicher.

Vi fortsætter i denne Aargang af Sprogforeningens Almanak med en Række Billeder af Mindesmærkerne for de faldne fra Sønderjylland, der er rejst paa Kirkegaardene i de nordslesvigske Sogne, samt en kort Beskrivelse af Mindestenen og dens Rejsning.

Fol.

I 1921 tog Kirkeforstanderskabet i Fol Initiativet til Rejsning af en Mindesten. Stenen, der blev taget ud af Kirkegaardsdiget og Navnene, 5 ialt, indhugget af et Stenhuggerfirma i Haderslev, blev, efter at være foreløbig anbragt foran Kirken, indviet en Søndag efter

Gudstjenesten i Foraaret 1923 paa dens nuværende Plads i det nordvestre Hjørne af Kirkegaarden i et smukt Anlæg. Ogsaa her

blev Midlerne til dens Rejsning tilvejebragt ved en Indsamling i Sognet. Stenen bærer Indskriften: »Faldne i Verdenskrigen 1914—18«, derefter de 5 faldnes Navne og »Ære være deres Minde. Sat af Beboere i Fol Sogn.«

Man lægger Mærke til, at der fra Fol Sogn kun faldt forholdsvis faa, kun 5, medens Gennemsnitstallet vilde have været 15—17. Grunden hertil er bl. a., at der i Sognet fandtes et forholdsvis stort Antal danske Undersaatter, og at der fra dette Grænsesogn var forholdsvis mange militærpligtige, der gik over Grænsen.

Haderslev.

I Haderslev findes 3 Mindesmærker for de faldne i Verdenskrigen, paa Gl. Haderstev Kirkegaard Mindelunden (se Sprogf. Alm. 1928) og paa Klosterkirkegaarden et dansk og et tysk Mindesmærke for de faldne fra Frue Sogn.

Det danske Mindesmærke, som Billedet ovenfor gengiver, afslørede i 1927. Mindesmærket er udført af Stenhugger A. Petersen, Haderslev, efter Tegning af Arkitekt P. J. Gram.

Midlerne til dets Rejsning tilvejebragtes ved en Indsamling i Byen. Paa Overliggeren over Monumentet staar Aarstallene »1914—1918«, og Forsiden ud mod Klostersvænget bærer følgende af Politifuldmægtig Erich Erichsen, Haderslev, forfattet Indskrift:

I har signet vore Drømme. I har signet dem med Døden,
mens vi stirred gennem Natten mod et Skær af Morgenrøden.
Gud velsigne Eder alle. Morgenrøden saa vi flamme.
Og den prented i sin Guldskrift Eders Navne med det samme.

Paa Monumentets Bagside over mod Klosterkirkegaarden staar: »Borgere i Haderslev satte dette Minde«.

Som en Frise øverst omkring Monumentet findes en tredobbelte Række af Felter med de faldnes Navne, Fødsels- og Dødsdag, Føde- og Dødssted, samt paa Tavler ved Monumentets Fod, ialt 112 Navne.

Øster Lindet.

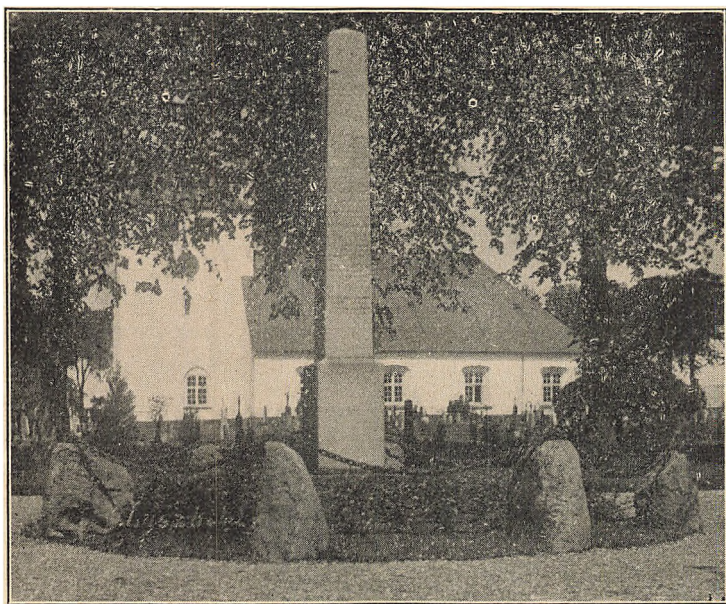

Mindestenen over de faldne fra Øster Lindet Sogn afslørede i Efteraaret 1924. Midlerne til dens Rejsning blev tilvejebragt ved en Indsamling i Sognet. Stenen, der er af lys Granit og er fundet paa Præstegaardens Mark, fik sin kunstneriske Udførelse af Billedhugger Hansen Jacobsen, Vejen.

Den er dekoreret af Grenornamenter paa begge Sider. Paa Forsiden er indhugget: »Dette Minde over de i Verdenskrigen

faldne Mænd fra Østerlindet Sogn rejstes af Sognets Beboere.«
Oven over Indskriften findes 6 af de faldnes Navne og paa
Stenens anden Side 16 Navne tillige med Dødsdagen og Navnet
paa det Land, hvor vedkommende faldt, ialt 22 Navne.

Lysabild. (5)

Den 12. Februar 1922 afsløredes Mindesmærket for de faldne
paa Lysabild Kirkegaard. Et Beløb paa ca. 5—6000 Kr. til Ste-
nens Rejsning var tilvejebragt ved en Indsamling. Til Mindes-
mærket havde man valgt en Plads i Præstegaardshaven, der
skiltes ud og lagdes ind under Kirkegaarden. Ved Afsløringen
talte Sognepræsten Pastor Gyving og Provst Thyssen i
Kirken, hvorefter man samledes ude ved Stenen. Provst Thys-
sen foretog Afsløringen, og her blev der talt af Sadelmager Nic.
Henriksen, fhv. Landdagsmand Nis Nissen og Gdr. P.
Bladt, Lysabild.

Mindesmærket, der udførtes af Stenhugger Iversen, Sønderborg, er en smuk Granitobelisk, omgivet af et lille Anlæg med mindre Granitstene, der er forbunden med Jernkæder. Paa Sokkelen staar indhugget: »Minde over Lysabild Sogns Ofre i Verdenskrigen 1914—18«, og paa Obeliskens 4 Sider staar de faldnes Navne, ialt 66.

Hellevad. (5)

Paa Hellevad Kirkegaard afsløredes Mindesmærket for de faldne den 26. Juni 1921 ved den konstituerede Sognepræst Fauersholdt. Stenen, en høj, smuk Granitsten, var funden paa Gdr. Wagners Mark i Goldbæk. Øverst paa Stenen er indhugget en Palmegren og derunder: »1914—18. Minde om vore faldne i Verdenskrigen«. Derefter følger 13 Navne fra Hellevad, 2 fra Hydevad, 8 fra Kløvtoft, og 2 fra Ørslev, ialt 25 Navne. (En af de fald-

nes Navne fra Hellevad er ikke kommen med paa Mindestenen, Peter Maasbøl). Nedenunder Navnene staar: »Hellevad Menig-

hed rejste denne Sten«. Stenhugger Madsen, Rødekro, udførte Stenhuggerarbejdet, og Midlerne til Stenens Rejsning tilvejebragtes ved en Indsamling.

Varnæs. (5) .

Den 2. Juli 1922 afsløredes Mindesmærket paa Varnæs Kirkegaard. Stenen er rejst ved Kirkens østlige Gavlmur under det gamle Sagntræ med Helligkilden. Ved Afsløringsfesten talte Sognepræsten Pastor Lauritzen i Kirken, og Pastor Troensegaard-Hansen, Graasten, holdt Afsløringsstalen, og Degn Schmidt talte paa Udvalgets Vegne, medens Møller Alnor tog imod

Stenen paa Menighedsraadets Vegne. Mindesmærket er udført af Billedhugger Thomas Skovgaard. Øverst ses et Relief, der forestiller Dødsenglen, der skriver de faldnes Navne i Livets Bog, og derunder Indskriften: »Sognets Minde over dets faldne Sønner 1914—18«. Derefter følger 26 Navne fra Bovrup, 4 fra 1914, 4 fra 1915, 8 fra 1916, 5 fra 1917 og 5 fra 1918, og 21 Navne fra Varnæs, 3 fra 1914, 6 fra 1915, 3 fra 1916, 4 fra 1917 og 5 fra

1918; ialt 47 Navne fra hele Sognet. Under Navnene staar:
»Gud trøste og raade den, som er kommen i Vaade«.

Ogsaa her tilvejebragtes Midlerne til Stenens Rejsning ved frivillige Bidrag.

Hjordkær.

I Hjordkær afsløredes Mindesmærket for de faldne den 7. Juni 1922. Det er rejst i et smukt Anlæg, omgivet af Granitpiller forbundne med en Jernlænke, ved Siden af Klokketaarnet. Det bestaar af en Granitobelisk med et Kors foroven. Paa Sokkelens fire Sider er de faldnes Navne, ialt 38, indhuggede. Paa Stenens Forside staar: »Krigens Ofre 1914—18. Es. 53, 5: Han er saaret for vore Overtrædelser og knust for vore Misgerninger; Straffen er lagt paa ham, for at vi skulle have Fred, og vi har faaet Lægedom ved hans Saar«, og paa Stenens Bagside: »Rejst ved frivillige Gaver af Hjordkær Menighed«.

Mindesmærket er udført af Stenhugger Iversen, Aabenraa.

(Arrild. (S))

Mindestenen paa Arrild Kirkegaard blev afsløret i Juni 1922. Den staar paa en Plads indhegnet med Jernkæder, der bæres af Granitpiller. Stenen stammer fra Læborg Mark ved Vejen, og den er udført af Billedhugger N. Hansen Jacobsen, hos hvem selve Stenen blev købt. Med Transport, Tilhugning osv. kostede Mindesmærket 15—1600 Kr.,

hvoraf 1000 Kr. indsamledes i Sognet, medens Restbeløbet udrededes af Kirkekassen. •

Øverst paa Stenen staar: »Til Minde om de faldne fra Arrild Sogn i Krigen 1914—18«, og derefter følger 21 Navne, 19 faldne og 2 savnede, samt Fødsels- og Dødsdag. Blandt de faldne er 3 Brødrepar.

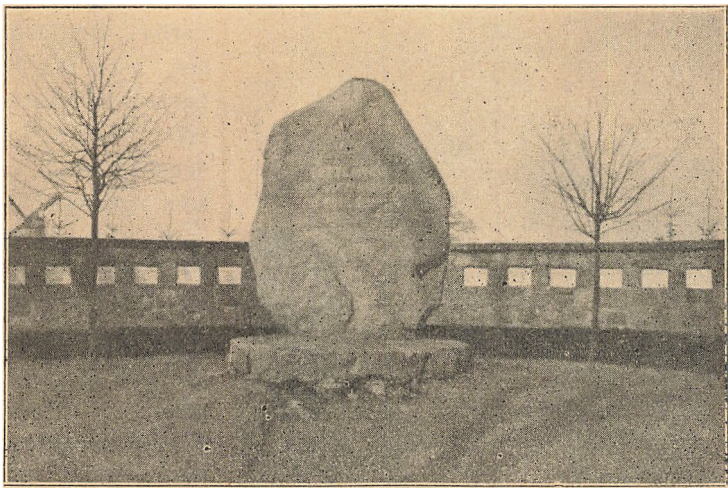
(Gram. (S))

Mindestenen paa Gram Kirkegaard er en af de smukkeste i Sønderjylland. Det er en Kvindeskikkelse i noget over Legemstørrelse, støbt i Bronze paa en Granitsokkel, forestillende en sørgende Moder, der leder efter Sønnens Grav for at lægge en Krans paa den. Den er udført af Billedhugger Hansen Jacobsen, der ogsaa har forfattet Indskriften paa Sokkelens

Paa Sokkelens Forside findes 23 Navne fra Gramby og Gram, paa venstre Side 21 Navne fra Kastrup, og paa højre Side 9 Navne fra Tiset, 3 fra Endrupskov og 4 fra Vester Lindet; ialt 60 Navne. Af de 60 faldne er 46 døde i Frankrig.

Stenen blev afsløret og indviet den 6. Juni 1924 og senere omhegnet med Granitpiller, forbundne med en Jernkæde. Den kostede 6000 Kr., der indsamledes i Sognet.

Notmark. (S)

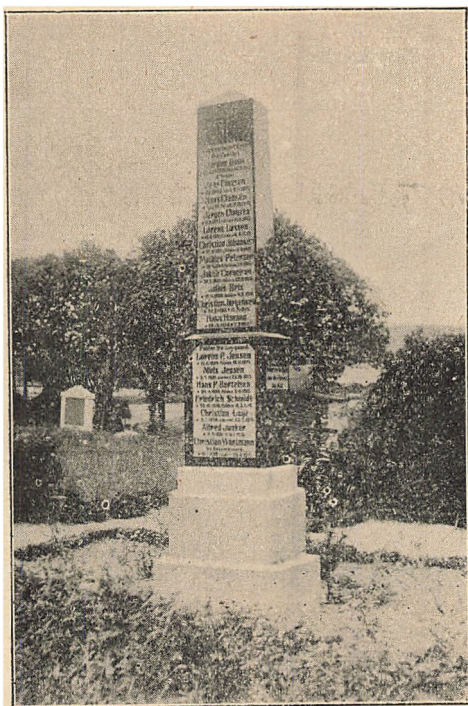

Paa et Stykke af Marken ved Vestsiden af Notmark Kirkegaard, der blev taget ind til Kirkegaarden, blev der den 5. November 1922 afsløret et smukt Mindeanlæg for de faldne. Midt i Anlægget er rejst en stor Granitsten, der fandtes i Marken ved Siden af Præstegaarden, i en Halvkreds opførtes en Mur, hvori indsattes en Marmortavle for hver af de faldne fra Sognet, der bærer hans Navn, Fødselsdag og Dødsdag, og Stedet, hvor han døde. Ialt var der i Sognet 41 faldne, deraf 3 Brødrepar. Paa Granitstenen i Midten staar indhugget: »Dette Minde

rejste Notmark Sogn for sine Sønner, der ofrede Livet i Verdenskrigen 1914—18.«

Afløsningen foretoges af Provst Thyssen, og Arbejdet ved Anlægget udførtes af Muremester Asmussen, Hundslev. Til Rejsningen af Stenen indsamledes i Sognet godt 2000 Kr.

Kværs.

Mindesmærket paa Kværs Kirkegaard er ikke bleven afløst ved en særlig Højtidelighed, men ved den første Paaskefest, 1921, efter at den danske Præst var kommen, samlede man efter Gudstjenesten til en Højtidelighed ved Stenen. Stenen er en af de første, der blev rejst for de faldne i Sønderjylland. Kort efter Krigens Afslutning tog de 4 Kirkeældste Initiativet til en Indsamling,

der gav et større Beløb i Mark, og for denne Sum leveredes Mindesmærket af Stenbagger Kühn, Graasten. Det er en blanksleben Granitobelisk, der paa Vestsiden under Indskriften: »Minde om faldne Sønner fra Tørsbøl«, bærer 11 Navne fra Tørsbøl, 6 fra Ladegaard og 1 fra Søgaard Mark, paa Østsiden:

»Minde om faldne Sønner fra Kværs«, 17 fra Kværs og 3 fra Kokhave med Fødsels- og Dødsdag ved hver af de faldnes Navne. Ialt 38 Navne. Paa Stenen staar angivet, at af de faldne var der 2 Brødre Jensen og 2 Brødre Lorenzen fra Kværs, 3 Brødre Thomsen fra Kokhave og 3 Brødre Clausen fra Tørsbøl. Paa Nordsiden staar indhugget: »Ved frivillige Gaver rejstes denne Sten«, og paa Sydsiden: »Salige er de Døde, som dør i Herren. Aab. 14, 13.«

Hoptrup.

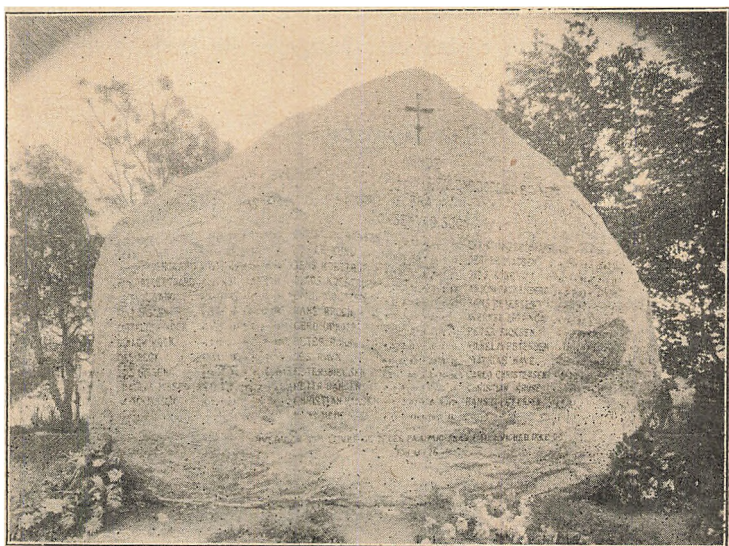
Paa Foranledning af Pastor Tonnensen blev der allerede kort efter Krigens Afslutning foretaget en Indsamling i Hoptrup Sogn til Rejsning af et Mindesmærke over de faldne, og dette Mindesmærke var vistnok det første, der blev rejst i Sønderjylland. Indsamlingen indbragte et Beløb paa 22,000 Mk. Mindesmærket blev udført af Billedhugger Steffen

Møller i Haderslev. Det bestaar af en høj firkantet, lys Granitsten, der blev hentet fra Fichtelgebirge, med et Kors foroven. Ved Foden ligger to sorte Granittavler med de faldnes Navne, 5 fra 1914, 14 fra 1915, 16 fra 1916, 5 fra 1917 og 4 fra

1918, ialt 44 Navne. Mindesmærket selv bærer Indskriften: »Krigens Ofre 1914—18. Herren gav, og Herren tog, Herrens Navn være lovet.«

Oksenvad. 5

Mindesmærket paa Oksenvad Kirkegaard er vistnok det største af alle Mindesmærker for de faldne i Sønderjylland. Det er en stor Granitsten, 2,4 m høj og 3,5 m bred. Den fandtes paa en Mark ca. 4 km fra Kirkegaarden, og det kostede et meget betydeligt Arbejde at faa den transporteret hen paa Pladsen, da det var vedtaget, at den skulde anvendes til Mindesmærke for de faldne. Sognets Beboere flyttede Stenen det første Stykke Vej men maatte give op. Efter Anmodning sendte saa Krigsministeriet en Afdeling Ingeniører fra Ingeniørrégimentet i København under Ledelse af Premierløjtnant Wulff, og de arbejdede med Transporten i 10 Uger.

Stenen afsløredes den 30. September 1923, Biskop A m-

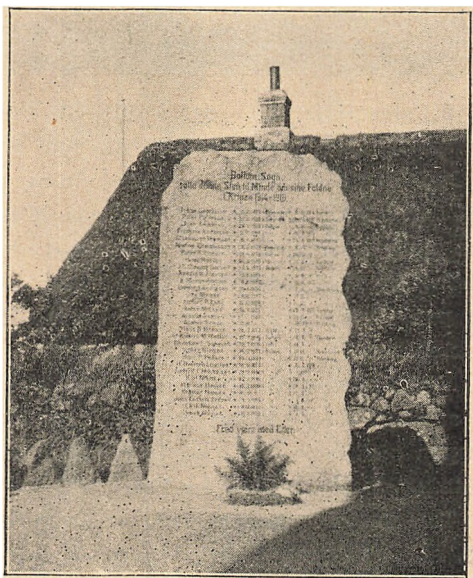
m u n d s e n, Haderslev, holdt Festtalen, og et Milit rorkester spillede.

Indskriften, der er hugget af Stenhugger Schneidemann, Vejle, efter Tegning af Arkitekt Finsen, København, lyder: »Minde over de i Krigen 1914—18 faldne, døde og savnede fra Oksenvad Sogn«, derefter følger i 3 Rækker 37 Navne med Fødsels- og Dødsdag. Og nederst paa Stenen staar: »Hver den, som lever og tror paa mig, skal i al Evighed ikke d . Joh. 11, 26.«

Det betydelige Beløb, som Mindesmærket kostede, tilvejebragtes ad frivillig Vej.

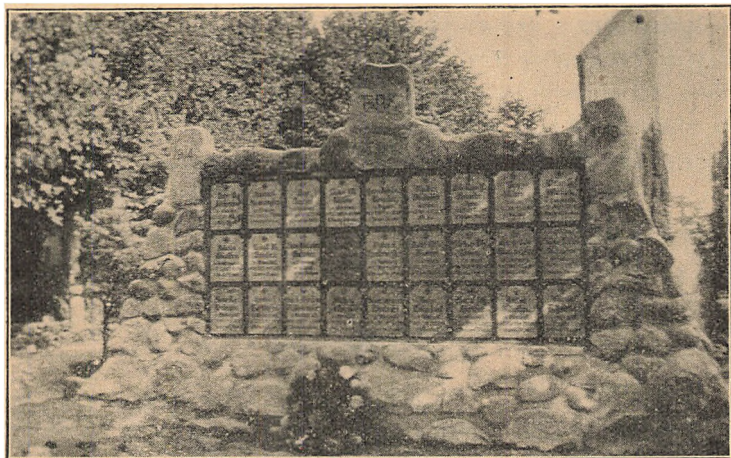
Ballum. S.

I Sommeren 1922 afsløredes Mindestenen paa Ballum Kirkegaard, en høj smuk Granitsten, der er rejst lige vestfor Kirken. Oven over de faldnes Navne staar: »Ballum Sogn satte denne Sten til Minde om sine Faldne i Krigen 1914—18«. Derefter følger 30 Navne, med de faldnes Fødselsdag, Fødested, Dødsdag og Sted,

hvor de døde, og nedenunder er indhugget: »Fred være med Eder«. Midlerne til Stenens Rejsning tilvejebragtes ved en Indsamling i Sognet.

Øster Højst.

I Øster Højst blev der i 1918—19, efterhaanden anbragt en Række Mindetavler af belgisk Marmor inde i Kirken for hver af de i Sognet faldne paa Foranledning af Kirkeforstanderskabet, der havde tysk Flertal, og paa Kirkekassens Bekostning. Paa hver Tavle stod øverst Jernkorset, den faldnes Navn, Fødselsdag og -sted samt Dødssted og Dato. Stednavnene var skrevet paa Tysk. Der var oprindeligt ialt 27 Tavler. Efter 1920 kom en Tavle til.

Ved Kirkens Restaurering i 1927 blev alle Tavler taget ud og anbragt i en Gruppe udenfor paa Kirkegaarden, og denne Gruppe afsløredes ved en Højtidelighed efter Gudstjenestens Slutning den 15. September 1929.

Tavlerne var forarbejdede af Stenhugger Madsen, Rødekro, og Tegningen til Mindegruppen var udført af Personregisterfører J. C. Jensen, Ø. Højst.

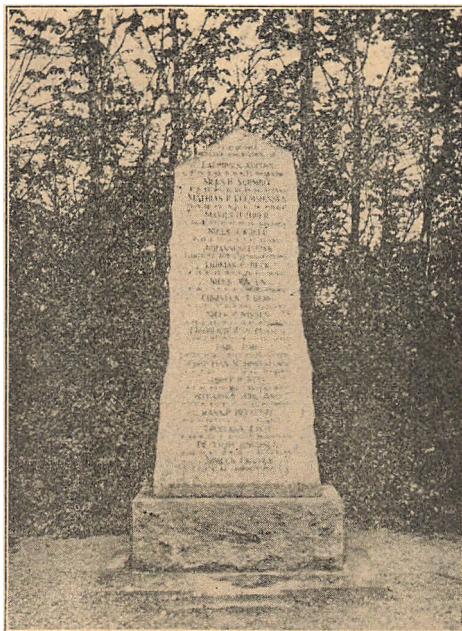
Oven over Tavlegruppen er indhugget Ordet »Pax« og ved Siden Aarstallene 1914 og 1918. En af de 28 Tavler kom ikke med i Mindegruppen, da den faldne ikke var hjemmehørende i

Sognet, og hans Mindetavle fandtes i et andet Sogn. Tre af Tavlerne bærer en Palmegren oven over Navnet i Stedet for Jernkorset og danske Stednavne.

Foran Gruppen skal der plantes et lille Rosenanlæg.

Aller.

Paa Kirkeforstanderskabets Foranledning blev der i Aller Sogn foretaget en Indsamling til et Mindesmærke for de faldne, der indbragte 7303 Mk. og 483 Kr. Mindesmærket, en mørkegraa Granitsten, staar i Kirkegaardens nordvestlige Hjørne, omgivet af Buskads, afslørede i Juli 1920. Den udførtes af Stenhugger O. Petersen, Haderslev, og bærer

Indskriften: »Faldne fra Aller Sogn 1914—18«, og derunder staar 19 Navne med Angivelse af Dødsdagen og nederst paa Stenen »Beboerne i Sognet rejste denne Sten«.

Merret fra Hjerpsted.

Fortælling af Ruth Sieverts.

Merret standsede paa Gaardspladsen og lod et Øjeblik Julisolen bage paa sig.

Solen, der spillede i Stuehusets blanke, lidt buede Ruder mellem Vedbend og Slyngrøser, Hønsene, der kaglede henne i Krogen ved Stakittet — alt syntes saa lyst og fredeligt. Det var en hel Befrielse at slippe bort fra Stuerne derinde, hvor Tolderen var saa studs og nervøs, Fruen græd, Børnene forskræmte gik i Vejen overalt.

Hun selv vidste knap, hvad hun tænkte og ønskede. Den feberagtige Spænding i Højer By havde grebet hende. Naar de svensk-norske Tropper, der havde holdt Byen besat de sidste Uger, forlod den i Morgen tidlig Kl. 5, hvad vilde der saa ske? De fleste Embedsmænd vilde flygte, sagdes der, men hendes Herre havde i Dag nægtet at udlevere sin Kasse og var fast bestemt paa at blive, koste hvad det vilde. Fruen derimod græd og bad om at komme af Sted. Hvem der bare var vel hjemme i Hjerpsted igen! Hendes eneste Trøst var de danske Skibe, hun i Gaar havde hørt skulde ligge Nord paa op ad Ballum til. Ja, Apotekeren og Købmand Petersen skulde i Dag være rejst til Ballum at forhandle med Skibenes Fører, Løjtnant Hammer. Hvad vilde der ske? — Hvem der havde Tid at løbe ned til Diget at se, om der var Skibe at se derude i Listerdyb!

Men det var det Brænde, hun skulde hente.

Saa, nu kaldte Fruen.

Et Bud til Fragtmanden. Javist. Hun vilde nok prøve at komme bort.

Merret fik travlt, da hun kom tilbage, med at hjælpe at

pakke og gemme hen. Det syntes at være et større Opbrud, der forestod. Der blev ikke megen Søvn den Nat. Og før Dag gry var Merret paa Benene igen.

Mens hun stod og fyrede paa Komfuret, hørte hun Fodtrin paa Gaden og ilede til Vinduet. Det var en dansk Løjtnant og nogle Matroser.

Hun kunde ikke lade være at fortælle sin Frue, hvad hun havde set.

»Ja, De glæder Dem vel, Merret. Men De burde tænke paa Deres Herskab. Ak, hvad skal der blive af os«, jamrede Fruen.

Foran de svenske Tropper, der forlod Byen Kl. 5 Morgen, kørte en lille Flok Embedsmænd med Herredsfoged og Toldinspektør i Spidsen. Fruen og Børnene havde ogsaa fundet Plads paa en Vogn. Rejsen gjaldt Flensborg.

Merrets Herre, Toldkontrolløren, var nu den eneste Embedsmand i Byen.

Kl. 6 saa hun Løjtnant Hammer køre bort igen sammen med Apotekeren, der sagdes at ville søge Tilflugt paa de danske Skibe.

Merret følte sig nu usigelig hjælpeløs og forladt.

Vilde de Danske da helt svigte Højer By? Der gik de vildeste Rygter om, hvad Tyskerne vilde foretage sig. Allerede for længe siden havde Merret hørt, at der i 1848 var kommet to Vognladninger Vaaben og Ammunition sydfra til Fordeling blandt de tysksindede Frisere. Skulde det nu komme i Brug?

Det var med beklemmt Hjerte, hun opvartede sin tyske Herre i disse Dage.

Om Aftenen Dagen efter Fruens Bortrejse naaede Merret en Tur ned til Diget og saa derfra et dansk Skib ligge til Ankers ude ved Jordsand. Helt forladte var de Danske her da vist ikke.

Den følgende Morgen fik hun Vished derfor.

I den taagede Nat var Løjtnant Hammer gaaet i Land med sine Folk paa Ebben nordfor Emmerlev. Snurombroen var

kastet af og besat, og man var ved at barrikadere Diget med Harver.

En stor, køn, lyshaaret Fyr stod foran hende.

Men hvad nu?

En Flok danske Matroser nærmede sig, kom ind paa Gaardspladsen. Døren gik op. En stor, køn, lyshaaret Fyr stod foran hende.

»Hvor er din Herre«, spurgte han barsk.

Men ved nøjere at se paa den ranke Ungpigeskikkelse, der stod foran ham med løftet Hoved, ombølget af det svære, mørke Haar, og stirrede ham uforfærdet ind i Øjnene, forandrede han Tone.

»Bliv kun, hvor du er, dig skal vi ikke gøre noget. — Denne Vej, Folkens!«

Og han marcherede uden videre lige ind i Tolderens Kontor. Matroserne tænke ikke paa at lukke efter sig.

»De er arresteret«, hørte hun den lyse Fyr sige, og hun saa sin Herre vende sig hurtigt fra Skrivepulten, hvor han stod.

»Deres Kasse og Papirer afleveres«, lød den myndige, kønne Stemme igen. Merret lagde Mærke til, den havde et lidt syngende Tonefald.

»Har De Pen og Blæk, skal De faa en Kvittering derfor.«

»Jeg henter —«, stammede hendes Herre.

Og i det samme kom han ud i Køkkenet, skubbede hende barsk til Side, fo'r til Vinduet — en af Matroserne var blevet staaende ved Døren i den anden Ende af Rummet.

Borte var han!

»Han var ellers rask i Vendingen«, lød det henne fra Døren.

»Naa, saa er vi af med ham, og Kassen fik vi. — Saa har du ikke ham at varte op mere«, fortsatte han vendt til Merret.
»Hvad hedder du?«

»Merret!«

»Og jeg hedder Jens. Vi ses maaske igen. Videre, Folkens.«
Borte var de ogsaa.

Merret gav sig Tid til en Tur i Byen. Dannebrog vajede fra Kirketaarnet, hvorfra der holdtes Udkig, og i Sprøjtehuset paa Torvet var der Vagtstue. Forposter stod ved Vejene mod Øst og Syd.

Saa lukkede Merret Tolderens Hus og begav sig paa Vej hjemad til Hjerpsted.

Hvor det var trygt og godt igen at være i den lille kære By. Der laa Bedstemors Aftægtshus. Katten laa paa Trappestenen

og spandt af Tilfredshed i Solskinnet. Og derinde ved Vinduet sad Bedstemor ligesaa fredeligt ved sit Kniplebræt.

Der blev jo først Forundring og Forklaren, saa Glæde ved Gensynet. Kaffe kedlen kom frem. Der fandtes vel endnu en Plads til Merret i Bedstemors Stue, hvor hun havde holdt til i saa mange Aar efter tidlig at have mistet sine Forældre.

Nu fik Bedstemor Lov at sidde ved sit Kniplebræt Dagen lang. Det var Merret, der sansede Stuen, kogte og bagte og lugede den lille Have.

»Saalænge jeg blot kan kniple, er det godt«, sagde Bedstemor. »Saa er Tiden ikke saa lang, og en Skilling giver det da iblandt, selv i disse forstyrrede Krigsaar. Men Øjnene duer ikke mere. Se langt, det kan de, men det er sølle, naar det er nær paa. Sad Mønsteret ikke i Fingrene fra Barndommen, saa gik det ikke.«

Det var alt saa hyggeligt og godt.

Men det hændte, der kom Uro over Merret. Man var saa langt borte herude. Hørte sjældent nyt. Hvordan gik det mon derinde i Højer? Det hændte, man hørte Skuddene drøne derinde. Hvordan havde Løjtnant Hammer det — og Jens? Tænk, at hun fik hans Navn at vide! Mon det var derfor, hun saa ofte maatte tænke paa ham. Han var saa høj og stærk. Matrostøjet sad, som var det støbt om den stoute Skikkelse. Og se det lyse Haar om det friske Ansigt, det lune Glimt i de blaa Øjne.

Ligesom hun gik ved Dagens Syssel, stod det Ansigt for hende. Ja, hun kunde vaagne om Natten og se det ligesaa tydeligt. Hun havde da vist mødt det i Drømme.

Man var tidlig oppe i det lille Aftægts hus. Bedstemor kunde ikke sove. Kl. 4—5 var hun paa Benene. Og hendes første Gang var en Tur til Kirkegaarden til sine kæres Grave, Fars og Mors og Bedstefars. I Godtvejrs og i Storm og Slud arbejdede den gamle Kone sig derud til Kirken, Byens Vagtpost mod Vest, næsten ude paa Brinken ved Havet.

En Morgen kom hun helt stakaandet hjem. Det var, da Mer-

ret havde været knap 14 Dage hos hende.

»Det er bestemt galt fat, Merret«, sagde hun. »Der staar en tysk Kanonbaad op mod Kolby, hvor de danske Fartøjer ligger. De kan vist ikke se det inde fra Højer.«

»Kan du undvære mig i Dag, Bedstemor«, spurgte Merret.

»Vist saa«, Barn.

»Jeg tager en af Onkels Heste. Det tilgiver han mig nok.«

Væk var hun.

Tidlig paa Formiddagen kom en ung Pige sprængende paa en svedig Hest ind i Højer By. Hun standsede paa Torvet, saa sig lidt raadvild om, sprang af Hesten, som hun bandt ved Kirkegaardslaagen, og nærmede sig Vagtstuen.

En høj, lyshaaret Karl kom til Syne, saa et Øjeblik vist paa hende.

»Nej, det er jo Merret«, udbød han, og Ansigtet lyste op.

»Véd I, at en tysk Kanonbaad er paa Vej mod Kolby, hvor de danske Skibe ligger«, spurgte hun forpustet.

»Er det sikkert og vist?«

»Bedstemor saa den selv i Morges.«

»Har hun gode Øjne?«

»Hun er langsynet!«

»Og du er redet herind med den Besked? — Du er en rask Pige!«

Han rakte hende Haanden. Hun rødmede under hans anerkendende Blik.

Saa vendte han sig.

»Melding til Løjtnant Hammer!«

Hæsten fik Foder og Drikke hos Onkels Købmand paa Torvet. Saa gik det hjemad igen. Hun naaede Hjørpsted samtidig med de Vogne, der førte Løjtnant Hammer og hans Folk nordpaa.

»Er du der igen, min Pige«, sagde Bedstemor glad.

De gik begge som de fleste Hjørpstedboere efter Vognene. Men da de kom frem paa Hjørpsted Bakker, fik man nok Øje paa de danske Soldater fra Kanonbaaden. For den vendte brat

og sejlede tilbage mod Vest. Faren var afværget.

Mens Hestene blev vandet og fik Foder fra Gaardene, strakte Soldaterne Benene.

Merret holdt sig lidt tilbage. Hun syntes, hun havde set et lyslokket Hoved mellem Matroserne derhenne, og vilde ikke trænge sig frem.

Men der stod han hos hende.

»Vi ses maaske ikke mere denne Sinde«, sagde han. »Men vender jeg godt hjem fra dette Felttog, kommer jeg og henter dig en Dag, hvis jeg maa.«

Hun vidste aldrig siden, om hun havde svaret ja. Og hun fik god Tid at spekulere derover.

Hun traf ikke Jens mere, mens Løjtnant Hammer laa i Højer. I August blev han kommanderet længere sydpaa.

Men et Stykke Tid ind i det nye Aar, da Fjendtlighederne var ophørt, modtog Merret en Dag et Brev, adresseret:

Til Jomfru Merret,
der tjente hos Toldkontrolløren i Højer,
Hjerpsted.

Hendes fulde Navn havde Brevskriveren aldrig faaet at vide.

Merret vidste straks, hvem Brevet var fra. Det var sendt fra Marstal og underskrevet Jens Pedersen.

Saaledes fik hun at vide, hvor hendes Fremtidshjem skulde være, og at hun vilde komme til at hedde Merret Pedersen for Resten af sine Dage.

En af Bedstemors Tønderkniplinger kom til at pryde hendes Brudekjole, og den opbevares endnu i en Familie paa Ærø som Minde om de bevægede Optrin i 1850, der førte Bedsteforældrene sammen.

Anna Sofie Reventlows Billede i Jels Kirke.

Af **Morten Nielsen**, Over Lert.

I Aaret 1708 ejedes Godset Klausholm, ca. 2 Mil fra Randers, af Storkansler Grev Reventlows Enke Sofie Amalie Hahn. Det var en meget herskabelig Gaard, og den havde en efter Datiden ualmindelig stor og smuk Have med Terrasser og Springvand. Kong Frederik IV kom ofte til Godset Klausholm, det vides bl. a., at han aflagde Besøg der i Aarene 1703, 1705 og 1706. Men ogsaa senere i sin Enkestand fik Grevinden Besøg af Kongen, og dette gik saaledes til.

I Aaret 1711 var hendes yngste Datter Anna Sofie 18 Aar og meget smuk. Kongen havde set den unge Pige paa en Maskerade paa Koldinghus, og hun tiltrak sig hans Opmærksomhed i saa høj Grad, at alle lagde Mærke dertil. Kongen, der som bekendt var meget modtagelig for kvindelig Skønhed, lagde aldrig Skjul derpaa og talte saa uforbeholdent om sin Forelskelse i Anna Sofie, at hendes Moder fandt det raadeligst at udvise den største Forsigtighed, for at Kongen ikke oftere skulde faa hendes Datter at se. Thi Grevinden var en meget ærbar Dame. Hun kendte den Tids Umoralitet godt nok til at være paa sin Post for at værne sin Datters Ære.

Den 24. Juli 1712 kom Kongen ganske uventet til Klausholm, hvor Grevinden modtog ham artig om end med Ulyst. Skæbnen vilde, at Anna Sofie var til Stede i en særdeles klædelig Ridedragt, og Kongen indledede straks en Samtale med hende, men Moderen bød hende strengt at forføje sig op paa sit Værelse og forklarede Kongen, at Datteren ikke var rask. Senere gik Grevinden op og gav sin Datter en velment Ørefigen, fordi hun havde været for venlig mod Kongen.

Da Kongen havde spist til Middag sammen med Grevinden, lagde han en Dynge Dukater under sin Serviet, men Grevinden befalede med høj Stemme Tjenerskabet at uddele Pengene mellem de fattige, og Kongen maatte tage bort uden at gense Anna Sofie.

Han satte sig nu i Forbindelse med Grev og Grevinde Holstein, sidsnævnte var Datter af Storkanslerens første Ægteskab

og saaledes Stedsøster til Anna Sofie. Dette Ægtepar fremmede Kongens Planer og indvirkede paa den unge Pige. Fire Dage efter Besøget meldte Kongen sig igen til Middag paa Klausholm, men skønt han blev der til Aften, fik han ikke Anna Sofie at se; hun sad efter Moderens Ordre indelukket paa sit Værelse. Kongen kørte bort, men Grevindens Hovmester, en Lakaj og en Pige hjalp Anna Sofie ud paa Vejen, hvor Kongens Vogn ventede et Stykke fra Gaarden. Hun var iført en rød Morgenkjole og kørte saaledes med Kongen til Skanderborg. Her ventede Søsteren hende og forsynede hende med Klæder. I det Øjeblik, da Kongen rakte Anna Sofie Haanden for at hjælpe hende ud af Vognen, udnævnte han hende til Grevinde af Slesvig-Holsten, og en Præst kom til Stede og viede hende til Kongens venstre Haand.

Den vrede og sorgfulde Moder jagede straks de tre Medhjælpere ved Datterens Flugt bort, men det var alt andet end en Straf for dem. Kongen gjorde nemlig Hovmesteren til Amtmand, Lakajen til Herredsfoged og giftede Pigen med Rentemester Rosenberg.

I mange Aar nægtede Grevinde Reventlow at se sin Datter, og hun tilgav hende aldrig. Da Dronningen var død, lod Kongen sig 2 Dage efter Bisættelsen vie for anden Gang og offentligt til Anna Sofie Reventlow. Kort efter erklærede han hende for Dronning og kronede hende selv. Ved den Lejlighed blev der givet en større Kur. Efter Datidens Skik gik Dronningen omkring og rakte Hoffets Herrer og Damer sin Haand til Kys. Derved kom hun ogsaa til sin Moder. Grevinden veg tilbage, nejede dybt og kyssede modvilligt Dronningens Kjole.

Det var sikkert kun en ringe Lykke, Anna Sofie Reventlow vandt ved Kongens Side, thi efter hans Død blev hun forvist til sit gamle Hjem Klausholm. Det var nu nedbrændt, men opførtes paany i Aaret 1722. Her døde Anna Sofie Reventlow af sorte Kopper den 7. Januar 1743.

Hendes Billede hang endnu i forrige Aarhundrede i den gamle Kirke i Jels. Men ved Opførelsen af den nye Kirke blev en Del af det gamle Inventar solgt, deriblandt Billedet af Anna Sofie, men det købtes dengang af en Landmand i Over Jels, der i Aaret 1903 forærede mig det gamle Oliemaleri af den smukke Anna Sofie.

(sket)

Virkelighedsbilleder.

Under og efter Krigen.

Af Johann H. Petersen.

=====
Mindernes Verden er som en broget Billedbog. Har man først lukket den op og begyndt at blade i den, maa man blive ved — hvad enten man vil eller ej, hvad enten dens Sider er beskrevne med kære eller ukære Minder — og aldrig naar man Slutningen.

Og hvor kan i Grunden Minder være ubarmhjertige — haarde, brutale. De er som kære hensovede Slægtninge — døde — og hører en Fortid til, og dog lever de op igen, naar blot Tanken en enkelt Gang strejfer dem.

— — — — —
— — — — —
En stormfuld Efteraarsnat, i Aaret 1919, sneg jeg mig med slæbende Trin op ad Vesterbrogade. Det regnede stærkt. Bitterligt koldt var det. Den skarpe Vind trængte igennem til Skindet, saa det sved. Træt og forfrossen, med en Knurren i Maven af Sult, slentrede jeg videre — forbi en enlig Nattevandrers, en søvrig Gadebetjent, der skjulte Ansigtet i den opslaaede Kappekrave — og naaede ud i Frederiksberg Allé.

Jeg vandrede afsted, livstræt, uden Maal for Øje.

Hvilket Maal sætter en ung Mand sig, der er erhvervsløs!
Intet!

Han har ingen bestemt Vej at følge. Har kun i sig en Længsel. En Higen — efter bedre Tider, med Arbejde.

Og jeg var den Gang erhvervsløs.

Uden en rød Øre i Lommen havde jeg fristet Tilværelsen i nogle Dage.

Jeg var kommen til Byen for at tiltræde en Stilling, men kom for tidlig og maatte se at slaa mig igennem saalænge.

Med en Kapital paa halvanden Krone steg jeg fra Borde ved Københavns Toldbod, ledte mig gennem Gyder og Stræder frem til Byens Hjerte, og naaede Raadhuspladsen.

Et Øjeblik stod jeg stille for at betragte det brogede Liv.

Virkelig, denne Plads, med sit smukke Raadhus, var selve Byens Hjerte. Et Knudepunkt, hvorfra Trafikaarer gik ud i alle Retninger.

Det summede, brummede, sydede.

Luften var opfyldt af Larm. Biltuden. Cykleklokkeklemt. Hæse, brustne Lyde ind imellem af Avissælgerstemmer. Et broget Virvar.

Jeg saa mig om efter et passende Sted, hvor jeg kunde hvile mig lidt. Alle Bænke var optaget.

Jeg arbejdede mig gennem Myldret, til Boulevarden, og satte mig paa Soklen under den lille Hornblæser.

Bag den holdt en Kaffevoغن.

Jeg talte endnu engang mine Smaapenge. Tog en hurtig Beslutning og købte en Kop. Den skoldhede Drik kvikkede mig op og gav mig nyt Mod paa Livet.

Dag og Nat vandrede jeg. Gade op, Gade ned.

— —

For hver Dag, der gik, blev det koldere. Det vekslede med let Sne og Regn. Tilsidst kom Stormen og en ihærdig Regn, og endnu havde jeg to Dage at vandre i.

Da jeg hin Aften naaede ud i Frederiksberg Allé, havde jeg forlængst brugt mine sidste Kontanter. Det eneste jeg ejede af Værdigenstande — en gammel Ring — havde jeg pantsat for en Krone.

Nu var jeg blank.

Mismodig, elendig til Mode satte jeg mig paa en Bænk under Træerne.

Bænken var vaad. I min Træthed ænsede jeg det ikke. Fra Træernes nøgne Kroner klaskede tunge Draaber mod mit Ansigts Hud, løb ned over Kinderne, ned i Munden. Begærligt sugede jeg dem ind.

Jeg sad og halvblundede. Hver Gang en Taksavogn suste forbi, vækkedes jeg af dens hæse Tuden. Men straks faldt jeg sammen igen og lukkede Øjnene.

Og alt imens Regnen strømmede fra den stjerneløse Efteraarshimmel og lavede Rendestenen om til en rivende Strøm, faldt jeg i Søvn og drømte om en svunden Tid.

Om Krigen og Fronten.

— — — — —
— — — — —
Paa Boulevarden, i Udkanten af Cambrai, staar en Bataillon Soldater med Gevær ved Fod.

Den staar i Regnen og venter paa Marchbefalingen.

Natten er sort og kold. Fra Træerne plasker Regndraaberne mod vore Staalhjelme, i regelmæssige Klask.

En monoton Melodi.

Vi staar og fryser. Banker af og til Arme og stamper i Stenbroen. Slaar Knoerne mod hinanden og skutter os.

Ingen taler. Kun en fjern Hoste høres, og saa denne irriterende Lyd, Regnen forårsager.

Efter nogen Tid bliver der Røre længere oppe paa Boulevarden. Raab og højkrøst Tale høres gennem Natten.

Snart kommer det nærmere.

Kompagnichefen uddeler sine Ordre til Delingsførerne, idet de sammen gaar ned langs Geledet.

Foran min Gruppe bliver de staaende.

»Vi angriber, saasnt vi naar ud i Stillingen«. Løjtnanten peger i sydvestlig Retning og fortsætter: »Vi marcherer dog ikke ad Hovedlandevejen, da den sikkert er upassabel — Artilleri benytter den ved Nattetide — men ad Markvejen, gennem Skoven ved Fontaine-notre-Dame og længer frem til Hulvejen ved Rummilly. Derfra gaar vi frem i Skyttelinje, uden medvirkende Artilleri, og angriber til Højre for Byen. Femte Kompagni gaar frem til Venstre for Byen, sjette Kompagni, med ottende som Forstærkning, stormer Byen. Vi gaar frem i tre Bølger og maa

vente, til Stormen paa Byen er begyndt. De, Schmidt, fører anden Bølge, Sergent Arnold tredje og jeg selv gaar med første, der føres af Stabssergent Brasch.

Angrebet maa lykkes. Vor Bestilling er det at tilbageerobre Fermen, og Skoven bag Byen, og de maa være i vor Besiddelse, inden det bliver Dag.«

Han gør et lille Ophold og ser paa Uret.

»Klokken er nu godt ét. Bataillonskommandøren venter. De Herrer er klar over Situationen. Jeg maa gaa nu. God Morgen.«

»Javel, Hr. Løjtnant.«

Delingsførerne slaar Hælene sammen og hilser. Løjtnanten gaar.

Alt imedens har vi staaet i Regnen og hørt paa Samtalen. Emil Schell ved min ene Side staar med sammenknebne Læber og stirrer efter Ostermann, der skraa'r over Boulevarden. Lidt efter forsvinder han ind i en større Bygning.

Hans Pin ved min anden Side staar foroverbøjet og støtter Hagen mod Hænderne, der hviler paa Geværmundingen.

Og jeg selv sidder paa min Oppakning, som jeg har hængt af, let rystende ved Tanken om Angrebet. Tanken foruroliger mig lidt. Kammeraternes Tavshed og alvorlige Ansigter røber ogsaa indre Uro, og Fronten, der forude larmer i langtrukne Drøn, forøger Uroen til en let Feberrysten.

Selv Schmidt staar tavs foran os. Omkring Munden trækker det i Musklerne. Saa gør han et Skridt fremad og staar foran Emil, der stadig staar i samme Stilling, med halvt tilknebne Øjne.

»Gevær I holder sig tæt i Hælene paa mig.«

»Javel!«

Uden at sige mere, bliver Emil staaende. Ubevægelig, som en Støtte, staar han. Alle Sergentens Spørgsmaal præller af imod ham. Han nikker kun til Svar.

Og naar han tier, da ved vi, der kender ham, hvad det betyder, og i os bruser en Strøm, en brændende hed Tankestrøm,

der arbejder sig som Lavastrømme gennem Hjernen og faar Hjertet til at banke.

.... Angrebet Angrebet Inden Dag skal vi angribe Rumilly. Dette Helvede. Seks Gange har vi stormet og taget Byen. Slaaet Kanadierne tilbage gennem Skoven, og seks Gange er vi drevet samme Vej tilbage seks Gange maatte Kammerater ofres for denne ene By aa Emil Hans, og ved Morgengry da er det maaske os

»Ti!«

Emil slaar mig i Nakken, saa jeg forskrækket vender mig om imod ham. Hans Ansigt lyser og skinner forklaret i mine sviende Pupiller.

»Tænk ikke saa banalt behersk Dig, Dumrian!«

Hans har rettet Ryggen og sat Bøssen ind under Oppakningen. Han læner sig tilbage og famler i de vaade Lommer, trækker en gul, gennemblødt Cigaretstump frem og forsøger at tænde den.

Forgæves!

Regnen siler fra Hjelmens Skygge og slukker Tændstikken Gang paa Gang.

Saa putter han Stumpen i Lommen igen, slaar Knoerne mod hinanden og bander over Nattens tætte Mørke og Regnen.

»Djævelen annamme denne Pestilens til Krig forbandede Hundeliv. Og vor Sergent staar og ser melankolsk ud.« Saa sværger og bander han paa sin Berlinerdiialekt, saa alle drejer Hovederne og glor paa ham. Han fortsætter irriteret: »Det er sku' den rette Maade at indgyde sine Mænd det fornødne Mod. Hvad mener Sergenten ellers om Stillingen i et saadant Vejr i hvert Fald kan man da tage Fodbad derude. Mon vi skal staa her længe endnu? Kunde de ikke lade os blive i Kvarteret, indtil det gik løs! Og saa den forbistrede Skyden forude! Jeg er skam betænkelig nu, for, ved Du Emil«, han drejer Hovedet og ser forbi mig, hen paa Emil, der staar og ser ligegyldigt ind i

Mørket: »Det er skam netop der, vi skal igennem, hvor der skydes!«

Saa tier han og lytter til Granaternes Hvinen, der med regelmæssige Mellemlum stamper i Jorden med langtrukne Brag.

Ttju-u-uh! Ran-ng! — Ttju-u-uh! Bran-ng!

Engang imellem gaar Skuddene nærmere. Hvinet er da mere langtrukket, Braget skarpere og kortere.

Ræh! Ræh!

De smelder i Øret. Ellers samme Lyd i det uendelige, og Hans har Ret, det gælder Marchvejene og Artilleristillingen.

— —

Saa marcherer Bataillonen ned ad Boulevarden, ud af Byen, ind over Marken og fortsætter ad Markvejen.

Efter en Times March naar vi gennem en Viadukt, naar Skoven, foran Fontaine-notre-Dame, og faar Byen i Sigte, hvis Ruiner kaster lange, sorte Skygger frem for sig, hver Gang Ildskæret af Granater oplyser Byen paa Bakkekammen.

Vejen fører gennem Skoven. Ildskær oplyser den hist og her. Træer løftes ud af deres Rodfæste, falder tilbage igen og river andre omkuld.

Skovbunden er lavet om til Ælte. Fødderne glider bagud i Pløret. Vi falder. Rejser os bandende og glider igen. Undertiden bliver vi stikkende i Mudderet. Naar vi vil trække Benene ud, bliver Støvlerne stikkende i. Vi maa have fat i Stropperne og trække dem op.

Ved Udkanten gøres Holdt. Foran os stamper Granater i Jorden og rejser en Mur af Ild og Jordmasser. Det suser i Luf-ten som i en sydende Kedel. Knivskarpe glødende Splinter hvisler og synger. Med korte Smæld borer de sig ind i Træernes Bærk, klasker til Jorden og slukkes.

Vi har smidt os i Pløret og ser fremefter. Schmidt sidder lænet op mod en Stamme.

Kun Løjtnantens Ordonnans farer fra Sted til Sted for at uddele Ordre.

Saa gaar det videre, ad Vejen mod Rumilly til.

Svære Tingester gaar ned og river Vejen op. Snart løber vi. Snart gaar vi. Dukker os og trykker Hovedet ned mellem Skuldrene. Kaster os til Jorden og trykker Ansigtet ned i Snavset.

Og saa springer vi op, løber, og slaar atter over i Skridt. Saa korte skarpe Brag. Omkring os kun Ildskær. Hurtig paa hinanden veksler Brag og Lynglimt. Et eneste Hav af Ild, der oplyser Natten viden om. Stive af Skræk ligger vi ved Vejkanten. Raab og Skrig gennemskærer Luften, og i et roligt Øjeblik springer vi op og løber. Kaster os igen, og løber. Foran os, bag os, paa Marken, ved Siden af Vejen gaar ustandseligt Granater ned, og ind imellem Nedslagene saarede Kammeraters Skrig om Hjælp!

Hvin paa Hvin. Lyn og Brag. Dette nervepirrende Tju! Ræh! Tju! Ræh! der kan drive os til det utrolige. Piske os fremad uden Standsning, i »Hurtigløb« og »Fald ned«.

Kun fremad. Fremad. Blot igennem.

Saa har vi Ilden bag os og naar ind i Hulvejen foran Rumilly.

Efter en kort Hvilepavse sværmer Kompagnierne ud. Med fem Skridts Mellemlum indtager vi Stilling paa aaben Mark. Afløser Infanteriet og skal vente paa Ordre til Fremrykning.

Foran os i Horisonten gennembrydes Natten af Lyn fra Fjendens Kanoner. Langsomt bevæger første Skyttelinje sig fremad.

Saa avancerer anden Bølge. Emil gaar støt fremad med Maskingeværet paa Nakken. Foran ham gaar Steiner, vor Geværfører, og foran ham gaar Schmidt.

Ved Emils ene Side gaar jeg med to Kasser Patroner. Ved hans anden Side gaar Hans, ligeledes med to Kasser.

Ved en Ladebygning i Byens Udkant standser Bølgen. Vi gør Geværet klart og venter igen.

Til Venstre oppe i Byen hører vi allerede Maskingeværknitren. Med Melleumrum gaar gule Lyskugler i Vejret.

Efterhaanden tager Larmen til. Hist og her gaar Granater ned og vækker atter Uroen i os. Over Byen hænger grelle Skær af Signallys.

Emil nikker og siger: »Det gaar lige straks løs. Lysene er Signal til Artilleriet om Spærreild.«

Hans nikker tilbage, peger mod Byen og siger: »Tyk Luft«.

Tæt falder nu Granaterne. Foran vore Bølger hæver sig Jord- og Ildfontainer, ogsaa for os bliver Vejen spærret af dem.

Tegnet til Fremrykning er, naar Schmidt, der ligger foran os bag en lille Forhøjning, hæver Haanden.

Larmen har forværret sig. I Byen laver Granaterne en Helvedesravage mellem Ruinerne.

I Lysskæret ser vi vore Folk gaa frem oppe i Byen. Snart her, snart der springer mørke Skygger hen over Ruinerne.

Saa løfter Schmidt Haanden, Vi avancerer og indtager første Bølges Stilling. Bag os følger tredje Bølge efter.

Da vi naar Aaen, der skiller Markerne, modtages vi af Fjendens Geværssalver. Besvarer Ilden og avancerer. Vi er i Kamp.

Foran os ser vi Kammerater segne til Jorden. Forbi os slæber saarede sig ud af Kampen.

Kamplarmen overdøver alt. Vi ænsrer det ikke. I os er tændt en Ild, en — hellig Flamme, der dræber Uroen og driver os støt fremad!

Mod Dødens Havn!

Skridt for Skridt tager vi tilbage tabt Terræn. I bøjet Stilling, med Tænderne presset haardt mod hinanden, gør vi Udfald mod Fjenden og slaar ham tilbage.

Tager Fermen og Skoven, og Angrebet standser.

Inden Fjendens Geværer tier, synker vi sammen i os selv og blunder.

— — — — —
— — — — —

Alt dette har jeg drømt her paa Bænken, under Allétræerne, medens jeg sidder og sover.

Jeg har drømt om Fronten saa ofte før og efter. Den har foruroliget min Søvn saa mangen Gang. Den har været Aarsag til, at jeg Aar efter Krigens Ophør er vaagnet med bankende Hjerter, badet i Sved, og den har pint mig og aldrig ladet mig have Fred.

Og jeg drømte, hvorledes vi igen blev slaaet tilbage ved Rumilly. Hvorledes vi igen angriber, og atter kastes tilbage. Otte Gange tog og tabte vi denne ene By, og altid saa jeg Kammerater falde og vride sig i Dødsqual.

Men naar jeg i Drømme naar til det Sted, hvor jeg begravnes i den sammenskudte Skyttegrav, ved Hulvejen foran Rumilly, vaagner jeg stønnende.

Og hin Nat opdager jeg, at jeg ikke er ene. Fortumlet ser jeg mig omkring, spærrer Øjnene op og ser den ene af mine Kammerater, der gravede mig ud, sidde ved min Side paa Bænken.

Lige straks kan jeg ikke rigtig komme til mig selv.

Ved Siden af mig sidder jo én? Og er det ikke Hans Pin?

Alt er saa stille omkring mig. Kun Regnen plasker i Pytterne. Men Lysene deroppe? Det er jo Lysene fra Gadens Lygter!

Og Hans? Hvor kommer han fra?

For at det er ham, tvivler jeg ikke om.

Det er ham og ingen anden! Manden har de selvsamme Øjne. Den samme Næse, med Klumpen i Spidsen. Samme Mund. Samme Træk.

Jeg stirrer paa ham og kalder ham ved Navn.

Han griner og ser paa mig. Igen minder dette brede Grin mig om Hans.

Han bøjer sig ned over mig. Griner og holder Næsen tæt mod mine Læber. Ser mistroisk paa mig og rejser sig fra Bænken. Saa klør han sig bag Øret og ser spekulativ ud.

»Det var som Satans«.

Han sætter sig igen og rusker mig:

»Er Du da ikke fuld? Saadan som Du fantaserer. Jeg troede, Du var døddrukken og løftede Dig op paa Bænken!«

»Fuld?«

Igen griner Hans.

»Men jeg er ikke fuld. Nyder ikke Spiritus!«

Og som han nu staar der foran mig, gaar det op for mig, at det ikke kan være Hans, men at det er en vildfremmed Person. En arbejdsløs, stedt i samme Trængsel som jeg. Gaden er ogsaa hans Hjem.

»Hvad hedder Du, Kammerat«, spørger jeg.

»Mit Navn, det er Jør'n, men hvorfor kaldte Du mig Hans?«

»Naa jeg havde engang en Kammerat, en god Ven, ved det Navn og, da jeg saa Dig ved min Side, troede jeg, det var ham. Du ligner ham.«

»Saa maa Du have drømt. Du laa meget urolig her under Bænken for fuld er Du jo ikke. Du er forresten en underlig Fyr, og hvad er det for Klunds, Du hærer?«

»Det er en Uniform jeg har ikke andet at tage paa.«

»Var Du med i Krigen?«

»Ja«.

»Hm, Du er dog ikke ret gammel.«

»Nej, tyve Aar —«.

»Og nu er Du uden Arbejde?«

»Ja«.

»Hvorlænge har Du gaaet?«

»Fem Dage«.

»Vær Du glad for det. Saa kender Du endnu ikke Livets Skyggeside. Jeg har derimod kendt den hver eneste Vinter, og den kan være saa forbandet lang.«

Pludselig rejser han sig, tager mig i Armen og hvisker:
»Lad os gaa, Panseren derhenne maa ikke se os her!«

Han trækker mig bagefter sig op mod Runddelen. Sammen

vandrer vi i den graa Morgen, gennem Gaderne, og fortæller hinanden vor Historie, og da den er til Ende, giver vi hinanden Haanden. Trykket er langt og varmt. Samme Skæbne har ramt os. Vi er Kammerater, og vi siger hinanden det. Men uden at sige noget, gaar vi videre.

Langt om længe gør vi Holdt. Vi staar op ad den lille Hornblæser's Statue. Hans griber ned i Lommen og haler nogle Smaamønter frem. Han vil give en Taar Kaffe, naar Vognen kommer.

Saa bøjer han sig frem imod mig, holder Munden tæt hen til mit Øre, og hvisker:

»Fra nu af behøver Du ikke mere at sulte helt«, han peger mod Hotellet paa den anden Side Gaden, og fortsætter: »Følg med ned i Køkkenet, og Du vil faa den dejligste Madpakke!«

Hans Øjne straalere ved Tanken om Madpakken, og han vil trække mig med derover.

Stædig river jeg Armen til mig og gaar bort.

Men han indhenter mig og standser mig.

»Er Du bange for at gaa derned«?

Jeg ser paa ham, og han forstaar.

»Du har aldrig tiggert før«?

»Jeg kan ikke«.

Vi gaar bort fra Boulevarden. Forbi Ørstedsparken og sætter os paa en Bænk paa Aaboulevarden.

Længe sidder vi tavse og ser paa travle Mennesker. Overlæssede Sporvogne rasler forbi os. Travle Bude cykler forbi, og vi tier.

Efter nogen Tid hæver han Hovedet og ser stivt ud i Rummet. Rømmer sig og siger:

»Der var en Tid, hvor jeg heller ikke kunde tigge nu har jeg overvundet denne Vanskelighed og vænnet mig til det. Er man først saa langt, at man er ved at blive kronisk arbejdsløs, overvinder man Skammen. Ogsaa jeg har følt den første Gang, jeg var paa den. Vor eneste Udvej er, skal vi ikke dø af

Sult, at gribe til Tiggerstaven og vandre fra Dør til Dør. Tage Trappegangene og bede om en Skærv til en fattig rejsende.

Ja, saadan er det. Man vægrer sig, saalænge man kan. Bliver Sulten og Kulden først uudholdelig, gør man det første Forsøg . . . og bagefter gaar det ganske nemt.

Forsøg det, og Du vil indse, at det er den eneste Udvej«.

— —

Men jeg kunde ikke, og Jørgen forlod mig. Lidt efter sad vi sammen og fortærede Maden, han havde hentet, paa Hotellet.

Jørgen var den eneste virkelige Kammerat jeg mødte. En Kammerat, som man kun finder ham, hvor Nøden fører Mennesker sammen. Han var Vennen, der ofrede sig for Vennen. Han tiggede og delte broderligt med mig.

Og hvad han havde gjort for mig, glemte jeg ikke siden.

Jeg havde endnu kun to Dage tilbage at vandre i, og vi fulgtes ad.

Vi fulgtes gennem Byens Smaagyder om Dagen. Varmede os paa »Risten« foran Wiwel om Aftenen. Sov ved hinandens Side under en Busk om Natten, og var Brødre.

Og en Aften, det øsregnede, trak han mig med ind i Frelsens Hærs Lokaler. Han havde haft en »sløj« Dag, og da Tallerkenen gik rundt til Indsamling, tog han en Femogtyvøre ud af den. Saa var Dagen reddet.

— —

Jeg skaffede senere Jørgen Arbejde i Tallerkenvasken, men længe holdt han ikke Fangenskab ud. Da Foraaret kom og Solen begyndte at varme, drog Længslen efter Landevejen ham bort fra Byen, og han tog Afsked.

Jeg prøvede paa at holde ham tilbage. Opgav det dog snart og lod ham vandre.

Jeg vidste, hvilken Magt Vandrelysten kan have, ogsaa mig drog den ofte, og der skulde Kampe til for at modstaa den. Og kampdygtig var Jørgen ikke.

Saa forløb Sommeren, og Efteraaret holdt sit Indtog. Tiden for Trækfuglenes Rejse til mildere Egne var inde, og en Aften som hin, da vi mødtes første Gang, stod Jørgen paa Gaden uden Penge paa Lommen, henvist til Natten og Kulden.

Jeg hilser hjerteligt paa ham og tager ham med mig hjem paa mit Værelse. Han ser meget forkommen ud. Ubarberet, snavset, laset. Køber Mad til ham og lader ham bo hos mig, og inden han gaar næste Morgen, forsyner jeg ham med helt og rent Tøj.

Fra nu af kommer han daglig hos mig. Jeg hjælper ham med at lede efter Arbejde, men Tiderne er vanskelige. Vi finder intet.

I Længden trives Jørgen ikke paa den Maade. Jeg tror, det pinte ham, at han skulde underholdes af en Ven, og en Aften bliver han borte.

Der gaar en rum Tid, saa møder jeg ham igen paa Gaden, følger efter ham og ser, han er gaaet tilbage til sit gamle Erhverv. Han tog Trappegangene som saa ofte før.

Jeg forsøger at overtale ham til at gaa med mig hjem. Tilbyder, at han maa bo hos mig, indtil han finder Arbejde, men han ryster blot paa Hovedet og brister i Graad.

Jeg maatte hjælpe denne Mand. Skulde hjælpe ham. Venskabsfølelsen bød mig det, og jeg vidste tillige, at inderst inde boede gode Egenskaber hos ham. Talte længe og indtrængende til ham, og medens vi fulgtes ned ad Boulevarden, aabnede han sit Hjerte for mig.

Han var til Rotterne. Et Vrag.

Et Vrag paa seksogtyve Aar, og inden ret længe vilde Bølgerne lukke sig sammen over det.

»Mellem os to, ser Du, min Ven, har aabnet sig en dyb Kløft — en Afgrund. For mig er det umuligt at komme over paa den anden Side, hvor Du er . . . og for Dig, er det umuligt at naa over til mig. Lad mig blive, hvor jeg er . . . paa Livets Skyggeside, indtil Afgrunden om føje Tid oplsluger mig . . .

og lev Du videre i Lykke og Solskin. Du er det værd jeg derimod er uværdig til Livet og Lykken.«

Jørgen hulkede som et sorgtyngt Barn. Jeg tog ham under Armen, og han fulgte mig viljeløst hjem.

Saa fik han igen Arbejde og fandt tilbage til Livet.

Men da Vaaren kom, da Solens Straaler begyndte at varme, da Trækfuglene forkyndte, at nu er Sommeren inde, da kom med dem Længslerne paany, og Jørgen tog Afsked og tog paa Landarbejde.

Jeg ledsagede ham til Byens Grænse, og idet han svang Hatten og Stokken og hilste paa Solen, travede han, rank og frejdig afsted — mod Frihed og Glæde.

Længe stod jeg i Aften solens Glans og saa efter ham. Da han kom til Vejsvinget, standsede han, vendte sig om og tilraabte mig et »Lev vel«.

Saa var han borte.

Langsomt drev jeg ad Byen til, ene og forladt af Vennen.

Med afmaalte Skridt vandrede jeg fordybet i Tanker. Ogsaa i mig var en Længsel vaagnet.

En Længsel og Higen — der aldrig faar Ro.

— —

Saalænge jeg forblev i København, holdt Venskabsbaandet os sammen, og naar vi mødtes, mindedes vi hin Nat, da vi første Gang mødtes.

Det var en stormfuld Nat.

En mørk og regnfuld Nat.

Hin Nat paa Boulevarden.

Johann H. Petersen.

E. 11097

(18)

Da Slesvigholstener var i Roager.

(Genfortalt efter afdøde Peter Nørgaard i Roager, der som halvvoxen Dreng har oplevet det.)

Det var under Vaabenstilstanden først paa Aaret 1849. Den slesvig-holstenske Oprørsregering udskrev Krigsskatter og Fou-rageleveringer til deres Hær over hele Slesvig. Her paa Vester-egnen, hvor Befolkningen udelukkende var dansksindet, nægtede man at betale til Oprørsregeringen. Saa sendte de Militær herop for at inddrive dem. Men Befolkningen greb til Vaaben, samlede sig i Landstormen og fordrev nogle mindre Afdelinger. Saa blev der sendt en større Styrke herop, baade Dragoner og Jægere. Ved Brøns kom det til Sammenstød mellem disse Tropper og Landstormen fra de nordlige Sogne Brøns, Rejsby, Hvidding, V. Vedsted, Roager og Vodder Sogne. Landstormens Førere vilde først forsøge at tale sig til Rette med Militæret og faa dem til at drage bort. Dog disse vilde ikke forhandle med dem, vinkede dem tilbage samtidig med, at der blev blæst til Angreb. Soldaterne adsplittede med Lethed Bondeskaren, som flygtede og forfulgtes af Dragonerne. Tre Mænd af Landstormen faldt, og to døde kort efter af Saar, mange saaredes og blev taget til Fange. Paa Soldaternes Side blev en Dragon og en Jæger skudt under Angrebet.

Nu blev der sendt Soldater ud til alle de Byer og Sogne, hvor de havde nægtet at betale Skatter. Saadan gik det til, at der ogsaa en Dag kom en Deling slesvig-holstenske Soldater til Roager og skulde indkvarteres her i Byen. Oppe ved den gamle Smedie ved Korsvejen gjorde de Holdt. Vaade og beskidte var de forresten. Hvidding Sogns Beboere, som sidst havde haft dem indkvarteret, havde som Tak herfor narret dem ad en Hedevej ind over Lundsmark Hede, som skulde være en god Genvej til Roager. Heroppe paa Korsvejen var der mødt en Del Beboere for at tage imod dem. En Flok større Dreng, som nysgerrige saa til, var naturligvis ogsaa mødt op. En Officer henvendte sig til Sognefogden Mads Mortensen, kaldet Skriver, og spurgte efter Fjersted, som han udtalte »Fierstet«, der skulde nogle af Soldaterne indkvarteres. Sognefogden forstod ikke godt Tysk, og opfattede Officeren som om han vilde

have Soldaterne indkvarteret paa kun fire Steder. Han beklagede, at det lod sig ikke godt gøre med saa mange Mand, og han vidste ikke, hvordan han kunde faa det ordnet.

Min Far Peter Andreas kunde Tysk, han gjorde ham det saa forklarligt, hvad han mente, og sagde henvendt til en af de større Drengene, Jens G a d, om han kunde gaa med dem ned til Skaderis'es og vise dem Vejen til Fjersted. Ja det kunde han nok, og han kom saa med en Flok Soldater som Vejviser.

De øvrige blev saa fordelt mellem Byens Gaarde. 1 Korporal og 5 menige kom med min Fader hjem. De fik Dørnset, hvor der var to indlukkede Senge, anvist til Opholdsrum.

Den første Nat skulde Korporalen vaage. En af de menige blev oppe og gjorde ham Selskab ved at spille Kort med ham. I det tilstødende lille Dørns havde Familien Sovekammer.

Min Far blev i Klæderne om Natten for at passe paa Soldaterne, hvad de foretog sig. Og da hen paa Natten Korporalen og den menige vilde gaa ud og tog Lyset med sig, var han straks efter dem, og forbød dem at tage Lyset med.

Paa en udflyttet Gaard lidt nordvestfor Byen, tæt ved det Sted, hvor Landevejen bøjer nordpaa gennem Roager Skov, som dengang var stor, boede Mads Peter. Han var en ivrig Jæger og en stor Spasmager, der altid var ude om at have Folk til bedste. Han kunde fortælle de største Krønikker paa en saa troværdig Maade, at Folk, som ikke kendte til ham, ikke kunde andet end tro dem. Han kunde heller ikke dy sig nu. Han skulde ogsaa have lidt Løjer med Slesvig-Holstenerne. Dagen efter at de var komne, listede han sig op til Skoven med sin Bøsse, afskød nogle Skud, genste Bøssen, kom skyndsomt hjem og fortalte sin Indkvartering, hvoriblandt der var en Feldwebel, om Skuddene; han mente, at det skulde nok være Ribe Landstorm, der kom for at jage dem bort fra Byen. Slesvig-Holstenerne blev straks opskræmt, og uden at de nærmere havde undersøgt Sagen, blev der nu straks slaaet Allarm i Byen, og Soldaterne stillede oppe paa Korsvejen for at tage imod Ribe Landstorm.

Det var lige ved Middagstid. Min Mor, der havde kogt Kaal til Soldaterne, var ved at sætte den paa Bordet, da Soldaterne maatte afsted. Hun beklagede, at de saadan skulde bort lige til Udenstid. Soldaterne lod ellers, som om de ikke forstod Dansk, men en af dem sagde nu paa Dansk: »Vi kommer nok igen, lille Mor«. Det gjorde de da ogsaa. Efter at de en Tid

havde ventet oppe paa Korsvejen efter Landstormen fra Ribe og faaet opklaret, at den ikke kom, vendte de tilbage til deres Kvarterer igen.

Skatterne maa imidlertid være bleven betalt, for allerede Dagen efter drog Soldaterne bort fra Byen østpaa i et forrygende Vintervejr.

(D)

Med en Fissemand.

Ser I, hvem der er kommen her.
En Hædersmand i Arbejdsklær.
Jeg synes nu er Vejret og Tiden der,

at faa jert Korn lagt på Skår,
at I kan få det hjem til jer Gård
inden Vinteren jer når.

Mit Navn er Mads,
og vel tilpads
jeg er i den Plads.

At hjælpe dem, der bagefter bli'er,
at få Kornet høstet i rette Tid
jeg skal nok gøre min Flid.

For som Høstmand
er jeg en vældig Brand.
I vil undres over, som jeg kan.

Jeg er dertil van
ved Arbejdet at føre an.
Følg mig, om I kan.

Men for stor Ydelse
ved Kræfters Ophydelse
må jeg have dygtig til Livets Nydelse.

Daglig hører til Kosten min
mindst syv Flasker Brændevin,
Fjerdeparten af et Svin,

Halvandet Lispund Brød,
to grydefulde Grød
— hverken sur eller sød.

Når dertil så føjes et Pund Tobak
at ryge om Aftenen ved en lille Holdsnak,
så siger jeg mange Tak.

Hver Søndag jeg helst skal ha en Bjørn
at trække til Morskab for mig og Byens Børn.
Men Mandag igen jeg kan ta min Tørn.

Der ses ikke såmeget på Løn,
blot jeg maa gå som Husets Søn.
Afslå ikke denne beskedne Bøn.

Høstmand.

(A)

Naar Enden er god --

**Da vi gjorde Revolution paa Lazarettet i Antwerpen
og rejste hjem til Sønderjylland,**

Af **Chr. Hansen**, Lauesgaard, Sdr. Vilstrup.

»Dannemarken« blift out-
sidich —, stod der at læse
i det store belgiske Blad
»Het Vaterland« en Dag i
November 1918. Datoen kan
jeg ikke huske, og mine
Optegnelser fra den Gang
gik tabt undervejs hjem.
Jeg laa i Sygekarter hos
en belgisk Overlærer i en
Forstad til Antwerpen den
Gang og blev ikke saa lidt
forbavset over at læse
denne Overskrift med store
Typer paa Avisens Forside.
Jeg gjorde smaa Tilløb for
at lade ham føle, hvad der
boede bag min preussiske
Trøje, men opnaaede kun
en Del Mistro, — og at Or-
det Spion hviskedes i

Krogene. Dog havde han en Knøs, som gik paa Realskole. Han kunde bedre forstaa mig. Det var ham, der bragte mig Avisen med den for mig saa betydningsfulde Overskrift. Jeg havde ingen Post faaet i lang Tid, saa det var den første Meddelelse, jeg fik om Begivenhedernes Gang, og jeg tror endnu, at den Avis var Skyld i, at jeg ikke blev derude. Nu vilde jeg sandelig ikke ligge her og dø, naar det lønlige Haab, der stadig trods alle Trængsler ulmede i danske Sønderjydters Sind, gik i Opfyldelse! Altsaa maatte jeg oppe mig.

Samme Nat blev jeg og syv andre syge flyttet ind til et La-
zaret i Antwerpen. En Kassevogn, halvfylt med Halm, to store
Belgiere forspændt og en Bondemand paa Siddefjælen, agerede
Sygebil. En tog ved Benene og en ved Skulderen, og med et

»Ohoi!« blev vi læsset paa ligesom Hegnspæle. Da Kassen var fuld, skrumlede vi afsted Kl. 9 Aften. Til Lazarettet kom vi Kl. 2 Nat og blev lagt af paa Fortovet. En halv Times Tid senere blev Porten aabnet, og vi kom i Seng.

Næste Morgen blev jeg vækket af en Marinesoldat fra Bremen. Han sad paa Sengekanten og akkompagnerede paa en Haandharmonika sig selv til Sangen:

»Wenn die Liebe nicht wär',
wenn die Liebe nicht wär',
das Herz wär' so öd' und so leer«.

Sangen afløstes af en lige saa lidet krigerisk:

»Machen wir den Schwalben nach,
bauen uns ein Nest.«

Matrosen betroede os, at der Dagen derpaa blev Revolution i Byen og tilføjede hviskende: »Dann gibt's was zu rauben!« Kl. 8 kom en Stabslæge ind paa Stuen sammen med en »Oberchwester«. Han forhørte sig om, hvormange syge der fandtes paa Lazarettet. Svaret gav mig noget at tænke paa: Jo, der var 640 Grippe-Patienter, og — tilføjede hun ugenert med et Skuldertræk, — saa har jeg fraregnet de 25, der har faaet Lungebetændelse, »die werden doch im Laufe des Tages sterben«. Uha! Vi fik en Fornemmelse af, hvor højt en syg Soldat stod i Kurs! Men Selvopholdelsesdriften gjorde sin Gavn. I Morgen kom Revolutionen! Den maatte vi dog have med!

Og Revolutionen kom! Alle Læger og Sygeplejersker var som blæste bort. Vi syge maatte hjælpe og pleje hinanden, som vi kunde bedst. Jeg fik en Kammerat til at skaffe mig noget Tøj. Nu var der ingen Mangel paa noget som helst, da der ikke var nogen til at passe paa Beholdningerne. Jeg vilde med til Revolutionen, ud paa Gaden, være fri Mand igen! Ved Lazarettets Gavl stod der stablet en Masse færdige Ligkister op, og jeg mindedes Plejerskens uhyggelige Udtalelse.

Revolutionen var i fuld Gang, da jeg mødte op. Alt stod i det rødes Tegn. Kolonnehestene demonstrerede med røde Baand paa Seletøjet, og selv Køerne var revolutionære med røde Baand om Hornene. En lille Dreng sprang op og rev Korkarden af min Kasket. Vi fulgte Strømmen til Nordbanegaarden, hvor det skulde gaa løs. Jeg saa en belgisk Kommunist

staa paa en Stabel Ølkasser og holde en efter hans Fagter at dømme begejstret Tale til belgiske Arbejdere og tyske Soldater. Jeg forstod kun Indledningen til hans Proklamation: »To di Bevølkning van Anvers«. Resten druknede i Raab og Larm. Imens blev alle Lagre af Forplejningssager brudt op og plyndret. En rendte med en hvid Damaskes-Dug, indeholdende en stor Klump Svinefedt, en anden løb med Favnen fuld af Margarine, nogle med Konservesdaaser, Kaffe, Ris, Kakao og mange herlige Ting, som vi troede var en »saga blott«. Sække tabtes paa Gaden, blev kørt over af Lastbiler, saa hele Gaden forvandlede til et Slaraffenland, medens Maskingeværerne knaldede om Hushjørnerne, hvor det gjaldt om at beskytte et fundet Lager. Det gav braadne Pander baade for militære og civile. Vi samlede en Del sammen i vor Stue for at have noget at falde tilbage paa.

Om Aftenen Kl. 10 blev det kundgjort for alle syge, at vi Morgenen efter skulde overgives til belgisk Røde Kors. Vi skulde bare forholde os rolige, der vilde ikke ske os noget. Det var maaske heller ikke det værste, der kunde hænde, men Hjemmet drog os. Vi fantaserede om, at vi maaske skulde blive tilbage som Oprydningsmandskab efter den store Verdensbrand, og det fristede jo ikke. Vi paa vor Stue aftalte derfor at rømme om Natten, 11 Mand. Hver forsynet med en mindre Delikatessebutik, forlod vi Kl. 2 Nat Lejligheden, velbeslaet med Penge, erhvervet ved at handle i Eftermiddagstimerne. Vi stod lidt benovet paa Gaden for at orientere os om, i hvad Retning Øst monne være. »Wenn die Liebe nicht wär' —« sang Matrosen igen, og Tonerne klang sørgmuntret ud i Natten. Et Kort over By og Egn havde vi, men pludselig opdagedes det, at der gik et Tog i Retning af den hollandske Grænse. Det var jo ikke den officielle Vej, men Krig og Kærlighed tillader jo alt! Altsaa sjøkkede vi i Retning af Banegaarden, og lidt efter lidt kendetegnedes Vejen af alle de rare Ting, vi gerne vilde have haft med hjem. Her to Par Støvler, der en Stabel Strømper og Bukser. Vi søgte saa vidt muligt at undgaa at skille os ved Levnedsmidlerne. Matrosen havde endnu Harmonikaen: »Wenn die Liebe nicht wär' —« syntes for os at blive Revolutionens og Hjemfærdens enstonige og lidet opløftende Slagsang. Vi kørte med Tøget, saa længe det gik i den ønskede Retning. Saa stod vi af og tyede atter til Apostlernes Heste. Men vi blev snart trætte og satte os ved Vejkanten for at hvile. Kun Harmonikaen havde

Vejret endnu og lod sig høre ud over det øde og stille belgiske Landskab.

Tre Mænd af vor lille Trop maatte vi lade blive tilbage, da de ikke kunde mere, men det var jo ikke paa Nordpolen, saa de er forhaabentlig bleven reddet. Det var ikke nogen imponerende March, vi andre satte op, navnlig ikke i Betragtning af den Sejrsfanfare, Indrejsen foregik under 4 Aar før. Da vi gik gennem en Landsby, viftedes vi om Ørerne med de allieredes Flag, saa vi maatte gaa i Zigzag gennem Gaden. Vi tog den klogelig fra den gemyttlige Side og raabte, at nu gik det hjem til »Mutter«. Vi gik og gik, men den af Spænding og Begivenhedernes stormende Magt kunstigt opretholdte Kraft var opbrugt. Vi kunde ikke gaa videre. Vi listede ind paa en ensomt liggende Gaard, hvor vi overnattede.

Næste Morgen vilde vi have Bondemanden til at køre os, men han bedyrede, at han ingen Heste havde. Det var rigtigt nok, men ved at snuse i Udhusene, fandt vi en Bringesele og i Stalden en toaarig Kvie, som bar Spor af at have haft Selen paa. Vi skiftedes til at holde Vagt ved Hovedet, som var vor sidste Redningsplanke, og under Madammens Graad og Bønner tvang vi Manden til at køre os til den hollandske Grænse. Hans eneste Køretøj bestod i en tohjulet Kærre uden For- og Bagsmæk. Den blev vor Salonvogn. Bagagen blev lagt paa Vognen, og mens Bonden stadig maatte gaa ved Siden af, skiftedes vi til at køre og gaa.

Nu dyrker de jo ogsaa Runkelroer i Belgien og bruger om Efteraaret Toppen til Foder, hvad vi jo ikke kunde ane. Som bekendt virker Roetop stærkt afførende, og første Gang, Kvien løftede paa Halen, gik det galt i Salonvognen. Siden lærte vi, naar Kvien lavede til, hurtigst muligt at kravle bag af Kærren.

Efter to Dages Kørsel naaede vi den hollandske Grænse. Vi betalte Bonden for Drosken og vilde saa gaa over paa Dronning Vilhelmines Territorium. Vor »øverste Krigsherre« havde jo just vist os, at det kunde man godt som tysk Soldat! Men der er Forskel paa Kong Salomon og Jørgen Hattemager. En Vagtmænd standsede os med Ordene: »Nit övergehn, — nederlandsk!« Naa, vi ventede, til det blev mørkt, og gik saa over Grænsen lidt mod Syd, lagde os til at sove i en Granskov med god Samvittighed. En af Kammeraterne (fra Slesvig By) havde sikret sig nogle Flasker Kognak, som endnu var i Behold, og som han var meget nænsom over. Vi fik ham listet i Søvn og

gjorde os saa til Gode med de stærke Varer, da Nattefrosten var ret haard.

Næste Morgen meldte vi os hos en hollandsk Kommandant, som stirrede lidt desorienteret paa vor lille Trop. Jeg skyndte mig at fortælle, at vi var syge, — han traadte uvilkaarligt et Par Skridt tilbage. Der har maaske foresvævet ham noget om Krig, Pest og Elendighed. Vi blev afvæbnet og lukket ind i et afsides Hus, indtil der gik et Tog, hvormed vi blev sendt i en aflaaaset Vogn igennem det hyggelige Holland. Aflaasningen fandt vi i sin Orden. De kunde jo ikke have os gaaende løse omkring. Vi skylder endnu for Billetten, da der ikke blev afkrævet os nogen. Endnu 10 Aar efter maa jeg med Taknemlighed mindes de brave Hollænderes Venlighed. I Grænsebyen Venlo blev vi lukket ud og under Bevogtning ført over Grænsen. Til Fods gik Turen atter ind i Tyskland.

Med en lille Levning Disciplin fra den Tid, der syntes os saa fjern, meldte vi os paa nærmeste Distriktskommando, men fik af en velnæret Marine-Soldat Besked om, at vi hurtigst muligt skulde rejse hjem til »Mutter« og lade være med saadanne Narrestreger som at melde sig. Vi vandrede videre til Düsseldorf, ankom dertil Kl. 4 om Morgenen og sov lidt i Ventesalen. Kl. 6 brusede Iltoget Frankfurt-Hamborg overfyldt ind paa Banegaarden. Slesvigeren og jeg hagede os fast paa Trinbrættet. Det lykkedes os at komme med. Vore Kammerater fra den lille Trop saa vi ikke mere. Her blev den opløst. Men da Toget holdt paa Banegaarden i Bremen, hørtes fjernt som en sidste Hilsen Harmonikaens

»Wenn die Liebe nicht wär' —
das Herz wär' so öd' und so leer!«

Passagererne svandt lidt efter lidt, og inden vi naaede Hamborg, var Slesvigeren og jeg alene i Kupeen med et Par unge Piger fra Hamborg, hvis Ærinde paa Landet tydelig fremgik af deres Kury, under hvis Laag Halen af en Hane stak frem. Vi gav dem noget af vor Mad, hvilket i den Grad gjorde os tiltrækkende, at de tilbød os en Tur til St. Pauli med mere. Slesvigeren blev i Hamborg, og jeg nynnede til Afsked Matrosens Sang fra de belgiske Landeveje. Mig drog Hjemmet og den sønderjydske Pige, som trolig havde ventet paa mig i alle de lange og trange Aar. Jeg kom samme Aften over Neumünster

til Kiel. Paa Banegaarden i Revolutionsbyen saa jeg noget af det mest tøjlesløse og ublufærdige, jeg endnu har været Vidne til. Træt, som jeg var, og vant til lidt af hvert, gjorde det Længslen mod Hjemmet end mere stærk og levende. Endnu samme Nat kom jeg med et Tog mod vort kære Nord.

Ved Midnatstid den 18. November naaede jeg frem til Vester Sottrup Station. Paa Stationsgaden gik en Flok unge Piger og sang:

»Dejlige Danmark, hør hvor det klinger.

Danmark er dansk, og Sproget er vort.«

Det var den første Hilsen jeg fik paa sønderjyds Grund. Da først fandt jeg mig selv igen, da først mærkede jeg, at det var Virkelighed. Saa kom jeg dog hjem igen til den lille Plet mod Nord, som aldrig havde været ude af danske Sønderjyders Sind, og hvis Skæbne laa os saa inderligt paa Hjerte, hvor i Verden end Skæbnen havde kastet os hen i disse frygtelige Aar. Jeg overvældedes af Taknemlighed og Lykkefølelse over, at Kampen for at bevare mig selv, saadan som jeg helst vilde, under de mange Omskiftelser ikke havde været helt forgæves.

Tante Constances Opskrifter.

Solbær-Rom

paa Melodien »Vil du være stærk og fri.«

Vil Du have godt Humør
og din Ægteemand behagē,
lav af Solbær en Likør,
den vil sikkert smage.
Her Du kære kan, hvordan
Du en Nektar nemt kan lave,
som hans Stemning højnekan,
gavne kan hans Mave.

I din Have ud Du gaa
og af Busken Solbær plukke,
hvorpaa Du dem maste maa
komme i en Krukke.
Krukken fyld til Randen nu
med Jamaika-Rom, den klare,
dog kan ogsaa roligt Du
ta' en ringere Vare.

Uger 3 lad Du den staa
nu og da Du i den røre.

Gyd den gennem Sigten saa,
Sukker til Du føre.

Hæld paa Flasker den paa Stand,
og naar Stemningen det kræver:
Drik et Glas da med din Mand,
Modet straks det hæver.

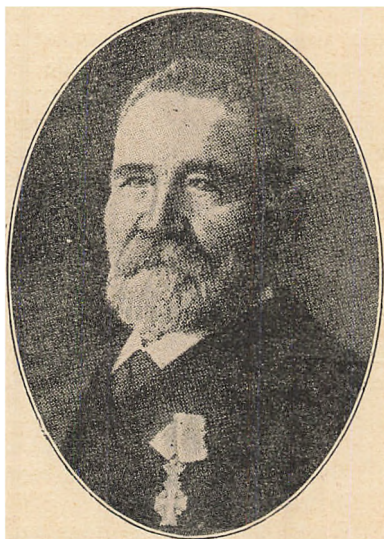
Constance Lunn.

DE GAMLE, SOM FALDT - -

F

Chr. Finnemann.

Den 9. Oktober 1929 døde Chr. Finnemann, Taarning. Hans Navn har vel mere end noget andet præget et betydningsfuldt Tidsrum af vor Landsdels Historie under Fremmedherredømmet, Køllerpolitikken og Udvisningspolitikken Tid. De, der var unge omkring ved Aarhundredskiftet, fik Sindet præget af hans Historie: Tysk Vold og Overgreb og dansk Trofasthed og sejt Udholdenhed.

Chr. Finnemann stammede fra Als. Hans Bedstefader købte den store Gaard i Taarning i 1813, der efter Statsbankerotten kom til Auktion. Han var kommen agende i en Fjællevogn med et Knippe Halm bagi, og han begyndte at byde, og da Budene gik højere og højere op, gjorde Herredsfogden opmærksom paa, at der maatte stilles Sikkerhed for Budene, men den gamle Finnemann lod sig ikke afficere, og han fik Tilslaget for 3000 Daler. Og da nu Herredsfogden atter spurgte om Sikkerheden, gik han hen til Vognen, hvor

han havde en solid Sikkerhed gemt under Halmknippet i Form af to Poser med gode Specier.

Dette lille Træk vidnede om den Soliditet, der ogsaa prægede Chr. Finnemann.

Han fødtes paa Taarninggard den 30. Juli 1842, og allerede 23 Aar gammel overtog han den i 1865. Trods sin Ungdom vandt han overalt Anseelse i Sognet og videre ud, og han fik i Tidens Løb mange Tillidshverv betroet. Han blev Fattigforstander, Skoleforstander, Kommuneforstander, Medlem af Provstisynoden, Taksator for Kreditforeningen i Kiel, Formand for Sparekassen for Christiansfeld og Omegn, Formand for Andelsbyggeselskabet »Frem«, Formand for »Modersmaalet«-»Dannevirke« osv. Og han var ikke en Mand, der trængte sig frem til sine Tillidshverv. Han var tværtimod en overordentlig stille Mand, men han var i Besiddelse af en ualmindelig Karakterstyrke og en ukuelig Retsbevidsthed, — Egenskaber, der netop gav Anseelse og Agtelse blandt Befolkningen der, og som forøvrigt har præget Østeregnet og har givet sig et rammende Udtryk i de kendte Ord af Hans Nissen, Hammelev: Gør Ret, og frygt saa ikke selve Djævelen!

Disse Karakteregenskaber kom til at præge Finnemanns Kamp, da Stormen brød løs imod ham.

Stormen begyndte mod det danske Forsamlingshus »Frej« i Tyrstrup. Det blev lukket, Møderne blev sprængt, og Foreningen erklæret for politisk. Den ene Retsforhandling fulgte efter den anden, mens Kaffebordene stod dækkede i det lukkede Forsamlingshus, men Danskerne, og først i deres Rækker Formanden, Chr. Finnemann, holdt ud.

For at ramme ham søgte Myndighederne nu et Middel i Optantlaveriet. 1902 blev han erklæret for Optant og udvist, og et Par Dage efter hans Søn Niels Finnemann. Og nu begyndte Kampen for Alvor. Finnemann maatte

først vige. Han blev ført over Grænsen med Magt, og han slog sig ned lige paa den anden Side Grænsen i Frederikshøj, hvorfra han kunde se over til Hjemmet, og her boede han i alle de Aar, da Kampen for hans Ret maatte føres ved de preussiske Domstole. Det blev en tragisk Kamp. Chr. Finnemann blev, hvor han var; skønt der ofte vilde have været Lejlighed dertil, afslog han at snige sig over Grænsen til Hjemmet; han vilde kun sin Ret! Under de langvarige Retssager blev der arbejdet med falske Vidneudsagn, men endelig maatte Overlandretten i Kiel erklære ham for preussisk Undersaat. Men ved Hjælp af købte Vidner fik Sagen mod Niels Finnemann et andet Udfald ved Landretten i Flensborg, og dermed traadte Udvisningsordren mod Finnemann i Kraft igen.

I 4 Aar og 4 Maaneder sad Christian Finnemann ovre bag Grænsen og ventede paa sin Ret.

Køllerpolitiken ebbede ud. Og da Kejser Wilhelm i 1906 skulde aflægge Besøg ved det danske Hof i København, blev Sagen endelig bragt i Orden og Uretten gjort god igen. Den daværende danske Udenrigsminister Raben Lovtzen havde interesseret sig meget for at faa Sagen ordnet ad diplomatisk Vej, og det lykkedes. Før Kejserens Besøg blev Udvisningsordren hævet, og Chr. Finnemann kunde endelig paany faa Lov til at færdes, hvor han hørte hjemme, og i et Brev til Finnemann udtalte Udenrigsministeren, at blandt alle de Genvordigheder, en Minister har, var Ordningen af den Finnemannske Sag et Lyspunkt. Den 2. Juli 1907 modtog han følgende Telegram:

Die Ausweisungsbefehle gegen Sie und Ihren Sohn Niels sind hierdurch aufgehoben.

Oberpräsident von Bülow.

Finnemann havde sejret, ligesom den danske Befolkning i Sønderjylland havde afslaaet Køllerpolitikens

Stormløb. Men ved sin djærve Udholdenhed, sin faste Vilje, sin ukuelige Retsbevidsthed gav Finnemann sine Landsmænd et Eksempel og den danske Sag en uvurderlig Støtte.

I de sidste Aar flyttede Finnemann til •Tyrstrup, hvor han byggede sig en Villa »Taarninghus«, og han tog levende Del i det danske folkelige og kulturelle Arbejde; uden mange Ord, men hvor der var Brug for hans Kræfter og Evner. Genforeningen blev en straalende Fest for ham, og han var en af de første, der af Kongen blev hædret med Ridderkorset. Det kunde han bære med Ære. Han var for vor Sag og i hele sin Færd en Riddersmand.

Hans Minde vil leve i den danske Befolknings Historie.

N. H a n s e n.

F.

Jens Bojsen, Stursbøl.

I den frodigste Sommertid, 2. Juni 1930, døde gamle Jens Bojsen i Stursbøl. De lette Jorder mellem Sturs-

bøl og Oksenvad har næppe nogensinde lovet en frodigere Afgrøde end den Dag.

Hans trofaste Hustru, Cathrine Bojsen, og deres Børn, tre Sønner og tre Døtre, stod ved hans Dødsseng; og hun kunde, uden at føle Trætheden, endnu den Dag og de to følgende Dage med Omhu forberede sin Mands Jordefærd. Men saa var ogsaa hendes Kræfter udtømte; da den store Venneskare fulgte hendes Mand til Graven, laa hun for Døden; og den 10. Juni døde hun.

Det blev for os, som om Døden ikke kunde nænne at skille dem i deres inderlige Samliv. De var »Hjemmedanskere« af den stærkeste Slags. De delte ikke alene Hjemmets daglige, travle Arbejde, der bar sin rige Frugt i den voksende Velstand, delte ikke alene deres alvorlige Ønsker for Børnenes Opdragelse og deres taknemlige Glæde over, at dette lykkedes saadan, at Jens Bojsen paa sine gamle Dage kunde føle den forøgede Velsignelse, der ligger i at opleve:

Har først du bygget dig selv et Fæste,
saa tit da hjælper endog din Næste,
skønt Børnehænders og Kvindeværk
det Fæste holder din Sjæl saa stærk,
at den gaar hel gennem Kamp og Fare
og giver Mod til den største Skare.

Det var en Lykke af den Art, der holdt Jens Bojsens Sjæl saa stærk, at han til sin høje Alderdom nu og da med sine Ord kunde »give Mod til den største Skare«.

Jens Bojsen er født paa Gastrupgaard ved Rødning 10. Januar 1844, og selv om hans Hjem i Hjerting Sogn ikke hørte til dem, der stod Rødning Højskole nærmest, og

endnu mindre hørte til Hans Svejstrups Menighed, saa blev Søren Bojsen og Jens Bojsen dog senere knyttet til Menighedskredsen der, om end Jens Bojsen i 1892 meldte sig ud af Frimenigheden, fordi han, maaske med Urette, mente derved at opnaa bedre Udsigter til at blive preusisk Undersaat.

I sin første Ungdom ønskede han at komme som Elev paa Rødding Højskole, men hans Formynder satte sig imod det. Der var adskillige unge Mænd fra Hjerting Sogn, der blev Elever hos C. Kold paa Dalum. Jens Bojsen har ogsaa været med til store Møder derovre; han blev ikke Elev paa Skolen, men har dog hørt C. Kolds vækkende Tale og blev »sat saadan i Gang, at han aldrig gik i Staa«. I Vinteren 1865—66 fik han da endelig sat igennem, at han kom paa Højskole, men dog kun i de tre Maaneder efter Jul. Da var han paa Askov Højskole, og om Foraaret fik han da Lyst at se sig om og tog Plads hos Gaardejer Jens Olsen i Sjolte i Sydsjælland, hvor der netop i den Tid blev aabnet en Højskole. 1868 tog han atter til sin Hjemegn og kom i Tjeneste hos Gaardejer Thomas Petersen i Fol, hvor han før havde været og helt følte sig som hjemme. Han var maaske allerede dengang forlovet med Thomas Petersens Datter Sine. Det blev hans Ungdoms dybeste Sorg, at hun døde, og nu fik han Trang til at drage bort til andre Egne. Han valgte da at gaa til Danmark paa Session, og i 1869 aftjente han sin Værnepligt som Trainkonstabel ovre paa Amager. I Tillid til § 5's snarlige Opfyldelse mente han ikke, det vilde hindre ham i at faa fast Bopæl i sin Hjemegn, og han vendte da ogsaa efter endt Soldatertjeneste tilbage til Sønderjylland, hvor han efter Aabenraakonventionen fik Bosættelsestilladelse som dansk Undersaat.

En Dag i Sommeren 1872 aflagde han Besøg i Skolen i Hjerting, hvor hans Ungdomsven Knud Pedersen, Brø-

strupgaard, en kort Tid var foreløbig ansat som Lærer. De sang: »Op, sjung og glæd dig, Danmarks Søn« og andre gode Sange; men kort efter overraskede Jens Bojsen dem med at forære dem 10 Eksemplarer »Nye og gamle Viser« af og for danske Folk samlede af P. O. Boisen. Ved denne bekendte Navnebroders Hjælp kom der da endnu mere Klem i Sangen i Hjerting Skole. Nu sang de ogsaa: »I Aftes kom den jydsk Post«, »Tøv lidt sagde Jyden ved Frederikstad« og »Naar Tysken sin tørstige Ganger rider«.

I Fol havde Jens Bojsen været glad ved at høre Pastor Grove Rasmussens Forkyndelse, og i Sjolte havde han hørt Peter Rørdam, saa nu faldt det ganske naturligt for ham at søge til Rødding til Cornelius Appels Aftenmøder, hvor det især var Fortællinger af Jødefolkets Historie, de samledes om. Her mødte han Cathrine Høyer fra Øster Lindet, der i meget ung Alder havde uddannet sig ved Mælkeribruget og nu var Mejerske paa Højskolegaarden i Rødding. De kom efterhaanden til at synes om hinanden; i 1872 blev de forlovet og 8. April 1874 holdt de Bryllup og flyttede ind paa den magre Gaard i Stursbøl, som han havde købt 1874, og hvor de fra den Dag af havde deres Hjem. Gaarden kom snart i bedre Drift, og den øvede Mejerske fik alt, hvad Køerne kunde yde, godt udnyttet til Ost og Smør. Markerne kom ogsaa snart i bedre Kultur ved Mergling, Afvanding og Tilførsel af Kunstgødning. Ogsaa et Areal paa 30 Td. Land fik Jens Bojsen tilplantet.

Han satte ikke sit Lys under en Skæppe og kaldte sig ofte for Spøg »den første Mand i Haderslev Østeramt«, fordi hans Gaard laa lige ved Skellet. Hans Læplantninger gjaldt ikke den tørre Østervind alene. Efter 1889, da Skolen var bleven helt tysk, søgte han ogsaa at faa sine egne Børn givet Læ ved at fortælle for dem og synge med dem,

og her var Børnenes Morbror, Kristian Høyer, den tung-sindige og noget hjemløse Mand, ofte til Oplivelse. Nogle af hans Smaadigte i Højskolebladet har en Duft over sig af Aaen og Engen ved Stursbøl.

Da Skoleforeningen blev oprettet 1892, blev Jens Bojsen Tillidsmand for denne; og han nøjedes ikke med at hjælpe dem paa Skole, der havde vaagen Sans for det, han opmuntrede ogsaa andre til at søge, og kom derved i nogen Maade til at bryde nyt Land op eller lægge en Ager mere til. Der kunde nævnes en hel Række af unge, der har faaet deres første aandelige Vækkelse, mens de tjente hos Jens Bojsen og Cathrine i Stursbøl, og Sangen fra Hjemmet der vakte Lydhørhed i Nabolaget. Den mest straalende lyd-høre Elev, jeg nogen Sinde har haft, var vel nok Jeppe Østergaard; men han faldt i Krigen, saavel som hans ældre, trofaste Broder Peter. De skal nævnes, fordi de er døde; men der er en lang Række af unge, der har været Jens Bojsens »Drenge«. Han rev paa »r«'et, naar han omtalte dem som sine, og han fulgte dem fra Aar til Aar og glædede sig over deres Fremgang. Han gav Læ uden at give Skygge; der var Lys og frugtbar Varme i hans Nærhed. Alt, hvad han selv havde oplevet, kunde han bruge til Oplivelse for andre. Og heri hørte han til de sjældne faa, »som tilbedende bæve for Guddommens Straaler i Sole, i Violer, i det mindste, i det største«. I de mest dagligdags Hændelser saa han noget at glæde sig over og glæde sig ved. Naar han kom hjem fra en Rejse, blev der levet paa hans Rejseindtryk i flere Uger.

Der var lidt af Klagen af Sejerssangen fra Trearskrigen: »Dansken har Sejer vundet« i Jens Bojsens Stemme, naar han talte om unge, dygtige Mænd, der fik Hjælp til at prøve deres Kræfter ved at tumle med store, forsømte Landbrug. Man kan glæde sig lige saa inderligt over de

smaa Sejre, han saa i veldrevne Husmandslodder paa hans Hjemegn. Hans Ven, Mads Jensen, Jægerup, delte han meget med, ogsaa i den Aarrække, da Mads Jensen førte sønderjydske Husmænd rundt til veldrevne Landbrug i det gamle Land, for at de kunde se og lære at udnytte den udtømmelige Kilde til Velstand, dansk Jord og dansk Arbejde er for os, »bare vi, bare vi havde Kærlighed nok.« Og denne groede for Jens Bojsen op af den hjemlige Jord, der ikke alene ved Køb, men ogsaa ved eget Arbejde var bleven hans. Han kendte Arbejdets Glæde, og den gjorde ham til en lykkelig Mand. Vi, der har kendt ham, har straalende Minder om hans Færd, der kan give os Tilskyndelser, saa længe vi lever.

Naar to gamle, trofaste Ægtefæller følger hinanden i Døden, er det et kønt Vidnesbyrd om inderligt Samliv, som vi kan finde det udtrykt i et Vers af Poulaine Worm ved Poul la Cours Forældres Jordefærd:

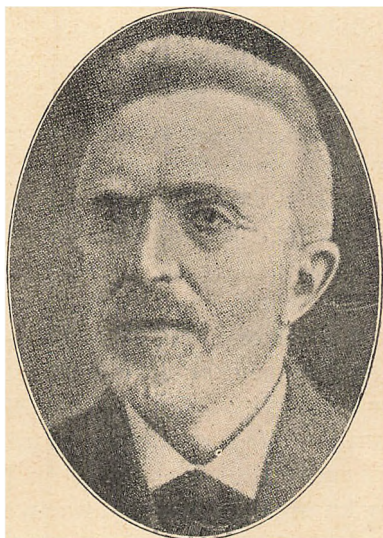
Nu hans Livssol under Dødens Strande
sank. — Hans Sjæl gik hjem.
Hjem, og Hjemmets Perle fra det lave
tog han med sig. Baandet var saa fast,
at før Jorden fik hans Støv som Gave,
hendes Hjerte brast.
O hvor skønt er Livet, naar dets Sommer
følges af en Høst, saa rig og fro.
Og hvor skøn er Døden, naar den kommer
som til disse to.

K r . l a C o u r P e d e r s e n .

F.

Kasper Jensen.

Den 17. Febr. 1930 døde en af de Mænd, der i de Tider, da der var trangest i Sønderjylland for det danske Modersmaal, stillede Evner og Kræfter til Raadighed for at bøde paa, hvad de preussiske Skolemyndigheder ikke blot forsømte, men forbød. Det var Kasper Jensen i Broager, hvis Navn sammen med Henriette Gubis er knyttet til det Udsnit af vor Historie under Fremmedherredømmet, der hedder V a n d r e l æ r e r -

v i r k s o m h e d e n. Ikke blot stillede han sine Kræfter til Raadighed, men han udsatte sig for personlig Forfølgelse, Arrestationer, timelange Forhør med grov Behandling fra Amtsforstandernes Side, paafølgende lange Retsager o. s. v. Men han holdt ud trods alt, indtil et Forbud fra Regeringen i Berlin umuliggjorde en Fortsættelse af Arbejdet.

Kaspar Jensen var født 13. August 1858 paa Gerup Mark, hvor hans Fader var Husmand. Han havde Lyst til Lærergerningen, men Sygdom og svagt Helbred, som forøvrigt fulgte ham hele Livet igennem, hindrede ham i at fuldføre sin Uddannelse. Alligevel blev han i 1875 Hjælpe-lærer i Bredebro og senere Lærer i Abterp i et Par Aar, og efter et Ophold paa Askov Højskole, hvor han hørte til det første Hold Elever paa det udvidede Vinterkursus, blev han

Privatlærer hos Nis Rossen og K. R. Refslund i Gestrup. Senere blev han Huslærer i Holstebroegnen, og efter endnu et Ophold paa Askov Højskole fik han Plads som Friskolelærer og Kirkesanger ved Valgmenigheden i Holstebro.

Her havde han fundet en Virksomhed, hvor han ret følte sig hjemme, men han fulgte selvfølgelig med i Udviklingen i Sønderjylland, og da det berygtede Sprogreskript af 18. Dec. 1888, der lukkede Modersmaalet ude fra Skolen, var traadt i Kraft, blev det hans stadige Tanke, om han ikke, da han havde bevaret sin preussiske Statsborgerret, kunde optage en Gerning som Lærer i sønderjydske Hjem udenfor Skoletiden. Han har selv fortalt om sine Overvejelser: »Hvem kan gøre det? Det kan ingen! Folk vil arbejde for en Stilling. De vil have Hus og Hjem, maaske stifte Familie. Men, sagde jeg til mig selv, du kan gøre det! Du er sygelig, du er et Vrag, du har ingen virkelig Fremtid! Jeg kunde gøre det, som ingen anden kunde det. Jeg havde dengang 14 Aars Øvelse i Skolegerningen.«

Han skrev saa, det var i Sommeren 1889, efter at Sprogreskriptet var traadt i Kraft 1. April, til H. P. Hanssen, der dengang var Vælgerforeningens Sekretær og boede i Sønderborg. Han opfordrede stærkt Kaspar Jensen til at virkeliggøre Planen og lovede at staa ham bi.

Den 1. Sept. samme Aar tog Kaspar Jensen saa fat. Han begyndte sin Vandrelærervirksomhed hos Gaardejerne *T h y s s e n-H a n s e n*, *R a n d e r u p*, og *J e n s e n*, *K r i n g l u m* og senere hos Gaardejer *A n d r e a s A n d r e s e n*, *S k e l l e*. I Reglen var han et Par Uger hvert Sted og underviste Børnene udenfor Skoletiden. Han fik Kost og Logi som Vederlag. Senere kom han ogsaa ud i Toftlundegnen, var hos *M a r t e n F a u s b ø l*, *M a n d b j e r g*, og *K r. L a u t r u p* i Gestrup, og senere igen i Sundevedegnen hos *P e t e r M o o s*. *N y b ø l*, og fl. a.

Snart blev Myndighederne opmærksom paa hans Virk-

somhed. Et Par Gange blev han arresteret og afhentet af Politiet, under brutale Former. Engang spurgte Gendarmen ham rasende, hvorfor han ikke underviste paa Tysk, saa var der ingen, der vilde gøre ham noget. »Tysk«, svarede Kaspar Jensen, »faar Børnene mere end nok af, men de faar ingen Undervisning i deres Modersmaal.« Dette Svar bragte Gendarmen helt ud af sig selv: »Solche Leute sollen entweder nach Dänemark — oder den Kopf ab«. Naa, Kaspar Jensen beholdt Hovedet, men han blev ført til Amtsforsstanderen og underkastet et timelangt Forhør. Det endte hver Gang med, at hans Lærervirksomhed blev forbudt i det paagældende Amtsdistrikt. Han fortsatte saa i et andet Amtsdistrikt, og han fik i Tidens Løb samlet ikke færre end 7 Forbud sammen mod sin Undervisning.

Efter Samraad med H. P. Hanssen blev Sagen ført frem for Domstolene, og i første Instans maatte Forbudene ophæves, indtil endelig Myndighederne i Berlin i 1896 udstedte et direkte Forbud mod Vandrelærervirksomheden, og dermed var der sat en Stopper for Kaspar Jensens Arbejde. Det havde været i 5—6 Aar, og selv om det maaske ikke havde været omfattende, saa havde de Børn, som K. J. underviste, modtaget stærke, blivende Indtryk og faaet deres Kendskab og Kærlighed til Modersmaalet uddybet. Og Kampen mellem ham og de preussiske Myndigheder om Retten til Modersmaalets Pleje indenfor Hjemmets fire Vægge tegner et skarpt Billede af de Kaar, der i kulturel og national Henseende blev budt den danske Befolkning under Fremmedherredømmet.

I de følgende Aar stillede Kaspar Jensen sig til Raadighed som Foredragsholder og Oplæser, men hans Helbred tillod ham desværre ikke at fortsætte dermed. I 1902 bosatte han sig i Broager og begyndte en lille Bog- og Papirhandel, som han, bistaaet af sin Søster, drev i en lang Aarrække. Selv om han i de sidste Aar ikke havde Kræfter til

at deltage i det nationale Arbejde, fulgte han levende med i alt, hvad der vedrørte Danskhedens Sag, og for ham blev Genforeningen i 1920 den største Oplevelse og Højtid, da Dannebrog frit kunde vaje paa ny over Sønderjylland.

Kaspar Jensens Navn vil blive mindet og holdt i Ære i Sønderjylland som en af vort Modersmaals mest trofaste og uegennyttige Tjenere i en Tid, da der blev stillet de største Krav til de frivillige Forkæmpere for vort dyreste Eje.

N. H a n s e n.

F.

Herman Frees.

Fra den nationale Kamps Begyndelse i vor Landsdel for henved Hundrede Aar siden og indtil Genforeningen har der i Haderslev efter hinanden levet en Række dygtige Købmænd, som udmærkede sig ved dansk Sindelag, national Foretagsomhed og Offervilje. Blandt dem indtager Herman Frees en smuk Plads.

Han var født den 12. April 1871 i Aabenraa. Paa fædrene Side nedstammede han fra en gammel Sømandsslægt, der kan følges et Par Aarhundreder tilbage i Tiden. Hans Fader, der hed Peter Frees, var Kaptajn og døde paa Søen, da Sønnen Herman kun var et halvt Aar gammel. Hans Moder, Mathilde, født Asmussen, tilhørte en vidtforgrenet og kendt Slægt i Aabenraa og var en meget nationalsindet Kvinde, som forstod at op-

drage Børnene i samme Aand. Herman Frees blev derfor sendt i Juhlers danske Privatskole. Denne Skole blev lukket under hans Skolegang, og denne Begivenhed hørte altsaa med til hans Barndoms minder.

Efter sin Konfirmation kom han i Isenkræmmerlære i Flensborg. Senere efter endt Uddannelse søgte han Plads i Lybæk og Sønderborg, og her lærte han sin Hustru, Hansine Marie Bonde, Datter af Købmand Iver Bonde, at kende.

Endnu ganske ung og uden større Kapital etablerede Herman Frees sig i Foraaret 1894 som Isenkræmmer i Haderslev i en gammel Købmandsgaard, hvor han snart oparbejdede en god Forretning. Han var et lyst Hoved, en venuesæl Karakter og en dygtig Købmand. Om Mandagen naar Landmændene kom til Byen, var den gamle Butik fra Morgen til Aften saa fuld af købelystent Publikum, at det var vanskeligt at finde en tom Plads ved Disken, og Omsætningen var naturligvis derefter. Købmand Frees blev snart en kendt Mand baade i By og paa Land.

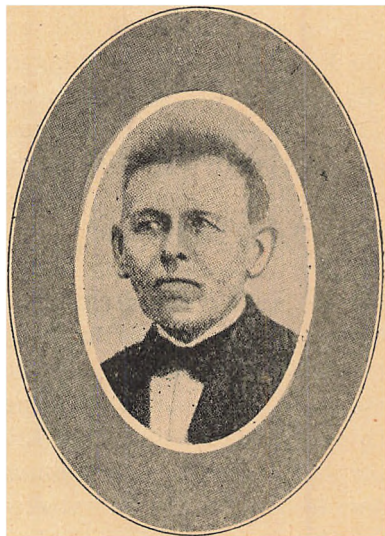
Han tog straks efter, at han havde etableret sig, ivrigt Del i det politiske Liv. Skulde et dansk Værk fremmes i Haderslev, maatte Herman Frees tages med paa Raad, og saa længe Kræfterne slog til, var han ogsaa i de senere Aar, da den gamle Butik havde givet Plads for et moderne Forretningshus, og Handelen blev stærkt udvidet, med Liv og Lyst med i alt, hvad der var dansk. Hans gode Humør og lyse Syn paa Forholdene kunde ofte hjælpe en vanskelig Sag ud over et dødt Punkt. Han hørte til Byens bedste danske Mænd.

Efter Genforeningen tyngedes den før saa livsglade Mand af Sygdom og personlig Sorg. Hans Hustru, der havde været ham en god Støtte, døde i 1922 paa sin 45-aa-rige Fødselsdag. Et andet Ægteskab blev kun af kort Varighed, idet hans anden Hustru, i hvem den syge Mand

fandt en trofast Plejerske, døde efter et Par Aars Forløb. Man kan derfor sige, at da Herman Frees stille og roligt hensov den 29. November 1929, kom Døden nærmest som en Befrielse, da han de sidste Maaneder havde været senge-
liggende og meget lidende.

Skal man optælle Navnene paa de Mænd i Haderslev, der ved Aarhundredskiftets Begyndelse stod forrest i Kampen for Danskheden, vil man nævne Herman Frees som en af de mest fremtrædende. N. S.

Thor Sørensen, Lovrup.

Thor Sørensen var født 1874 i Lovrup som Søn af Smedemester Hans Sørensen. Efter Konfirmationen kom han i Lære hos sin Fader; senere arbejdede han som Smedesvend ved Madsen i Kolding. Han maatte derefter aftjene sin Værnepligt i Altona ved Regiment Nr. 31.

Han giftede sig i Aaret 1898 med Marie Schmidt, Datter af Søren H. Schmidt fra Over Vodder Sogn. I Ægteskabet var der ingen Børn, men ved Krigens Afslutning tog de et Wienerbarn som Plejedatter.

Thor Sørensen var Tilidsmand i Sprogforeningen, og virkede som saadan til sin Død, han var Medlem og Regnskabsfører for Sogneraadet, Bestyrelsesmedlem af Sygeplejeforeningen.

Hans Hustru døde i 1928, og 2 Aar efter maatte han selv bort, 56 Aar gammel.

Ved sin Død testamenterede han bl. a. 1000 Kr. til Frimenighedskirken i Skærbæk, 1000 Kroner til Sprogforeningen, 1000

Kroner til Grænseforeningen, 1000 Kroner til Skoleforeningen, 1000 Kroner til Rens Efterskole.

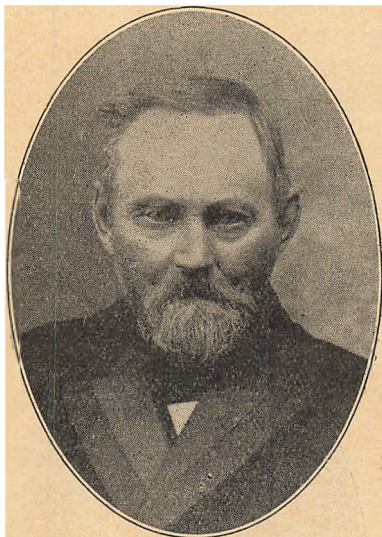
Thor Sørensen var en kirkelig interesseret og nationalt sindet Mand, og det var ham den største Glæde, da han fik Lov til at hejse Dannebrog i 1920. P. W.

F

Frederik Jensen, Elstrup.

Frederik Jensen, der nedstammer fra den bekendte Thomsenske Slægt paa Hjortspring, var født i Østerholm den 2. April 1853.

Efter at have besøgt Skolen i Elstrup blev han konfirmeret af gamle Biskop Hansen i Egen Kirke 1869. Han tjente derefter paa Gaarden »Bommerlund«, men rejste senere til Kongeriget, hvor han var Elev paa Ryslinge Højskole i Vinteren 1870—71, hvorfra han kom til sin Onkel, der var Forpagter paa Hovedgaarden Palstrup ved Aarhus. Her fuldenste han sin Uddannelse som Landmand. Derefter havde han flere Pladser som Forvalter og Bestyrer, indtil

han 1897 giftede sig med Kjestine Knudsen fra Bjerringbro.

Efter at have haft forskellige Ejendomme paa Viborg- og Aarhus-Egnen, købte han i 1883 en Ejendom i Nyled i sit Fødesogn, men Glæden var kun kort, han havde glemt at regne med Tyskerne. Langfredag mødte Kommuneforstanderen med Meddelelse fra Amtsforstanderen i Nordborg, at da han var dansk Undersaat, maatte han ikke bosætte sig der. Derefter flyttede han igen til Aarhus-Egnen, hvor han skiftede Ejendom flere Gange for saa at komme til Aarhus. Der prøvede han forskellige Ting, som alle maatte opgives, da Hustruen, som imidlertid havde født ham 4 Sønner og 2 Døtre, var meget svagelig. Men en stor Glæde havde han der, idet han blev

Medstifter af den første Sønderjydske Forening. Efter at Konen havde været syg i otte Aar, døde hun i 1893. Der fulgte nu en trang Tid for ham, til han i 1896 fik sit højeste Ønske opfyldt: at komme hjem til Sønderjylland, hjem til Egen Sogn. Han blev Forpagter af Præstegaarden i Guderup og giftede sig med Anne M. Petersen fra Mels, som nu overlever ham. Her blev han, til han i 1901 købte en Gaard i Elstrup, som han senere afstod til Sønnen Chr. Jensen.

Den afdøde havde en trofast Kærlighed til sit Land og Folk, og aldrig var han gladere, end naar han kunde gøre vor Folkesag en Tjeneste, og mange er de Tillidsposter, han har haft. Hans Kælebarn var dog Sprogforeningen, hvis Tillidsmand han var til sin Død.

Han oplevede med ren, ublandet Glæde, at det, han havde kæmpet for, sejrede til sidst, og at Dannebrog fik Lov til at vaje over hans Hjemegn.

Ære være hans Minde.

C. C. S.

Hans Rolskov.

I den lille Landsby Rurup i Branderup Sogn fødtes Hans Rolskov den 20. Oktober 1867 som eneste Søn af Gaardejer Andreas Rolskov. Den gamle Slægtsgaard har i mange Led været i Familiens Eje, og der sidder atter en Andreas Rolskov som Ejer paa Stavnen. Familien skal være kommet herop fra Rylskov i Angel, og har taget Navn efter denne By. Rurup By har alle Dage været en af Danskhedens fasteste Borge i Sønderjylland, præget som den

er af gode danske Slægter; foruden Rolskov kan nævnes Slægterne Andersen og Hørlück. Og selvfølgelig satte disse Omgiv-

velser tidligt Præg paa Hans Rolskov, men han var ellers i sit Livssyn præget af sit Ophold paa Højskolerne Vallekilde og Askov, og den første har han vistnok haft mest Udbytte af.

Efter at have hjemført sin Hustru, som er fra Lemvigegnen, — Brylluppet fejredes paa Askov, — overtog han 1894 Fødegården og boede der til 1919. Han havde udpræget Interesse for Læsning, men det var hans gamle Faders Ønske, at han skulde overtage Slægtens Gaard. Men Arbejdet med at drive Gaarden tilfredsstillede ikke Hans Rolskov helt, og han tog et Arbejde op som Foredragsholder og Oplæser, efter at han i Forvejen havde taget Kursus hos Pastor Ring i Taps og Skuespiller Jerndorff i København. I Aarenes Løb har Hans Rolskov medvirket ved utallige Møder rundt om i vor Landsdel. Denne Gerning førte med sig, at han kom i Berøring med en Mængde Mennesker, ogsaa paa Tomandshaand, og fik Lejlighed til at øse af sit store og rige Hjerte. Ogsaa norden Aa har Hans Rolskov talt, og man var altid glad for at lytte til den varmtfølede danske Mand, der med Alvor og Interesse tog Del i alt, hvad angik vor folkelige Stilling, og altid medbragte et friskt Pust fra Sønderjylland.

Men ved Siden af denne Gerning passede Hans Rolskov sin Gaard sammen med sin udmærkede Hustru og opdrog en Børneflokk til dygtige Mennesker. Og bedre og mere gæstfrit Hjem kan næppe tænkes. Der kom mange Gæster over Tærskelen i Tidens Løb, men der var altid Husrum og Hjerterum nok. Han har hjulpet mange med Raad og Daad. Han vilde saa gerne med sit villige Sind hjælpe, hvor der trængtes til det, aldrig gik man forgæves til ham, og han var en god og erfaren Mand at gæste. Han kunde trøste og glatte ud, naar andre ikke kunde, Folk havde Tillid til hans varme, jævne og inderlige Væremaade.

I Sommeren 1911 var et Selskab af Sjællændere paa Besøg her i Sønderjylland, og Hans Rolskov ledede Turen. Den 11. Juni var hele Selskabet i Skærbæk, og den 12. foretoges en

Sejltur paa Bredeaa. I et Sving kændrede Baaden, og af 40 Mennesker fandt 8 Personer Druknedøden. Men Hans Rol­skov viste under Redningsarbejdet en saadan Iver og Uforfær­dethed, at han med Fare for sit eget Liv reddede mange. Denne sørgelige Ulykke rystede ham saa stærkt, saa han aldrig vilde tale om den, og der er vist meget faa, der vidste noget om hans Heltedaad ved denne Lejlighed.

Nogle Maaneder før Krigens Udbrud blev han Forretnings­fører for Hagelskadeforsikringsforeningen for Nordslesvig efter Redaktør M. C. Mathiesen i Haderslev, og i 1919 valgtes han til Sparekassebogholder for Toftlund Sogns Sparekasse, og flyttede ind i Sparekassens Ejendom i Toftlund. Næsten samtidig blev han ogsaa Forretningsfører for Den nordvestslesvigske Brand­forsikring for Bygninger.

Afstemningen og Genforeningen blev hans Livs største Oplevelse. Da den Internationale Kommission overtog Lan­dets Styre, og Amtsførster Rüss maatte vige sit Sæde, udnævnte Kommissionen Hans Rol­skov til hans Efterfølger for det store Toftlund Amtsdistrikt, og han viste her, at han besad Evne til at se stort paa Tingene og skære gennem Smaatte­rierne. Da Kongeparret ved Genforeningen naaede til Toft­lund, havde han den Ære at byde Majestæterne velkommen paa Byens Vegne, det var en af hans store Dage. En Periode var han Medlem af Toftlund Menighedsraad, og han vandt hurtig ved sit venlige Væsen en trofast Vennekreds i Byen. Hans Rol­skov var i det hele taget glad og tilfreds i sin Gerning, som han havde saa udmærkede Evner for at røgte, og det kan sikkert siges om ham, at han var en lykkelig Mand.

Brat kom Døden for den virksomme Mand. Efter faa Ti­mers Sygeleje døde Hans Rol­skov den 6. September 1929, kun 62 Aar gammel, af en Hjertelammelse. Ved hans Jordefærd paa Toftlund Kirkegaard fulgte Folk i Hundredvis fra alle Egne af Sønderjylland ham til Graven. Større Sørgekare er ikke set paa Egnen.

Hans Minde vil blive bevaret i taknemlig Erindring, ogsaa ud over vor Landsdel, og hans Livsgerning har været saadan, at hans Arbejde i vor Folkesags Tjeneste ikke vil blive glemt.

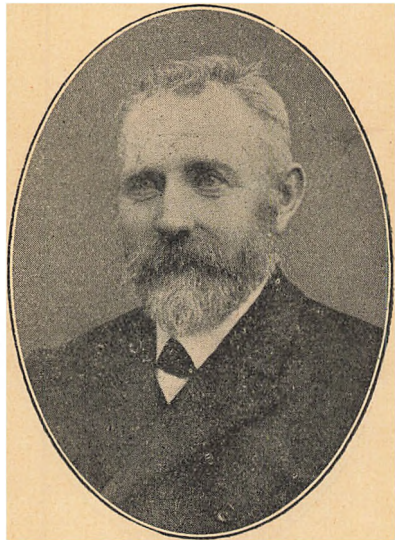
F.

W. J.

Carl Højrup, Dover.

I en Alder af 83 Aar afgik tidl. Gdr. Carl Højrup, Dover Mark, ved Døden den 28. Oktober 1929.

Carl Højrup var en af den Grænsekommunes trofaste danske Mænd. Som ung Mand overtog han Gaarden og drev den med Dygtighed og Energi. At se Carl Frandsen, som han kaldtes, behandle en Le i en Kornmark i hans yngre Dage, var en Fornøjelse. Han var ogsaa kendt som en meget dygtig Jæger. Men hans Interesse naaede udenfor hans daglige Gerning. Han tog virksom Del i det nationale Arbejde, særlig ved Valgforberedelserne.

Da Jordkampen begyndte, var han en af de Mænd der paa Egnen, som H. V. Clausen søgte Forbindelse med som Repræsentant for 5. Oktober-Foreningen, og Carl Højrup var meget virksom for, at dansk Jord blev paa danske Hænder.

Han traadte ikke frem i de forreste Rækker i den nationale Kamp, men han var en Medkæmper, som man kunde stole paa. I en lang Aarrække var Sprogforeningens Bibliotek anbragt i hans Stue. Han var ogsaa virksom for og i Foldingbro Forsamlingshus, da dette byggedes midt i Halvfemserne, og han fik i Udvisningstiden de tyske Myndigheders særlige Velvilje at føle.

I 1912 solgte han sin Gaard og flyttede til Dover, hvor han købte et Hus, og hvor han boede til sin Død. Markens Sammenbrud kostede ham hans opsparede Formue, men han be-

varede sit gode Humør og sin faste Tro paa Danskhedens Fremtid. Hans Livs største Oplevelse blev for ham Afstemningsdagen og Genforeningsdagen i 1920. N. H.

Sagfører M. J. Mandal Bertelsen.

Flertallet af dem, der i den sidste Menneskealder har deltaget i det nationale Arbejde hernede, har det ene eller det andet Sted mødt Sagfører M. J. Mandal Bertelsen, og er de kommet paa Tomands- haand med ham, vil de have faaet Indtryk af en Mand, som ikke alene var interesseret i sønderjydske Forhold, men som levede med og for disse, for hvem Sagen var blevet et Livsindhold.

Mandal Bertelsen var født Sønderjyde. Den 7. Juni 1857 fødtes han i Borrig i Brede Sogn. Som saa mange af den Slægts Ungdom forlod han Nordslesvig for at undgaa den preussiske Militærtjeneste. Ved Flid og Dygtighed arbejdede han sig frem. I 1875 blev han ansat paa Baroniet Adellersborgs Godskontor, og i Løbet af nogle Aar havde han arbejdet sig frem til Fuldmægtig. I 1889 tog han juridisk Eksamen. Han var da allerede flyttet til København, hvor han i 1896 blev Sagfører. Han var meget anset og skattet blandt sine Standsfæller og fik af disse overdraget mange Tillidshverv. Senere, da han fortsatte den af Alberti og ham

førte Sagførerforretning, reddede hans Navn og Anseelse denne fra Undergang.

Blandt Arbejderne for Sønderjyllands Sag var han en af Veteranerne. Han var Medstifter og indtil 1909 Bestyrelsesmedlem af De samvirkende sønderjydske Foreninger. Sammen med Formanden, afdøde Tandler A. Carstens, var han Sjælen i dette Arbejde gennem mange Aar. Mange vil endnu mindes ham fra disse Foreningers Aarsmøder, hvor han ikke var af de mest talende, men blandt dem, der vidste bedst Besked med Arbejdet. Hans Ord havde megen Vægt indenfor Foreningen, og kun personlige Uoverensstemmelser mellem ham og Formanden fik ham til i 1909 at trække sig tilbage.

Sønderjydske Centralforening var Mandal Bertelsen ogsaa Medstifter af, fra 1905 til sin Død dens Formand. Gennem denne øvede han siden 1909 sin største Indsats for den danske Sag i Grænselandet, saavel før som under og efter Krigen. Han forstod indenfor denne Forening i København at samle en Flok unge i Arbejdet, saa det kendtes. Under Grænsekampen ydede han sit bedste. Han stod paa det historiske Standpunkt, at Danmark burde have Slesvig til Ejderen, Da det senere gjaldt om at hjælpe de danske, som var blevet tilbage i Sydslesvig, var han lige saa aktiv.

Mandal Bertelsens Navn hørte ikke til dem, der i forreste Række stod Gny om, og dog var han altid i forreste Række, naar det gjaldt en virkelig Indsats, ikke den, der øves med en Geste, men ved at tænke over Sagen og arbejde baade for og med den. Han var født hernede, og han slap os aldrig. Her laa hans Interesse lige fra den Dag, han rejste for at undgaa den preussiske Trøje. Han gav meget ud af sit varme Hjerte, det tog hans Tid og fyldte hans Sind, for mens han gav, tog han igen. Sagen han arbejdede for, gav hans Liv Indhold. Han blev rigere,

alt mens han gav. Han blev sit Hjemland en god Søn, bedre end de allerfleste.

Andreas Grau.

F.

Hans Gram, Vojens.

Hans Gram bar sin Bedstefaders Navn paa fædrene Side. Denne var Møllebygger og hørte til en Slægt med Anlæg for det mekaniske.

Møllebygger Hans Gram boede paa Blaagaard i Over Lert, Sommersted Sogn, men han var født paa Gaarden Gramsminde i Københoved. Flere af Brødrene var Møllebyggere, en enkelt Smed. Af Hans Grams Sønner blev to igen Møllebyggere, og en gik ind i Maskinfaget. Disse Anlæg genfindes tildels hos

hans Børnebørn, og der er ingen Tvivl om, at den nuværende Generations Anlæg for og Lyst til det mekaniske er Slægtsarv.

Hans Gram blev født 12. November 1874 paa Ellelund, ogsaa kaldet »Dyrlægestedet«, i Hjerting Sogn som næstældste Barn af Dyrlæge J. J. Gram og hans Hustru Maren, født Kryhlman. Barndomstiden levede han i Københoved, efter at Forældrene var flyttet dertil i Foraaret 1878. I Drengetiden led han meget af Asthma og maatte for det meste holde sig inden Døre hver Vinter. Tiden gik da for ham med Husflidsarbejde, som han blev dygtig til.

Maskinfaget lærte han paa et Jernstøberi i Ringkøbing. Efter Soldatertiden fra 1895—97 i Bremen arbejdede han en Tid

paa Skibsværftet samme Steds. Senere kom han paa forskellige Mejerimaskinfabriker i Danmark som Værkstedsarbejder og Montør. Ind imellem besøgte han Skibelund Efterskole, Testrup og Askov Højskoler. I Foraaret 1901 begyndte han paa Virksomheden i Vojens, der fra en meget beskedent Begyndelse efterhaanden blev arbejdet frem til at beskæftige omkring 70 til 80 Personer. De første Aar i Vojens var han med til at sætte Ungdommen i Gang med forskellig Idræt og med flerstemmig Sang. Den praktiske Virksomhed krævede dog snart, at han samlede hele sin Arbejdskraft om den, for at faa den til at trives.

Ingen kunde nogen Sinde være i Tvivl om, hvor Hans Gram stod, som dansk Mand, men han saa sin Opgave i national Henseende i at skabe en levedygtig dansk Virksomhed i Grønland, som kunde virke for at indrette de nordslesvigske Mejerier efter dansk Mønster, saa de undgik Paavirkningen sydfra gennem tyske Forretninger. En Tid var der Forhandlinger i Gang om, at han og Broderen Aage Gram skulde lede Maskinfabriken i Haderslev, som de nordslesvigske Mejerier købte. Brødrene fandt dog ikke det organisatoriske Grundlag for Virksomheden solidt nok og blev i Vojens. Virksomheden her blev i 1901 bygget paa en Grund, som købt af Grosserer Julius Nielsen. Dennes solide Forretningssans har sikkert i nogen Maade været et Forbillede for Brødrene Gram. Den Virksomhed, de har skabt, har hævdet en smuk Plads indenfor sønderjydske Haandværk og Industri, og har som ethvert sundt og dygtigt dansk Arbejde været med til at fylde en Plads i det nationale Værn.

I Aarene 1914—18 deltog Hans Gram i Krigen, for det meste ved forskellige Automobilafdelinger. Han oplevede Revolutionen i 1918 ved Garnisonen i Berlin.

Hans Gram døde i København paa en Forretningsrejse den 23. November 1929, ramt af et Slagtilfælde.

II. R.

Christian Beyer, Aasgaard.

Den gamle Landevej fra Højer nordpaa til Ballum gaar ind mellem den store Ejendom Aasgaards Marker lige syd for Landsbyen Skast. Et Par hvide brede Sandstens Ledstolper bærer ud for Gaarden følgende Indskrift i store røde snørklede Bogstaver:

Vel Signe Gud
 Fra Aar til Aar
 Vor Land Og Sand
 Vor Huus Og Gaar
 Alt Hvad Vi Har
 Og Hvad Vi Faar.

Claus Beyer
 Hl. Maria Beyer
 Anno 1773
 Da Blef Landet Skift.

Denne Indskrift beretter lidt om Stedets Historie. Den Gang laa her, saa vidt vides, tre Gaarde, som i 1820 blev samlet til een, den nuværende Aasgaard, som med alle Tilliggender omfatter et Areal af op imod 400 Demat Land og gør den til en af Vesteregnens Storgaarde.

Om Slægten Beyer, der har ejet Gaarden i over et Par Aarhundreder, fortæller Overleveringen, at den i sin Tid er indvandret sydfra. Blandt Forfædrene nævnes saaledes en Gehejmerraad Beyer, som paa Rigsdagen i Augsburg 1530 foredrog den bekendte augsburgske Konfession i de protesterende Kurfyrsters og Stænders Navn. Allerede i Begyndelsen af det attende Aarhundrede sad Christian Feddersen Beyer som Ejer af Gaarden i Skast Sogn.

Den mest kendte Ejer af Aasgaard er vel ellers nok Claus Beyer fra 1819 til 1895. I hans Dage førtes et patriarkalsk og sjældent harmonisk Liv paa Gaarden. Hans Søn Christian Peter Beyer, født den 19. Marts 1851, blev en værdig Arvtager til den gamle Gaard, der særlig var kendt for Studeopdræt.

Christian Beyer besøgte som helt ung Højskolen i Brøns, som kun eksisterede i nogle faa Aar. Desuden var han i nogen Tid sydpaa for at lære Tysk. I 1877 overtog han Aasgaard i Forpagtning og efter Moderens Død sidst i Halvfemserne som Ejer.

Han var en kendt og meget anset Mand, der i sin Karakter forenede alle Slægtens gode Egenskaber. Christian Beyer var bl. a. Medlem af Menighedsraadet til sin Død og i mange Aar dets Regnskabsfører. Han var en fremragende Landmand og gjaldt for at være en af de dygtigste Kreaturkendere paa Vestkysten. Desuden fulgte han som saa mange af de gamle Bønder fra hans Tid trofast med i de aandelige Rørelser og nationale Bevægelser. Hans Færd var præget af et stilfærdigt Væsen; han hørte derfor ikke til dem, man lagde særlig Mærke til i det offentlige Liv, men som han i Hjemmet var den agtede og afholdte Husfælle, saaledes var han i sin Kreds og sit Sogn skattet for sin Retskaffenhed og retlinjede Karakter.

Christian Beyer var to Gange gift, først med Meta Kjestine Hansen fra Forballum, som døde 1910. Af dette Ægteskab lever tre Sønner og fire Døtre. Han giftede sig anden Gang med Maren Hansen, Datter af den kendte Formand for Nordslesvigsk Skoleforening A. Tyssen Hansen i Randerup. Da hun døde, blev det sagt, at Sognets bedste Kvinde var gaaet bort.

Noget tilsvarende kunde der siges om Christian Beyer, da han ret brat blev kaldt bort 1. Juli i Aar efter et kort Sygeleje.

Han var en af de sidste Repræsentanter for en svunden Tid, der trofast havde fyldt sin Plads i Samfundet, og paa sin Maade været med til at hævde Slægtens danske Arv paa den allersmukkeste Maade.

Den store Gaard ejes nu af hans ældste Søn Hans Beyer, den kendte Formand for Det blandede Distrikts Landboforening.

N. S.

F.

Laurids Hansen, Aalling.

I Aalling Mølle nordfor Nipsaaen, hvor den danner Grænse mellem Hygum Sogn og Tornum Kommune, boede Laust Møller. Under det Navn var han bedst kendt paa Egnen. Laust Møller var Veteran fra 1864, og han kunde fortælle Historier fra Kri-gen, der baade var prægede af hans uopslidelige Humør og hans Kærlighed til Danmark. Han tog ikke Del i det nationale Ar-

bejde i forreste Række, men han var en af de trofaste menige, der ikke svigtede, men som man altid kunde være sikker paa. Og ved dette Eksempel har han haft Betydning for sine Omgivelser. Efter et langt Livs udholdende Arbejde lagde han op, og han oplevede paa sine gamle Dage den største Lykke, han kunde naa: Genforeningen med Danmark, det Land, som han havde sat Livet i Vove for. Efter Genforeningen fik han som Veteran Dannebrogskorset, og han bar det med Stolthed og Ære.

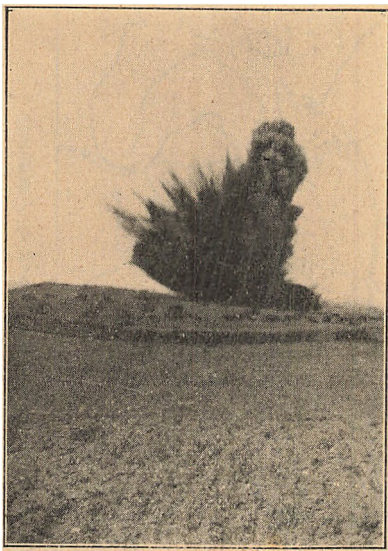
Han tog ikke i særlig Grad Del i det offentlige Liv. Han var meget kirkeligt interesseret og var en Tid lang valgt til Kirkeældste. Han var ved sin Død i November 1929 den sidste Veteran i Hygum Sogn, og ved hans Begravelse var den danske Hær repræsenteret af Kaptajn Thygesen-Nim fra Haderslev, ligesom ogsaa Forsvarsbroderforeningen for Haderslev og Omegn, som han var Æresmedlem af, havde sendt en Deputation.

N. H.

Den store Fæstningslinje.

Af Redaktionssekretær Aage Mogensen. (F)

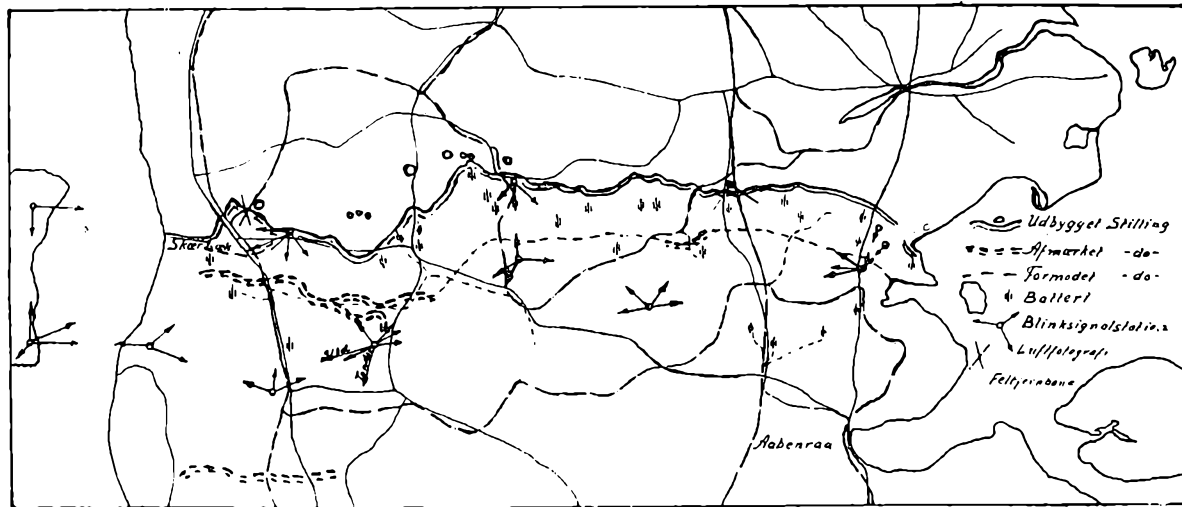
Der var ved Krigens Udbrud særlig en Mulighed, som Sønderjyderne frygtede: Krig mellem Danmark og Tyskland. Den spøgede jævnlige, og mere end en Gang traf den tyske Hærledelse Forberedelser til at møde et Angreb fra Nord, som fik Sønderjyderne til at tro, at nu var Krigen der. Ved Krigens Udbrud opstilledes et Armekorps rede til at rykke mod Danmark, om dette skulde slutte sig til de allierede. Dette skete

i Forbindelse med det meget omtalte Krav til Danmark om at spærre Bælterne med Miner. I denne Forbindelse var der jo ogsaa Mulighed for den før Krigens saa ofte drøftede Mulighed for Englændernes Landgang i Jylland. Da det viste sig, at Danmark fastholdt sin Neutralitet, sendtes dette Armekorps til Belgien. En lignende Situation kom igen i 1916, da Tyskland forberedte den uindskrænkede U-Baadskrig. Man var i Berlin klar over, at denne kunde føre til Konflikt med de neutrale søfarende Nationer Danmark, Holland og Spanien. At den vilde medføre Krig med U. S. A. var man paa Forhaand klar over.

Af Hensyn til den mulige Fare fra Nord anlagde man den store Befæstningslinje tværs over Sønderjylland, hvis Eksistens

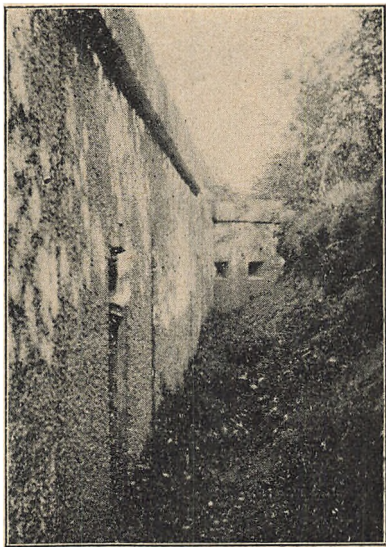
Den tyske Stilling i Sønderjylland.

1:320000.

Kortrids over Stillingen og dens forskellige Afsnit og Positioner.

ikke mange i Danmark kender. Noget af det første, Ludendorff gav Ordre til, da han og Hindenburg havde overtaget den øverste Hærledelse, var denne »Nordfront«, idet netop Rumænien erklærede Krig paa denne Tid, saa Centralmagterne havde alle Hænder fulde. »Vi havde til Beskyttelse mod Holland og Danmark«, skriver Ludendorff i sine Erindringer, »ikke en eneste Mand til Raadighed. De var i Stand til med deres ganske vist ikke krigsvante Arméer at rykke ind i Tyskland og give det Dødsstødet«. Saa højt vurderede Ludendorff den danske Hær i 1916.

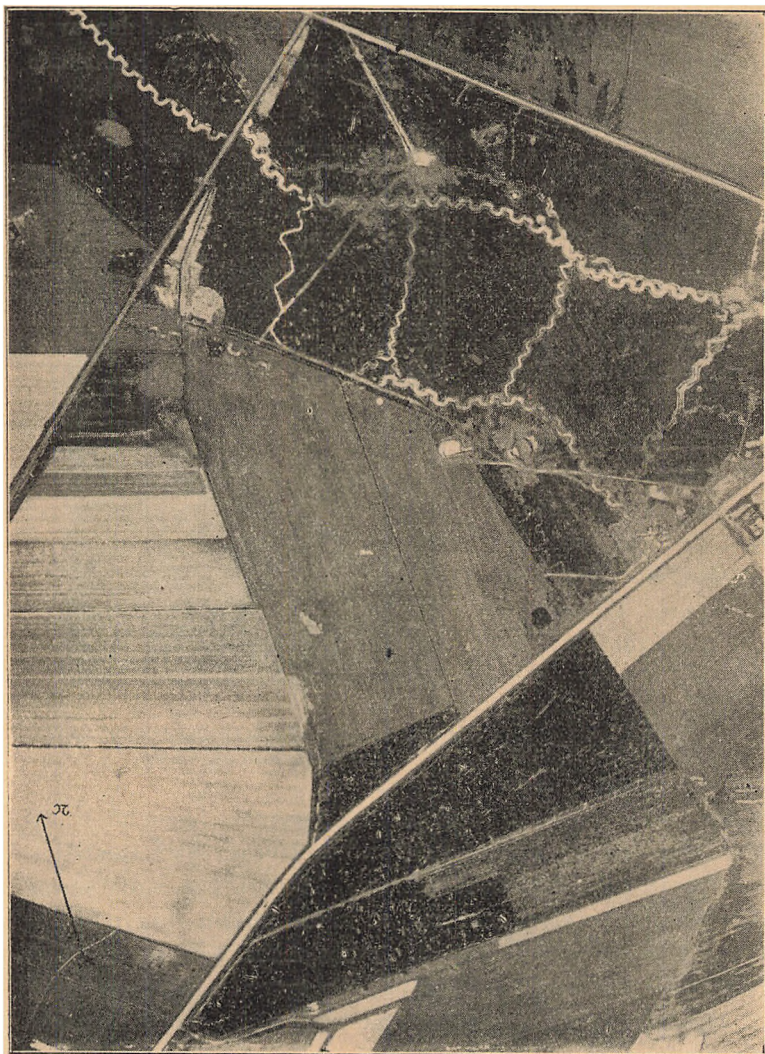

Ammunitionstun med Nærforsvarskaponiere ved Gammelskovbatteriet.

Som Følge af disse Betragtninger gav Hovedkvarteret i September 1916 den stedfortrædende Generalkommando i Altona Ordre til at bygge en Forsvarsstilling »Sicherheitsstellung Nord« ved den danske Grænse. Et Tegn paa Situationens Alvor paa dette Tidspunkt var, at man i Berlin begyndte at trykke Kort over Danmark til Armestabene, som bl. a. H. P. Hanssen fortæller om i sine Erindringer fra Krigsaarene.

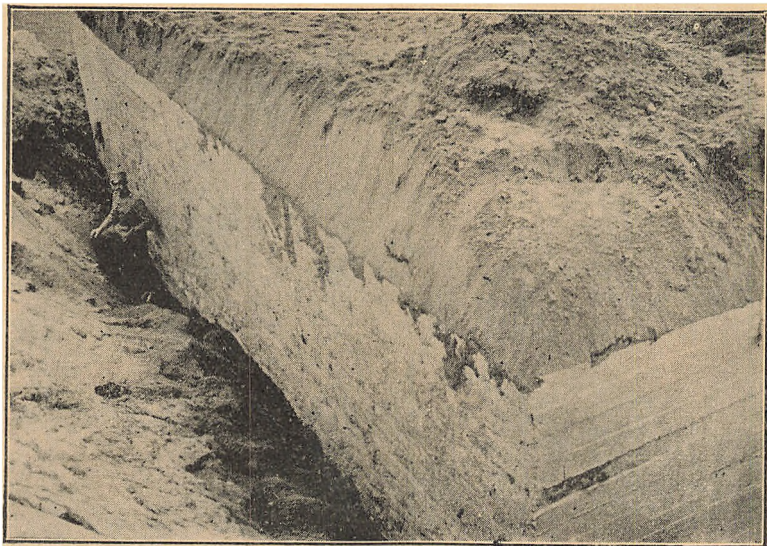
Lignende Foranstaltninger blev truffet ved den hollandske Grænse.

Med stor Energi blev der taget fat paa Stillingens Udbygning, som selvsagt vakte den største Uro i Befolkningen. 6 Pio-

Luftfotografi af Stillingen nord for Skærbæk.

nerkompagnier og store Arbejdsstyrker tog fat. Ad Baner og Veje udspyedes Bjerge af Materiel. Der anlagdes Feltbaner, og i Løbet af kort Tid var Terrænet komplet oprodet. Adskillige Ejendomme blev raserede for at skaffe Plads og frit Skudfelt. Egnen oversaaedes med underjordiske Betonkassermatter og Infanteri- og Skytsstillinger. Hovedarbejdet udførtes af Afdelin-

En Flankeringsskonstruktion ved Vedsted udgravet før Sprængningen, der skete med 300 kg Krudt og 20 kg Aerolit.

ger af militære Straffefanger og Krigsfanger, som førte en frygtelig Tilværelse. Daarlig Forplejning fik de, haard Behandling og opslidende Arbejde. Mange døde af Overanstren- gelse, Underernæring og Sygdomme. Nægtede de at arbejde, blev de stukket ned. Der fortælles adskillige blodige Eksempler paa Militærets brutale Justits.

Krigsfangelejren i Bajstrup blev omdannet til Lejr for mili- tære Straffefanger, der arbejdede i Stillingen.

Hen paa Foraaret 1917 var Stillingens første Linje færdig. Den var 60 km lang og strakte sig fra Sønderballe ved Hoptrup over Vedsted, N. Jersdal, Toftlund, Hyrup, Arrild, Ø. Gasse Norden om Skærbæk ud til Vesterhavet. I hele Stillingen var der anlagt ikke mindre end 800 Beton-»Unterstände«.

Der var planlagt 2 a 3 Stillinger bag hinanden, som Kortet

Flankeringen efter Sprængningen.

viser. Det var dog kun den nordligste Stilling, som blev kraftigt udbygget med skud- og bombesikre Rum, traceret Pigtraadshegn, og med armerede Batterier.

Hovedstillingen kunde deles i Fodfolksstillinger og Artilleristillinger.

I Fodfolksstillingen var Anlægene samlet i Grupper i de vigtigste Afsnit, mens de mellemliggende Strækninger kun var svagt udbygget.

Der fandtes gennemgaaende 2, i de vigtigste Afsnit indtil 4

Paralleler med 200—400 m Afstand og Tilførselsgrave for hver 200—300 m. Dette System ses af Luftfotografiet, der viser Stillingen lige nordfor Skærbæk. Gravene var dels tracerede, dels udgravede til et Spadestiks Dybde. Foran og i Stillingen fandtes Pigtraadshegn. Rummene (Understånde) var i Hovedsagen af krigsarmeret Beton, der fandtes dog en Del Tømmerrum. Rum-

Ruinerne af en sprængt „Understand“.

mene i forreste Parallel var Posterings- og Sektionsrum, i de øvrige gennemgaaende Halvdelingsrum. De gav henholdsvis Plads til 8—16 og 24—36 Mand, liggende i Køjer i to Lag.

I denne Stilling fandtes ca. 400 af denne Slags Rum. Af særlige Rum fandtes ca. 50 Flankeringsrum og et lignende Antal Observationsrum og Rum for Kommandostationer o. l.

Oversvømmelser var forberedt f. Eks. ved Hoptrup, Hjartbro, Tirslund, nordfor Toftlund, ved Arrild og ved Bredeaaens Udløb i Vesterhavet. Stedvis fandtes fremskudte Anlæg med Rum til Maskingeværer.

Artilleristillingens Feltbatterier var i Hovedsagen Jordværker, dog var der enkelte Steder Beton, deres Afstand til forreste Linje var 1—2 km. Nogle laa dog helt oppe i Stillingen.

De mellemsvære Batterier havde Betonrum til Mandskab og Ammunition. Afstanden fra forreste Linje var ca.

2 km. De sværeste Batterier, som skal have været armeret med 24 cm Marinekanoner, havde Betonbrisk og Betonrum til Ammunition og Mandskab. Der fandtes ialt 9 af disse Batterier: Genner (paabegyndt), Lerskov, Andholm, Rosbjerg, Strandelhjørn, Gammelskov, Dregsted (paabegyndt) og Ottersbøl. Hvert Batteri havde 1 Kanon, Gammelskov dog 2.

Ammunitionsrum i aabent Land ved Dregstedbatteriet. De er beskyttet med Jordfyld mod Vest, Nord og Øst.

Batterierne har antagelig med deres Ild kunnet naa op over den gamle Grænse.

I Tilknytning til Batterierne fandtes Observationsposter, Maalestationer og Blinksignalstationer, bl. a. paa Knivbjerg.

Jernbanenettet var suppleret med Spor baade med Stillingen selv og med dens Udbygning for Øje. Disse Feltbaner var udbygget i Tilknytning til de lokale Amtsbaner.

Der var udstukket en anden Linje bag venstre Fløj, og antagelig skulde den have været fuldt udbygget bag hele Stillin-

gen, men blev aldrig færdig, selv om der arbejdedes paa den lige til Vaabenstilstanden.

Det havde ret snart vist sig, at der ikke blev Brug for Stillingen. U-Baadskrigen var først begyndt den 31. Januar 1917, og Sejrene i Rumænien frigjorde Tropper, saa Stillingen dermed blev noget lettet for Tyskland. Den tyske Overkommando traf

Brisk til en Kanon af de langtrækkende Batterier.

dog visse Sikkerhedsforanstaltninger, selv om man i og for sig ikke mere frygtede, at Danmark vilde erklære Krig. Der blev saaledes oprettet en Hovedkommando i Slesvig, og der blev fremskudt nogle svage Kavalleriafdelinger til Støtte for Grænsebevogtningen. Der blev ligeledes ved Fronten udpillet en Del dansk-talende Soldater, som i givet Tilfælde skulde knyttes til Nordarmeen's Stabe som Tolke. I Februar var Stillingen saa

vidt klaret, at alle de disponible Tropper kunde sendes til Vestfronten.

Efter Sammenbrudet blev Befæsningslinjen helt evakueret, og Kanoner og Materiel ført bort, og efter Genforeningen har danske Ingeniørtropper i Aarene 1922—25 sprængt Briske og »Unterstände« i Luften, og kun faa Steder er der endnu Rester tilbage af dem.

Disse omfattende Befæstningsanlæg var selvfølgelig til overordentlig Gene for Befolkningen og forvoldte betydelige Tab. Ved Overdragelsen af Suveræniteten til Danmark anerkendte den tyske Stat ogsaa til en vis Grad en Erstatningspligt overfor Lodsejerne. Der indkom ialt ca. 2000 Fordringer paa et samlet Beløb af $1\frac{1}{4}$ Mill. Mark, men eftersom Tiden gik, og Pengene ikke kom til Udbetaling, opstod der en Uoverensstemmelse om Kursen, hvorefter Erstatningerne skulde udbetales. Tyskland afregnede i 1922 og 23 til Dagskurs, saa Lodsejerne fik betydeligt mindre, end de havde forlangt og ventet. De gik derfor til den danske Regering, der bevilgede 124,000 Kr. til Supplering af de tyske Erstatninger. Dette Beløb udbetaltes i April 1923. Tillige fik Lodsejerne Lov til at beholde de Materialer, der fremkom ved Befæstningernes Sprængning, som den danske Stat selvfølgelig betalte selv. Desuden fik navnlig Haderslev Amt ikke ubetydelige Udgifter i Form af Tilskud til Sognekommunerne til Istandsættelse af de Veje, som var bleven ødelagt ved den store Vogn- og Biltrafik, der havde været i Forbindelse med Anlægene.

En Protest fra 1871. (S 1)

Mod Indførelse af det tyske Sprog i Dover Skole.

Kampen mod det danske Sprog under det tyske Fremmedherredømme begyndte med Forordningen af 1871, hvorefter der skulde undervises mindst 6 Timer ugentlig i Tysk i nordslesvigske Skoler. Det næste Skridt toges med Forordningen i 1878, der indførte 14 Timers ugentlig Undervisning paa Tysk, og endelig toges Skridtet jo fuldtud med Reskriptet af 18. December 1888, der praktisk talt lukkede det danske Modersmaal ude af Skolen. Kun 4 Timers Religionsundervisning paa Dansk bevaredes i Skolerne i en Del af Nordslesvig.

Straks fra Begyndelsen af i 1871 var den danske Befolkning selv paa Post overfor det tyske Fremstød. Og det var jo af saa meget større Betydning, som der paa det Tidspunkt ikke var nogen dansk Organisation til at varetage de nationalpolitiske Interesser. Som et Vidnesbyrd om den stedlige Befolknings Aarvaagenhed aftrykker vi en Protest, som Skoleinteressenter i Dover Kommune vedtog og underskrev med 45 Navne:

Vi undertegnede Beboere i Dovre Skoledistrict tilkjendegive herved vor Beklagelse over Bestemmelsen af det tyske Sprogs tvungne Indførelse i Skolen, og det blandt flere især af følgende Grunde:

Vi frygte for, at det fremmede Sprog skal læres paa vort eget kjære Modersmaals Bekostning; thi den Tid, der saaledes skal anvendes til Underviisning i det tyske Sprog, gaaer jo aldeles tabt for det danske, hvori det var ønskeligt, at Børnene opnaaede en større Klarhed end det i Almindelighed er Tilfældet i Skolen, saa Timerne til Uddannelse i Modersmaalet, efter vor Skjøn, snarere burde udvides end indskrænkes. Hertil kommer endnu den Ulempe, at det Tydske skal være tvungent, baade for Lærer og Børn, men Tvang virker aldrig med Lyst, og dog er det jo Lysten der maa drive Værket, om det

ellers skal blive til Noget. Desuden gives der vist mange Skolelærere her i Nordslesvig, som kun besidde en meget ufuldkommen Kundskab til det tyske Sprog, saa Underviisning i Religionen heri desaarsag maa blive end mere mangelfuld, og igrunden kun Tidsspilde. Det vil derfor kun smerte enhver Dansk, der elsker sit Modersmaal, at see den kostbare Tid, til dets Udvikling i Skolen, indskrænket. — Forøvrigt kan jo enhver, som ønsker det, faa sine Børn underviist i Tydsk. udenfor Skoletiden, og uden Betaling, da Anordningen fra Christian den 8tes Dage derom jo nu atter er traadt ikraft. —

Vi haaber derfor ogsaa at høie Vedkommende grundigt vil overveie Sagen, førend der paatvinges en Befolkning et fremmed Sprog, der har et Kongeligt Løfte paa: at den selv fremtidig maa bestemme hvor den vil høre hen. —

Peder Hagensen.	Hans Madsen.	H. C. Petersen.
Johannes Hansen.	Jørgen N. Skou.	N. Gundesens Enke.
Peder Nielsen Ries.	Niels Lourup.	Rasmus Rasmussen.
Jens Frandsen Højrup.	Chresten Andersen.	Søren Pedersen.
A. Jokomsen.	Peder Falle.	Hans J. Eckardt.
Poul Vagner.	Hans Poulsen.	Chr. J. Dueholm.
Peder Jørgensen Fisker.	A. Schmidt.	
Peter B. Petersen.	N. Johnsen.	Mads Jensen.
Peder Kaisen.	C. Gammelgaard.	Hans Nielsen.
Hans E. Schmidt.	Christian P. Stephansen.	C. Maienborg.
Kresten Hansen.	H. Klockmann.	P. Sveistrup Jensen.
Jesper Nissen.	Nis N. Sørensen.	H. Nielsen Schmidt.
Jens Steffensens Enke.	Peder H. Jørgensen.	C. Boisen.
Steffen Madsen.	Johannes Pedersen.	Jes Sørensen.
Rasmus Hansen.	N. H. Skov.	P. J. Schmidt.
Niels Salling.		

Den 7. Juni 1871.

Protesten blev sendt med en Følgeskrivelse til »Dannevirke« med Bøn om Offentliggørelse. Mange af de underskrevne Mænds Navne vil endnu huskes af Beboerne i Dover Kommune og i Lintrup Sogn. De er alle forlængst døde, men deres Navne fortjener at mindes i denne Forbindelse, fordi de var blandt de første, der var klar over, at det danske Modersmaal havde Forsvar behov overfor de tyske Myndigheder.

N. H.

Sprogforeningen.

Den 10. Oktober 1930 er der gaaet 50 Aar, siden Sprogforeningen blev stiftet. Der kan saaledes ses tilbage paa en Virksomhed, der strækker sig over et langt Aaremaal. Hvilke skiftende Billeder rulles der ikke frem ved at se tilbage, og hvilken Forandring og Omvæltning er der ikke sket i de 50 Aar.

Det var trange Tider i Aarene omkring 1880. Vi stod i Udvandringens Tegn. Den Ungdom, der skulde løfte Arven efter Fædrene forlod i store Skarer Landet. Til dette kom, at Haabet om en snarlig Genforening med Danmark maatte opgives i Henhold til den Traktat, der var bleven afsluttet mellem Preussen og Østerrig paa Berlinerkongressen den 11. Oktober 1878. Der maatte regnes med, at Udlændigheden kunde vare længe, og der var derfor to Ting, der maatte gøres, nemlig: standse Udvandringen og skabe et Værn for det danske Sprog.

Spørgsmaalet om at blive i Landet blev et almindeligt Forhandlingsemne i 80erne. Resultatet blev, at de unge gik ind under Aaget og aftjente deres Værnepligt. Spørgsmaalet om at værne det danske Sprog fik sin første Løsning ved Stiftelsen af: »Foreningen til det danske Sprogs Bevarelse i Nordslesvig« den 10. Oktober 1880. Denne Forenings Navn er senere ændret til »Sprogforeningen«. Denne vor første nationale Værneforening blev baaret frem af Mænd, der alt da havde eller senere skulde faa et godt Navn i Sønderjylland: Rigsdagsmand J. P. Junggreen; Rigsdagsmand Gustav Johannsen; Overlærer C. F. Monrad; Advokat C. H. Bekker; Gaardejer Jacob Michelsen. Købmand J. G. Petersen; Tobaksfabrikant M. Andresen; Kaptajn C. C. Fischer; Litterat cand. math. N. Andersen og fhv. Minister H. P. Hanssen. Det lykkedes disse Mænd gennem Sprogforeningen at skabe et virkeligt Værn for vort Modersmaal, der i fuldt Maal staar paa Højde med det, vore andre Foreninger naaede frem til.

Sprogforeningens Arbejde og Udvikling skal der ikke skrives om her, for dette er der gjort Rede i Sprogforeningens Aarsberetning 1929—30. Det har altid været svært at give det Arbejde, som Sprogforeningen udførte, et be-

stemt Udtryk i Tal eller Ting, der kunde være en Maalestok. Sikkert er det imidlertid, at hele Foreningens Arbejde med Læsning og dermed med Udbredelse af dansk Aandskultur har været af uvurderlig Værdi. Hvad har ikke den »Blaa Sangbog«, »Sprogforeningens Almanak«, »Ill. Børneblad for Nordslesvig« betydet! Tag disse 3 Ting bort, og hvor uendeligt fattigt vilde det ikke have været i vort Land under Fremmedherredømmet.

I Aar, 50 Aar efter Foreningens Stiftelse, staar Foreningen stærkere end nogensinde før. Den har nu 11,660 Medlemmer mod 8,550 i 1928—29 og 6,288 i 1927—28. Af de 11,660 Medlemmer er 6,411 bosatte i Sønderjylland, det største Medlemstal Foreningen nogensinde har haft i Landsdelen, og 5,249 i det øvrige Land. Hvad selve Arbejdet angaar, da har det formet sig som i de foregaaende Aar; ogsaa om dette giver Aarsberetningen fuld Oplysning.

Det der skal lægges Mærke til nu, er ikke alene det store Arbejde, der udføres fra tysk Side, men det er først og fremmest den Indsats, vi selv er i Stand til at yde. Vore bedste Mænd har i de 50 Aar, der er gaaet, ydet en Indsats gennem Sprogforeningen, der har en manende Røst til os, der nu skal føre det danske Kulturarbejde videre. Spørgsmaalet bliver ikke alene dette, om vi har Evner og Kræfter til at bære Arbejdet som det var, men om vi kan føre det videre i det Spor, som vore Fædre har anvist, saaledes som Tiden kræver det af os. Der lyder mange Røster, der vil fortælle, at vi, vort Slægtled, ikke har den Kraft og Idealisme, som Slægten før os. Om dette er sandt, vil de kommende Aar vise. Vort Slægtleds store Arbejde er at forberede en ny Tid i Sønderjylland, at udnytte alle Hjælpe midler, der staar til vor Raadighed for at skabe lysere og stadig bedre og bedre Kaar for vort Modersmaal og dermed for dansk Kultur i hele Sønderjylland. Magter vi denne Opgave, Sprogforeningens Arbejde er en Del af det, da kan vi, naar den Tid kommer, med Tryghed lægge Sagen over i de kommende Slægters Haand, og da vil denne Sag, der laa de Mænd, der stiftede Sprogforeningen, saa stærkt paa Sinde, have Muligheder, som vi næppe tør drømme, end mindre tale om. En stor Tid kan vi gaa i Møde, hvis vi vil det.

J a k o b P e t e r s e n .

Indholdsfortegnelse :

	Side
Genforenet. Af Petersen Stubbæk	1
»Sønderjyden har underlige Vaner«. Af N. Hansen..	12
La' mæ om de. Af Martin N. Hansen	16
Skyttegravsdigte. Ved H. R.	17
Vore faldnes Minde. Af N. H.	
Mindesmærker for de faldne i Fol	22
Haderslev	23
Øster Lindet	24
Lysabild	25
Hellevad	26
Varnæs	27
Hjordkær	28
Arrild	29
Gram	29
Notmark	31
Kværs	32
Hoptrup	33
Oksenvad	34
Ballum	35
Øster Højst	36
Aller	37
Merret fra Hjerpested. Af Ruth Sievers	38
Anna Sofie Reventlows Billede. Af Morten Nielsen	45
Virkelighedsbilleder. Af Johann H. Petersen	47
Da Slesvigholstenerne var i Roager. Efter P. Nør- gaard	61
»Med en Fissemand.«	63
Naar Enden er god — Af Chr. Hansen	64
Tante Constances Opskrifter	69
De gamle, som faldt —	
Chr. Finnemann. Af N. Hansen	70
Jens Bojsen, Stursbøl. Af Kr. la Cour Pedersen ..	73
Kasper Jensen. Af N. Hansen	79
Herman Frees. Af N. S.	82
Thor Sørensen, Lovrup. Af P. W.	84
Frederik Jensen, Elstrup. Af C. C. S.	85
Hans Rolskov. Af W. J.	86
Carl Højrup, Dover. Af N. H.	89
M. J. Mandal Bertelsen. Af Andr. Grau	90
Hans Gram, Vojens. Af H. R.	92
Christian Beyer, Aasgaard. Af N. S.	94
Laurids Hansen, Aalling. Af N. H.	95
Den store Fæstningslinje. Af Aage Mogensen	97
En Protest fra 1871. Af N. H.	107
Sprogforeningen. Af Jakob Petersen	109

Alfabetisk Markedstortegnelse for 1931.

(Sluttet 7. Juni 1929. Om eventuelle Forandringer vil der senere ske Bekendtgørelse i forskellige Dagblade).

Sjælland, Møen, Samsø og Bornholm.

- Frederikssund**, Torvedag hver Mandag og Torsdag. Anden Tirsdag i hver Maaned Marked med Kreaturer. 27. Jan., 24. Febr. og 25. Marts Heste og Kreaturer; 22. April Heste; 3. Nov. (Efteraarsmarked) og 22. Dec. (Julemarked) Heste og Kreaturer.
- Haslev**, 5. Marts Heste og Kreaturer, særlig Heste; 21. Maj, 11. Sept. og 2. Nov. Kreaturer.
- Hillerød**, Torvedag hver Mandag og Torsdag; hver Lørdag fra 1. Maj til 31. Okt. Torvedag med Haveprodukter. Første og tredje Tirsdag i hver Maaned Marked med Kreaturer. 2. Maj (Føraarsmarked) Heste og Kreaturer; 2. Nov. (Efteraarsmarked) Heste og Kreaturer.
- Holbæk**, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 18. Febr. Heste; 11. og 25. Marts, 8. April, 17. Juni (Sommermarked) og 21. Okt. Heste og Kreaturer; 25. Nov. (Efteraarsmarked) Kreaturer.
- Kallundborg**, Torvedag hver Tirsdag og Lørdag. 9. Febr., 25. Marts, 4. Maj (Føraarsmarked), 15. Juli (Sommermarked), 15. Sept. og 5. Nov. (Efteraarsmarked) Heste og Kreaturer.
- Korsør**, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 13. Juni (Sommermarked) Heste og Kreaturer.
- København**, Torvedage Tirsdag Kalve og Lam, Onsdag (Eksportmarked) Slagtekvæg, alle Hverdage Levekvæg og Grise, anden og fjerde Torsdag i hver Maaned Heste.
- Køge**, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 7. Jan., 4. Febr., 11. og 25. Marts, 8. April, 15. Maj (Føraarsmarked), 3. Juni, 28. Juli, 2. og 16. Sept., 7. og 28. Okt. (Efteraarsmarked), 2. og 16. Dec. (Julemarked) Heste og Kreaturer.
- Nykøbing**, 16. Febr. Heste; 20. April Kreaturer; 8. Juni (Sommermarked) og 28. Sept. (Høstmarked) Heste og Kreaturer; 21. Dec. Heste.
- Næstved**, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Hver 1. og 3. Lørdag Marked med Lødekøer og Levekvæg. Hver Tirsdag Eksportmarked med Kreaturer. Tredie Tirsdag samt første Lørdag i hver Maaned Marked med Heste; 19. Maj (Føraarsmarked), 21. Juli (Sommermarked), 15. Sept. (Høstmarked), 17. Nov. (Efteraarsmarked.)

Præste, Torvedag hver Tirsdag og Lørdag, anden Mandag i hver Maaned Heste og Kreaturer.

Ringsted, Torvedag hver Tirsdag og Lørdag. Anden og fjerde Tirsdag i hver Maaned Marked med Kreaturer og Heste; 24. Marts (Førsaarsmarked), 9. Juni (Sommermarked), 22. Sept. (Høstmarked), 10. Nov. (Efteraarsmarked) og 8. Dec. (Julemarked).

Roskilde, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Hver Mandag paa Nytorv Torvedag for Handel med Smaagrise. 5. Jan., 9. Febr., 2. og 16. Marts, 10. April, 4. Maj (Førsaarsmarked), 1. Juni, 6. Juli, 3. Aug., 7. og 21. Sept. (Pæremarked), 2. Nov. (Efteraarsmarked) og 7. Dec. Heste og Kreaturer.

Slagelse, første og tredje Tirsdag i hver Maaned Marked med Heste og Kreaturer. 5. Maj (Førsaarsmarked), 7. og 8. Juli (Sommermarked), 15. Sept. (Høstmarked) samt 3. og 4. Nov. (Efteraarsmarked) Heste og Kreaturer.

Storehinge, 3. og 17. Marts, 7. April, 19. Maj (Førsaarsmarked) og 16. Okt. (Efteraarsmarked) Heste og Kreaturer.

Lolland og Falster.

Maribo, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 26. Febr., 10. og 31. Marts, 11. Juni (Sommermarked) og 15. Sept. Heste og Kreaturer.

Nykøbing, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Hver Tirsdag (Eksporthandel) med Kreaturer. 27. Febr. Heste; 29. April, 15. Juli (Sommermarked), 7. Okt. og 11. Nov. Heste og Kreaturer.

Fyn, Langeland og Ærø.

Odense Amt.

Aarup, 20. Jan., 17. Marts, 13. Maj, 15. Sept. og 11. Nov. Heste og Kreaturer.

Assens, Torvedag hver Onsdag og Lørdag, første Lørdag i hver Maaned med lev. Kreaturer. 17. og 28. Febr., 24. Marts, 26. Juni, 23. Sept. og 17. Nov. Heste og Kreaturer.

Bogense, Torvedag hver Torsdag, første Torsdag i hver Maaned med lev. Kreaturer. 3. Febr. Heste; 26. Febr. 10. Marts og 12. Maj Heste og Kreaturer; 9. Juli Heste; 29. Sept., 10. Nov. og 22. Dec. Heste og Kreaturer.

Kerteminde, Torvedag hver Tirsdag og Fredag. 20. Febr., 7. Marts, 4. Juni, 17. Okt. og 25. Nov. Heste og Kreaturer.

Middelfart, Torvedag hver Tirsdag og Fredag. 4. og 27. Febr., 21. Marts, 8. April, 15. Juli, 24. Sept. og 5. Nov. Heste og Kreaturer.

Odense, Torvedag hver Mandag, Onsdag og Lørdag. Hver Mandag (eller, hvis Helligdag, den paafølgende Tirsdag) (Eksportmarked) med Heste og Kreaturer. 14 Juli (St. Knud) Heste.

Otterup Station, 7. Maj og 15. Okt. Heste og Kreaturer.

Svendborg Amt.

Brobyværk, 21. Marts og 21. Okt. Heste og Kreaturer.

Faaborg, Torvedag hver Tirsdag, Torsdag og Lørdag; anden Tirsdag i hver Maaned, undtagen Juni, Juli og Aug., med lev. Kreaturer. 29. Jan. Heste; 24. Febr., 12. Marts, 18. Juni, 6. Okt. og 7. Nov. Heste og Kreaturer.

Marstal, Torvedag hver Tirsdag og Fredag. 29. Maj og 2 Okt. Heste og Kreaturer.

Nyborg, Torvedag hver Onsdag og Lørdag, hver Lørdag med lev. Kreaturer. 25. Febr. og 13. Marts. Heste og Kreaturer. 8. Juli Heste; 16. Okt. og 13. Nov. Heste og Kreaturer.

Ringe, 20. Marts, 30. Maj, 10. Okt. og 12. Nov. Heste og Kreaturer.

Rudkøbing, Torvedag hver Tirsdag og Lørdag. 19. Marts, 19. Juni og 14. Nov. Heste og Kreaturer.

Svendborg, Torvedag hver Onsdag og Lørdag; hver Onsdag (Eksportmarked) med lev. Kreaturer. 14. Jan., 18. Febr., 4. og 18. Marts, 20. Maj, 23. Juli, 14. Okt., 6. og 26. Nov. Heste og Kreaturer.

Ærøskøbing, Torvedag hver Onsdag og Lørdag; anden Tirsdag i hver Maaned Torvedag med lev. Kreaturer. 6. Marts, 21. Juli og 8. Okt. Heste og Kreaturer.

Jylland.

Hjørring Amt.

Brønderslev, hver Mandag, hele Aaret Marked med Kreaturer; anden Mandag i hver Maaned (i Marts og Sept. den første Mandag) Heste.

Frederikshavn, Torvedag hver Onsdag og Lørdag, fra Okt. til Jul hver Lørdag med lev. Kreaturer. 17. Jan., 16. April, 26. Sept. og 15. Okt. Heste og Kreaturer.

Hjallerup, første Mandag hver Maaned Kreaturer; fjerde Torsdag hver Maaned samt de to første samlede Søndage i Juni. Heste og Kreaturer.

Hjørring, Torvedag hver Onsdag. Hver Mandag hele Aaret Marked med Kreaturer; 21. Jan. Heste; 7. og 28. Marts Heste og Kreaturer; 29. Maj og 24. Juni Heste; 26. Sept. og 24. Okt. Heste og Kreaturer.

Sæby, Torvedag hver Lørdag. 8. April, 21. Sept. og 12. Okt. Heste og Kreaturer.

Vraa Station, 17. April og 18. Sept. Heste og Kreaturer.

Aalborg Amt.

Aalborg, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Hver Tirsdag (Eksportmarked) med Kreaturer. 23. Jan. og 20. Febr. Heste; 10. Marts og 16. Dec. Heste og Kreaturer.

Løgster, Torvedag hver Lørdag; sidste Tirsdag i hver Maaned Torvedag med lev. Kreaturer. 11. April, 22. Juli, 19. Sept., 19. Okt. og 23. Nov. Heste og Kreaturer.

Nibe, Torvedag hver Mandag og Fredag, anden og tredie Mandag i hver Maaned med lev. Kreaturer. 26. Jan., 16. Marts, 11. Maj, 22. Juni, 14. Sept., 9. Okt. og 9. Nov. Heste og Kreaturer.

Nørre Sundby, Torvedag hver Onsdag og Lørdag; hver Tirsdag fra Oktober til Fastelavn Torvedag med Kreaturer. 29. Jan. Heste og Kreaturer; 19. Febr. Heste; 9. Marts, 25. April og 9. Okt. Heste og Kreaturer.

Thisted Amt.

Fjerritslev, 17. Jan., 14. Febr., 8. April, 20. Juni, 11. Sept. 17. Okt., 7. Nov. og 12. Dec. Heste og Kreaturer.

Nykøbing, Torvedag hver Onsdag og Lørdag, hver anden Lørdag mellem Mikkelsdag og Jul med lev. Kreaturer. 7. Jan., 18. Febr., 17. Marts og 13. April Heste og Kreaturer; 6. Juni Heste; 25. Juli, 26. Sept. og 16. Okt. Heste og Kreaturer.

Thisted, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 8. Jan. Heste og Kreaturer; 17. Febr. Heste; 9. Marts, 15. April og 11. Maj Heste og Kreaturer; 4. Juni Heste og Uld; 6. Juli, 8. Sept., 2. og 14. Okt. Heste og Kreaturer.

Viborg Amt.

Aalestrup, 15. Jan., 19. Marts, 22. April, 25. Juli, 17. Sept., 9. Okt. og 25. Nov. Heste og Kreaturer.

Kellerup, fjerde Fredag i hver Maaned Heste og Kreaturer.

Langaa, 25. Marts, 6. Maj, 31. Aug. og 7. Okt. Heste og Kreaturer.

Skive, Torvedag hver Tirsdag og Fredag. 2. og 27. Jan. 3. Marts, 14. April og 21. Maj Heste og Kreaturer; 8. Juni Heste; 27. Juli, 12. Sept., 5. Okt. og 16. Nov. Heste og Kreaturer.

Viborg, Torvedag hver Onsdag og Lørdag, sidste Lørdag i hver Maaned og fra Mikkelsdag til Jul hver Lørdag med lev. Kreaturer. 3. Jan. Heste; 28. Jan., 20. Febr., 13. Marts, 11. April, 2. og 30. Maj, 27. Juni (Snapstingsmarked), 28. Juli, 29. Aug., 28. og 29. Sept. (Toftemarked), 24. Okt., 28. Nov. og 19. Dec. Heste og Kreaturer.

Randers Amt.

Grenaa, Torvedag hver Lørdag. 23. Jan., 6. Marts, 11. April, 30. Maj, 2. Juli, 15. Aug., 2. Okt., 10. Nov. og 8. Dec. Heste og Kreaturer.

Hobro, Torvedag hver Fredag. 16. Jan., 13. Febr., 12. Marts, 16. April, 15. Maj, 12. Juni, 2. Juli, 14. Aug., 24. og 25. Sept., 23. Okt., 13. Nov. og 11. Dec. Heste og Kreaturer.

Randers, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Hver Onsdag Eksportmarked med Kreaturer. Lørdag med Levekveg. 3. Jan., 7. og 21. Febr., 7. og 21. Marts, 1. April, 23. Maj, 27. Juni, 25. Juli, 5. Sept., 3. Okt., 7. Nov. og 12. Dec. Heste; 22. og 23. Juni Uld; 11. Sept. og 18. Dec. Kreaturer.

Æbeltoft, 24. Jan., 12. Marts, 25. Juni og 24. Sept. Heste og Kreaturer.

Aarhus Amt.

Aarhus, Mandag Eksportmarked med Kreaturer paa Kvægtorvet. Lørdag almindelig Torvedag med Landbrugsprodukter paa Byens Torve. 7. Jan., 2. og 23. Febr., 9., 16. og 23. Marts Heste; 7. April, 11. Maj, 6. Juli, 20. Okt. og 19. Dec. Heste og Kreaturer.

Hadsten, tredje Mandag i hver Maaned Marked med Heste og Kreaturer.

Horsens, Torvedag hver Onsdag og hver Lørdag. Hver Onsdag Eksportmarked med levende Kreaturer. 9. Jan., 4. og 25. Febr. samt 11. Marts Heste, 18. og 25. Marts, 8. April, 4. Maj, 11. og 12. Juni, 5. Aug., 2. og 28. Okt. Heste og Kreaturer. 26. Sept. Avlsdyr.

Hovedgaard St., 28. April og 29. Sept. Heste og Kreaturer.

Nørre Snede, 14. April, 7. Juli og 4. Nov. Heste og Kreaturer.

Odder, 3. Jan., 20. Febr., 27. Marts, 8. Maj, 31. Juli, 18. Sept. og 20. Nov. Heste og Kreaturer.

Ry, 22. April, 19. Maj, 10. Sept. og 21. Okt. Heste og Kreaturer.

Salten, 7. Juli Heste og Kreaturer.

Silkeborg, Torvedag hver Lørdag, 7. Febr., 14. Marts, 11. April, 9. Maj, 9. Juni, 14. Juli, 29. Sept., 26. Okt., 26. Nov. og 22. Dec. Heste og Kreaturer.

Skanderborg, Torvedag hver Fredag, første Fredag i hver Maaned samt alle Fredage i Fasten og fra 1. Nov. til Jul med lev. Kreaturer; 8. Jan., 3. og 24. Febr. samt 10. Marts Heste; 17. og 24. Marts, 20. Maj, 10. Juni, 3. Aug., 15. Sept. og 27. Okt. Heste og Kreaturer.

Østbirk, 28. April og 6. Okt. Heste og Kreaturer.

Vejle Amt.

- Brande**, 21. Febr., 30. Marts, 11. Maj, 31. Juli, 28. Sept. og 20. Nov. Heste og Kreaturer.
- Bredsten**, 11. Maj og 14. Sept. Heste og Kreaturer.
- Børkop**, 8. April, 8. Juli, 9. Okt. og 4. Dec. Heste og Kreaturer.
- Egtved**, 4. Maj og 8. Okt. Heste og Kreaturer.
- Filskov**, 19. Maj og 18. Aug. Heste og Kreaturer.
- Fredericia**, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 5. Marts, 6. Maj, 10. Juli og 20. Nov. Heste og Kreaturer.
- Gadbjerg**, 7. Maj og 8. Okt. Heste og Kreaturer.
- Give**, 18. Febr., 17. Marts, 8. Maj, 7. Juli, 9. Sept., 29. Okt. og 24. Nov. Heste og Kreaturer.
- Hornsyld**, 27. April og 30. Sept. Heste og Kreaturer.
- Jellinge**, 12. Maj og 29. Sept. Heste og Kreaturer.
- Kolding**, Torvedag hver Tirsdag og Fredag. Hver Tirsdag Eksporthandel med Kreaturer. 12. Jan., 6. og 27. Febr., 13. Marts Heste; 20. og 27. Marts, 30. April, 9. Maj, 22. Juli, 22. Sept. og 16. Okt. Heste og Kreaturer.
- Sønder Omme**, 23. Marts, 7. Maj, 27. Juli og 26. Okt. Heste og Kreaturer.
- Thyregod**, 29. April og 9. Okt. Heste og Kreaturer.
- Uldum**, 28. April og 1. Okt. Heste og Kreaturer.
- Vandel**, 27. Maj og 21. Okt. Heste og Kreaturer.
- Vejle**, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Hver Mandag Eksporthandel med Kreaturer. 10. Jan., 5. og 26. Febr. og 12. Marts Heste; 19. og 26. Marts, 9. April, 5. Maj, 13. Juni, 3. og 30. Okt. Heste og Kreaturer.

Ringkøbing Amt.

- Arnborg**, 4. Maj og 29. Sept. Marked med Heste og Kreaturer.
- Aulum**, 24. April og 6. Okt. Heste og Kreaturer.
- Bækmarksbro**, 21. April og 7. Okt. Heste og Kreaturer.
- Dalager**, 15. April, 3. Sept. og 9. Okt. Heste og Kreaturer.
- Haderup**, 16. Marts, 6. Juni og 21. Sept. Heste og Kreaturer.
- Herning**, Torvedag hver Tirsdag og Fredag samt alle Markedsdage. 14. Jan., 6. Febr., 7. Marts, 14. April, 16. Maj, 26. Juni, 25. Juli, 4. Sept., 10. Okt., 6. Nov. og 16. Dec. Heste og Kreaturer.
- Holstebro**, Torvedag hver Tirsdag og Lørdag, hver anden Tirsdag fra anden Tirsdag efter Oktobermarkedet indtil Jul med Kreaturer. I Kreaturportstaldene hver Mandag Kreaturer. 9. Jan. Heste og Kreaturer; 14. Febr. Heste; 18. Marts, 25. April, 9. Maj, 10. Juni, 29. Juli, 14. Sept., 8. Okt. og 21. Nov. Heste og Kreaturer.
- Ikast**, 7. Maj og 16. Sept. Heste og Kreaturer.

Kibæk, 13. Maj, 30. Sept. og 10. Nov. Heste og Kreaturer.
Lemvig, Torvedag hver Lørdag. 30. Marts, 9. Juni, 31. Aug.,
6. Okt. og 20. Nov. Heste og Kreaturer.
Ramme, 1. Sept. Heste og Kreaturer.
Ringkøbing, Torvedag hver Lørdag. 3. Febr. Heste; 30.
April, 30. Juli, 1. Sept. og 12. Okt. Heste og Kreaturer.
Simmelkær, 8. Maj og 9. Okt. Heste og Kreaturer.
Skern, 12. Febr. og 16. Marts Heste og Kreaturer; 1. Aug.
Heste; 17. Nov. Heste og Kreaturer.
Struer, 6. Jan., 1. April, 17. Juli, 8. Sept. og 20. Nov. Heste
og Kreaturer.
Sønder Felding, 25. April og 26. Sept. Heste og Kreaturer.
Tarm, 4. Maj, 16. Sept. og 13. Okt. Heste og Kreaturer.
Tim, 11. April (særlig Heste), 16. Nov. Heste og Kreaturer.
Troldhede, 28. Jan., 20. Maj og 1. Okt. Heste og Kreaturer.
Ulfkær, 28. April, 2. Sept. og 22. Okt. Heste og Kreaturer.
Videbæk, 3. Marts, 2. Maj, 27. Juni, 31. Aug. og 24. Okt.
Heste og Kreaturer.
Vildbjerg, 5. Maj og 22. Sept. Heste og Kreaturer.
Vinderup, 10. Febr., 28. Marts, 5. Maj, 21. Juli, 6. Okt. og
10. Nov. Heste og Kreaturer.

Ribe Amt.

Agerbæk, 20. April og 2. Okt. Heste og Kreaturer.
Ansager, 9. Maj og 10. Okt. Heste og Kreaturer.
Billund, 20. April og 23. Sept. Heste og Kreaturer.
Bramminge, Torvedag om Tirsdagen. 30. Marts, 22. April,
3. Aug., 14. Sept. og 12. Okt. Heste og Kreaturer.
Brørup, 9. Marts, 7. Maj og 1. Okt. Heste og Kreaturer.
Bække, 13. Maj og 18. Sept. Heste og Kreaturer.
Esbjerg, Torvedag hver Lørdag. Hver Onsdag Eksport-
marked med Kreaturer, 30. Jan., 8. Maj og 25. Sept.
Heste og Kreaturer.
Foldingbro, 20. Maj og 3. Okt. Heste og Kreaturer.
Grindsted, 25. Marts, 8. Maj, 24. Juni, 10. Sept., 13. Okt. og
23. Nov. Heste og Kreaturer.
Gørding, 25. April og 3. Okt. Heste og Kreaturer.
Hejnsvig, 7. Maj og 19. Sept. Heste og Kreaturer.
Holsted, 7. Jan., 16. April, 31. Aug. og 14. Nov. Heste og
Kreaturer.
Lunderskov, 25. April og 24. Sept. Heste og Kreaturer.
Nørre Nebel, 24. April og 12. Okt. Heste og Kreaturer.
Oksbøl, 27. April og 12. Okt. Heste og Kreaturer.
Ribe, Torvedag hver Lørdag. 4. Febr., 7. Marts, 27. April,
5. og 16. Maj, 12. Juni, 4. Aug., 12. og 19. Sept., 5., 13.
og 26. Okt. samt 24. Nov. Heste og Kreaturer.
Tistrup, 16. April og 15. Sept. Heste og Kreaturer.
Varde, Torvedag hver Torsdag. 13. Jan., 5. Febr., 6. og 31.

Marts, 28. April, 12. Maj, 13. Juni, 14. Juli, 5. Aug., 17. Sept., 14. Okt. og 25. Nov. Heste og Kreaturer.
Vejen, 29. April, 26. Juni og 16. Sept. Heste og Kreaturer.
Vejrup, 21. April og 23. Sept. Heste og Kreaturer.
Vorbasse, 11. April, 6. Aug. og 12. Okt. Heste og Kreaturer.
Ølgod, Torvedag hver Onsdag. 25. April, 19. Aug. og 29. Sept. Heste og Kreaturer.

De sønderjydske Landsdele.

Haderslev Amt.

Agerskov, 5. Maj og 6. Okt. Heste og Kreaturer.
Christiansfeld, 25. April, 2. Maj, 24. og 31. Okt. Heste og Kreaturer.
Gram, 13. Maj og 17. Okt. Heste og Kreaturer.
Haderslev, ugentlig hver Onsdag Eksportmarked med Kreaturer. Hver Mandag Marked med Heste og Kreaturer samt Tirsdagene 14. April, 21. Juli og 29. Sept.; 8. Jan., 16. Febr. og 2. Marts stort Hestemarked; 13. April (Føaraarsmarked), 20. Juli (Sommermarked) og 28. Sept. (Efteraarsmarked).
Jels, 15. April og 21. Okt. Heste og Kreaturer.
Over Jersdal, 15. April og 7. Okt. Heste og Kreaturer.
Rødding, 24. April, 6. Sept. og 15. Okt. Heste og Kreaturer.
Sommersted, 25. April og 26. Sept. Heste og Kreaturer.
Toftlund, 7. Maj og 20. Okt. Heste og Kreaturer.
Vojens, ugentlig hver Fredag med Grise og Landbrugsprodukter.

Aabenraa Amt.

Aabenraa, ugentlig hver Torsdag Eksportmarked med Kreaturer. 17. Febr., 21. Juli og 20. Okt. Heste og Kreaturer. 28. April, 5. og 12. Maj, 27. Okt. og 3. Nov. Kreaturer; 18. Dec. Heste.
Bolderslev, 22. April og 30. Sept. Heste og Kreaturer.
Bov (v. Padborg) 28. April og 29. Sept. Heste og Kreaturer.
Den første og tredje Mandag i hver Måned med Grise.
Graasten, 7. Maj og 1. Okt. Heste og Kreaturer.
Hellevad, 6. Maj. og 14. Okt. Heste og Kreaturer.
Kliplev, 14. April og 8. Sept. Heste og Kreaturer.
Rødekro, 30. April og 15. Okt. Heste og Kreaturer.
Øster Løgm, 25. April og 3. Okt. Heste og Kreaturer.

Sønderborg Amt.

Bro, 9. Maj Heste og Kreaturer.
Broager, 21. April og 6. Okt. Heste og Kreaturer.
Dynved, 13. Juni Heste og Kreaturer.

Nordborg, 21. April, 8. Sept. og 20. Okt. Heste og Kreaturer.
Skovby (Als), 28. Sept. Heste og Kreaturer.
Sønderborg, hver Onsdag Eksportmarked og Marked med
 Kreaturer Første og tredje Fredag hver Maaned Læ-
 vekvæg. 22. Jan., 30. April og 15. Okt. Heste.
Ullerup (Sundeved), 16. Sept. Heste og Kreaturer.

Tønder Amt.

Arnum, 4. Maj og 7. Okt. Heste og Kreaturer.
Bredebro, 28. April og 20. Okt. Heste og Kreaturer.
Bylderup-Bov, 23. April, 6. Aug. og 8. Okt. Heste og Krea-
 turer.
Højer, 23. April, 10. og 17. Okt. Heste og Kreaturer.
Løgumkloster, 24. Marts, 5. Maj, 16. Juni, 18. Aug. og 27.
 Okt. Heste og Kreaturer.
Ravsted, 4. Maj og 19. Okt. Heste og Kreaturer.
Skærbæk, 16. April, 7. Maj, 1. og 21. Okt. Heste og Krea-
 turer.
Tinglev, 15. April, 6. Maj, 24. Aug. og 21. Okt. Heste og
 Kreaturer.
Tønder, ugentlig hver Onsdag Eksportmarked med Krea-
 turer. 30. Jan., 20. Marts, 17., 24. og 30. April, 8. og 15.
 Maj, 3. Juli, 7. Aug., 4. og 18. Sept., 2., 23. og 30. Okt.,
 6. og 13. Nov. Heste og Kreaturer.

Torvedage.

Haderslev : Mandag og Fredag,	Skærbæk : Lørdag,
Aabenraa : Tirsdag og Lørdag.	Toftlund : Lørdag,
Sønderborg : Onsdag og Lørdag.	Tinglev : Lørdag,
Tønder : Tirsdag og Fredag.')	Jels : Lørdag,
Vojens : Onsdag,	Christiansfeld : Lørdag,
Rødding : Onsdag.	Løgumkloster : Torsdag.

*) Falder Fredagen paa en Helligdag, afholdes Mar-
 kedet Torsdag før Markedsdagen.

Rettelse til Landboforeningerne.

Der er et Par Fejl i Listen over Landboforeningsfor-
 mændene, idet der er foretaget 3 Nyvalg. Formanden for
 Vis Herreds Landboforening er nu Gdr. A. C. Schmidt,
 Kollund, Formanden i den alsiske Landboforening er Gdr.
 Hans Blad, Mindebjerg, og Formanden for den nord-
 slesvigske Landboforening Gdr. Nik. Ludvigsen, Kø-
 benhoved.

Vejen til Rigdom

gaar gennem Reklamen.

Læs Almanakkens Annoncer.

„CERES“

46% Foderblanding til Malkekvæg

Garanteret Indhold:
(1% Spillerum)

Protein og Fedt: Renægehvide: Foder-Enheder:
46% 34% 114—118

Fremstillet under effektiv uafhængig Kontrol.

Alle Analyser ved Ladelund Landbrugsskoles analytisk-kemiske
Laboratorium i Vintersæsonen 1929/30

garanteres af hele det udleverede Kvantum ved
automatisk Prøvetagning af hver enkelt Sæk.

Ingen Forandring i Sammensætningen

hele Vinteren.

Original-Analyserne ligger til Eftersyn paa vort Kontor.
Enhver Foderstofhandler kan levere vor Foderblanding.

INDHOLD:

Analyse af Blanding					Protein og Fedt	Fordøjelig Renægehvide	Skandin. Foder-Enheder
fra	5/8	til	31/8	29.	46,68 %	34,19 %	116
"	1/9	"	20/9	29.	47,74 "	34,75 "	117
"	21/9	"	10/10	29.	48,51 "	36,19 "	116
"	11/10	"	31/10	29.	46,56 "	34,13 "	117
"	1/11	"	20/11	29.	46,66 "	34,63 "	116
"	21/11	"	10/12	29.	46,77 "	34,63 "	117
"	11/12	"	31/12	29.	47,00 "	35,44 "	116
"	1/1	"	20/1	30.	48,19 "	36,06 "	117
"	21/1	"	10/2	30.	48,02 "	35,38 "	117
"	10/2	"	28/2	30.	48,32 "	35,50 "	118
"	1/3	"	20/3	30.	48,32 "	35,06 "	119
"	21-3	"	10/4	30.	47,11 "	34,25 "	117
"	11/4	"	30/4	30.	48,23 "	35,25 "	118
"	1/5	"	20/5	30.	48,01 "	35,25 "	118

„CERES“

KORN- og FODERSTOFFORRETNING

Aktieselskab, Aabenraa.

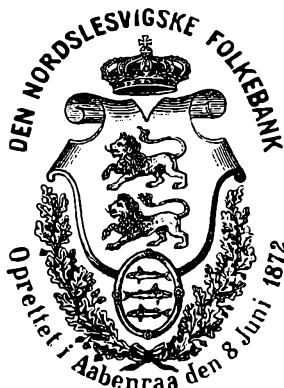
Den Nordslesvigske Folkebank, Aabenraa

Aktieselskab

Stiftet 1872

—
Telefon

Nr. 6 - 7 - 53

Telegram-

Adresse:

„Folkebanken“

Udfører alle Bankforretninger paa kulante Vilkaar.

Indskud modtages til Forrentning.

Diskontering af Veksler.

Udlaan paa Kassekredit.

Ordning af Kreditforeningslaan.

Køb og Salg af Værdipapirer og fremmed Valuta.

Inkasso. - Boxafdeling.

Afdelinger:

Bolderslev.....	Telefon 4	Hellevad	Telefon 13
Bovrup	Varnæs 56	Hjordkær.....	„ 21
Felsted.....	29	Røde Kro	„ 16
		Varnæs	„ 45

C. C. RODE - AABENRAA

Juvelér og Guldsmed - - Aabenraa

Grundlagt 1855

Storegade 28

Telefon 260

Stort Lager i

Guld-, Sølv-, Tin- og Nikkelvarer.

Aabenraa *Jens Frost's Boghandel* Storetorv
(forh. F. Sørensen) - Byens ældste Boghandel - Telefon 69
Bøger - Billeder - Fyldepenne - Papirvarer
Moderne Boghandel Forretningsbøger Eget Bogbinderi

H. Weber sen., Mekaniker

Telefon 168

Ramsherred 38, Aabenraa

Telefon 108

Symaskiner, Vaaben, Ammunition, Staalvarer,

Gramofoner og Plader i prima Fabrikater og med sikker Garanti.

Køb kun Vejle

Gamle Ovne tages i Bytte

Tel. 50

Johs. Paulsen, Aabenraa

Tel. 50

Kakkelovne, Komfurer,
Vaskekedler,
Bygnings-Støbegods

Væn Dem til at bruge

J. P. Junggreen's Skraatobakker

Enhver Landmand

bør i egen Interesse

kun bruge

„Union“s

kontrollerede

Foderblanding

og

„Union“s

kontrollerede

Foderblanding

til Malkekvæg.

Tilvirket under: Forsøgslaboratoriets Foderstofkontrol.

(Prof. Lars Frederiksen) København.

„Union“ Korn- og Foderstofimport A|S
Aabenraa · Haderslev.

Herre - Hus - Central

Magasin for moderne
Herre- og Drengbeklædning

Elegant Udvalg i
Lingeri og Skotøj

ANDREAS PETERSEN

Telefon 176

Aabenraa

Telefon 176

Læser De de nordslesvig-
ske Landboforeningers Organ

„Nordslesvigsk
Landbrugs- og Mejeri-Tidende“

Ellers bestil det hos Posten
eller gennem Deres Landboforening.

Landbrugets bedste Annonceorgan!

Smør-Eksport-forretning

I. Afdeling:

II. Afdeling:
Teknisk Forretning
en gros & en detail

Afd. I. Er altid Køber af Mejeriernes aarlige Smørproduktion. - Ene-
ste Privatinstitution i Landsdelen.

Afd. II. Største deciderede Lager i Lands-
delen til Komplettering af
Mejerier, Kontrolforeninger, tek-
niske Virksomheder og Brand-
værn.

Sønderjydsk Mejeriforening

Aabenraa

Telefon 87

Hejmdal - - Aabenraa

Telefoner: 32 - 332

Hejmdal er udbredt over hele Landsdelen.....

Fra vore Lokalredaktioner i alle fire sønderjydske Amter bringer vi lokale Nyheder fra hele Landsdelen.....

Paa Grund af Bladets Udbredelse over hele Landsdelen er Hejmdal det bedste Annonceorgan....

Deres lille Annonce har altid en god Virkning i Bladet.....

Abonnér paa Hejmdal.

Avertér i Hejmdal.

Naar De ønsker 1. Klasses Maskiner, henvend Dem saa til
Sønderjyllands største Maskinfirma

Dansk Maskinoplæg ^A/_S

Jørgen M. Hansen

Telefon 244

Aabenraa.

Nørreport 3

Billigste Priser. - - Bedste Betalingsbetingelser.
Største Garanti.

Største Lager i det sydlige Jylland af Reservedele til alle Slags Landbrugsmaskiner.

A/S Sønderjydsk Frøforsyning

Kontor
Lager
Renseri

Frøavl og Frøhandel
Aabenraa

Klinkbjerg 1
Telefon 47

*Antager Avlere af Røe- og Græsfrø.
Fordelagtige Vilkaar.*

*Sælger Markfrø af de bedste i Forsøgene
fastslaaede Sorter og Stammer.*

*Samtlige Leveringer underkastes
Statsfrøkontrollens sel vvikende Kontrol.*

Direkte Indkøb og Import

fra de

største inden- og udenlandske Specialfabriker
af kun fineste verdensberømte **Original-Fabrikater:**

„Alfa Laval“ „Deering“ „Holbæk“

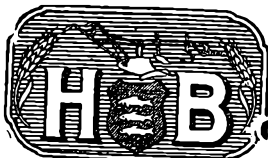
„Fraugde“

„Skjold“

„Rud. Sack“

„Gyro“ osv.

*Dette Varemærke
byder Garanti for
fineste Original-
fabrikater.*

*Derfor ved direkte
Salg billigste
Priser. Gunstige
Betalingsvilkaar.*

Hans Beyer Tel. 73 Aabenraa Tel. 73
Maskiner for Landbrug og Industri.

Niels A. Nielsen, Malermester,

Telefon 258

Aabenraa

Ramsherred 10

udfører alt til Faget henhørende Arbejde
akkurat og smagfuldt til moderate Priser.

Alt udføres kun af bedste Materiale. Stuk føres paa Lager,
leveres efter Tegning og opsættes. Forlang Tilbud og Beregning.

Farve- og Tapethandelen bringes i velvillig Erindring.

Bedste Fabrikater af Gulvolie, Lak og Bonevoks føres.

Hans Callesen - Aabenraa

Telefon 50

Kit - - Diamanter

Telefon 50

Specialitet: Vinduesglas.

Eneste Specialforretning i Sønderjylland.

J. Thorsmark, Urmager, Aabenraa

Storegade 10

anbefaler et stort og smukt Lager i alle Sorter

Lomme- og Stneure, Brillor og andre Optikartikler.

Reparationer udføres nøjagtigt.

Lorenz Hansen jr.

Tel. 138 - 139.

Aabenraa.

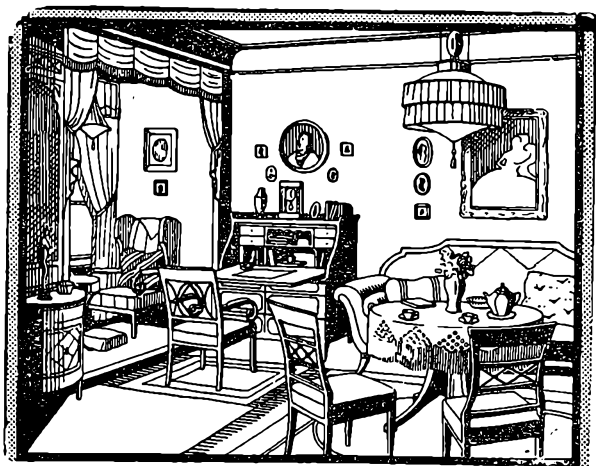
Tel. 138 - 139.

Isenkram - Køkkenudstyr - Galanteri

Kakkelovne - Komfurer - Vadskekedler

Møblerne kan skabe Hygge og Glæde i Hjemmet

naar man er onhyggelig og vælger med Omtanke eller
lader sig raade af Fagmanden, der har alsidig Erfaring.

Det bedste Indkøbssted af Møbler er hos

Sønderjydsk Møbelforretning i Aabenraa.

Indehaver:

Møbelarkitekt M. Castenskjold Rasmussen
R a m s h e r r e d 53.

Ingen Butik.

Lagerudsalg i Gaarden
ved Siden af Magasin du Nord.

Det største Udvalg i **moderne**

Konfektion til Damer og Herrer

samt alle

Manufakturvarer

bydes Dem til absolut **fordelagtige Priser**

hos

Peter Jessen

Tel. 76 - 598

Aabenraa

Tel. 76 - 598

C. F. Rosenvold - Aabenraa

Største Sadelmagerforretning i Aabenraa

Telefon 116

Søndergade 6

Telefon 116

Anton Nielsen, Aabenraa

Søndergade 7

Telefon 327

**Eneste Special-Hvidevare- og Udstyrsforretning
paa Pladsen.**

Harald Bo Bojesens Boghandel

Ramsherred - Aabenraa

*Største Lager af Landbrugslitteratur, Haandbøger
og Regnskabsbøger*

TH. JACOBSEN, AABENRAA

Tel. 362

Farveri og kemisk Tøjrensning

Tel. 362

Arbejdet udføres i eget Værksted.

Salg af Tvist, Hørgarn, Uldgarn og soiede Klædevarer.

Radio! Elektricitet! Radio!

Andersen & Meyers Eftflg., Aabenraa

Ramsherred 31

Otto Larsen.

Telefon 550

Autoriseret Installatør ved Højspændingsværket.

Stempler

leveres i hvilkensomhelst
Udførelse.

C. Boldt, Aabenraa.

„Folkehjem“ - Aabenraa

Telefon 257

Hotel - Restaurant

Hyggelige Lokaler for Selskaber
paa indtil 200 Personer.

„CIMBRIA“

Tømmerhandel, Aktieselskab
Træløst, Bygningsartikler,
Støbegods.

Spar ikke de 10 pCt., som engelsk eller
belgisk Jerntag er billigere end den gen-
nem 50 Aar kendte Kvalitet

„OLYMPIA“ PANDEPLADER.

Indregistreret Varemærke:

LETTEBÆK

koncentreret

Kød- og Benfoder

Gar. Sammensætning:
33% Kødbenmel
7 - Saltf. Sildemel
10 - Tørgær
10 - Torskelevermel
7 - Kødeksktrakt
28 - Melassefoder
5 - finmalede Kager
5 - Mineralsalt

er uundværligt for
rentabelt Svinehold.

Et Tilskud i Kalvenes og
Ungkvægets Foder befordrer
Sundhed og Vækst.

Hovedfhd. for Aabenraa Amt:

Hansen & Veit,
Aabenraa - Telefon 162-163

Ærede Landmænd! Forinden De køber uden-
landske Produkter, bør
De gøre et Forsøg med Kød-, Blod- og Benmel, som fremstilles
paa Fabriken i Sdr. Hostrup.

De vil selv overbevise Dem om, at der ved Brug af dette frem-
kommer en økonomisk Svinefodring.

Kød- og Benmelsfabriken - Sdr. Hostrup

pr. Felsted. — Telefon: Stubbæk 24.

— **Støt den sønderjydske Industri!** —

Graasten.

N. C. Bock,

Graasten Bog- og Papirhandel
Bogbinderi. — Indramning af Billeder.

Handelsbanken i Graasten

Filial af Aktieselskabet Københavns Handelsbank

Kontortid: 9—12 og 2—5, Lørdag 9—1

Telefon 65 - 200

— Alle Bankforretninger udføres —

Hjørnet af Nygade og A. D. Jørgensensgade

Graasten Bogtrykkeri

Telefon 43

A. Ritscher

Telefon 43

anbefaler sig med alt til Faget henhørende

i smuk og korrekt Udførelse til moderate Priser

GRAASTEN BANK

Telefon 125 og 225

med Afdeling i Bov ved Nørre Smødeby, Padborg, Bovrup,
Kliplev, Holbøl, Ullerup, Felsted og Varnæs

udfører alle almindelige Bankforretninger

V. Uldalls Eftflg.

Tel. 90

Graasten

Tel. 90

Manufakturforretning

Specialitet: Sengeudstyr og Hvidevarer

— Stort Udvalg i Trikotage og Arbejdstøj —

HOLGER RIEGELS

Herman Johansen's Eflg.

Graasten -:- Telef. 19

Største Udvalg i

Kolonial

Vin og Konserver

Eget

Kaffe-Risteri!

Daglig friskbrændt.

Tinglev

Th. Th. Nielsen :: Tinglev

Telefon 5 - Bank-Konto: Tønder Landmandsbank - Telefon 5

Kunstgødning, Korn og Foderstoffer

KULHANDEL

J. H. Wejbæk, Tinglev

Trælasthandel og Bygningsartikler

Foderstoffer : Kul : Landbrugsmaskiner

Levering overalt pr. Lastbil

7 - Telefon - 7

Urmager **Boy Boysen** Tinglev

Største Lager i

Ure - Guld- og Sølvvarer.

 Optiske Artikler - Billige Priser - Reparationer udføres hurtig og med Garanti. - Alpina Schweitzer-Præcisionsure

TELEFON 45

Sønderborg

Sønderborg Uldvareforretning

STORE RAADHUSGADE 11

Garn - Tricotage - Børnekonfektion

Stort Udvalg! Ia. Varer! Smaa Priser!

Smyk Deres Hjem med dansk Kunst!

Største Udvalg i Festgaver, Billeder, Kunstgenstande i Porcellæn.
Keramik og Fajance. — Kgl. Porcellæn. — Nyheder i gode Bøger.
Salmebøger. Skrivemaskiner. Kontormøbler.

Agentur for Kgl. Pianofabrik Hornung & Møller, København.

Andreas Clausens Bog og Kunsthandel

Sønderborg

Telefon 387

Køb kun det bedste Frø!

Roe - Kløverfrø

Græsfrø og Sædekorn

faas til moderate Priser hos

Alsisk Frøavl

Andelselskab

S Ø N D E R B O R G

Telefon 18

Telefon 18

Alle vore Forsendelser til Foraaret staar under selv-
virkende Kontrol af Statsfrøkontrollen i København.

Paalidelige Avlere antages.

J. Lauritzen

SØNDERBORG

TELEFON 540

Cykler, Symaskiner, Skrivemaskiner, Barnevogne, Reparationsværksted

Jørgen Otsen's Bogtrykkeri

Kastanieallè 17 Sønderborg Telefon Nr. 69

Nørherredhus

Forsamlingshus og Gæstgiveri

Gode Værelser. — Flink Betjening.

Hyggelig Sal til store og mindre Sammenkomster.

Det største Udvalg!

Den bedste Vare!

Den billigste Pris!

**MAGASIN
DU
NORD**

Jørgen Andersen
SØNDERBORG.

Sønderborg Valsemølle

*Skal Kærlighed Dem Lykke bringe,
Køb Holger Hansens Forlovelsesringe.*

Holger Hansen GULDSMED
og GRAVØR
Storegade 45 - Sønderborg - Telefon 274

Holdbare Habitter

Herre Hus

Holger Hollensen

Helmer & Jørgensen

Sønderborg ————— **Nordborg**

bedste og billigste Indkøbssted for Manufakturvarer, Konfektion
Udstyr. Herre- og Drengébeklædning.

Største Udvalg!

Største Udvalg!

Folkebanken for Als og Sundeved

Sønderborg

Aktiekapital og Reserve Kr. 1,300,000

J. N. Mailand, Vinhandel

Telefon 11

SØNDERBORG

Telefon 11

Forlang overalt den gode velsmagende Mailands
„Gammel Rom“!

Sønderjydske Landmænds Andels Smørekseportforening,

Sønderborg

(Grundlagt 1908)

Telefon 738 - 939. — Telegramadresse: „Ambrosia“.

*Mejerier, der ønsker at tiltræde Foreningen, bedes hen-
vende sig til Formanden: Gdr. Kr. Iversen. Langagergaard
pr. Avnbøl eller til Kontoret i Sønderborg.*

S. Røygaard-Petersen,

Direktør.

Axel Helmer

Telf. 77

Sønderborg

Telf. 777

Isenkram - Husholdningsartikler

Værktøj - Vejle Støbegods

en gros

en detail

A/S Brock & Co. Sønderborg

Telefon 176 og 177

Byggematerialer og Støbegods

Hovedforhandler for Asbest og Bølgeplader.

J. H. Kock, Sønderborg

anbefaler det Bedste til billigste Pris.

Manufaktur - Senge - Uldvarer - Trikotage
Haandarbejde - Herre-Artikler - Fjerrensning

Solid og reel Betjening.

Firmaet er oprettet i 1897.

A. LORENZEN

HUNDSLEV

KORN OG FODERSTOFFER

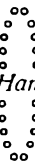

Haderslev

„*Harmonien*“
Haderslev

P. Hansen.

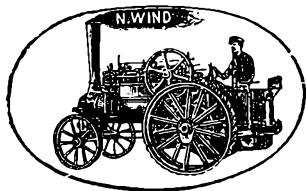

anbefaler sine hyggelige Selskabslokaler til større og mindre Selskaber.

I. Kl.s Køkken og Betjening.

N.Wind's Maskinhandel

Maskinbyggeri : Haderslev

Lanz- og Holbæk-Tærskel-
værker og Halmpressere.
Deering Maskiner og Motorer

OSV.

Alfa-Laval Malkemaskiner.
Gyro Kværne.

KØB DET BEDSTE, DET GØR JEG!

Høppners Hotel ∴ Haderslev

Telefon 21 og 780

Hyggelig Restauration · Koncert hver Aften.

Hyggelige Selskabslokaler for større og mindre Selskaber.

Waldemar Schmidt - Haderslev

Nørregade 1 — Telefon 16

**Byens ældste og største Specialforretning i
Herre- og Dreng-Konfektion**

C. J. ØRUM - Haderslev

— Telefon 30 —

Kolonialvarer - Kaffe - Cigarer (Fineste Kvaliteter)

Eget Kaffebrønderi. - Billigst mulige Priser.

K. Fahrenдорff

Haderslev

Telefon 748

Søndertorv 7

Konditori & Café

Ole Jensen's Bageri

GAASKÆRGADE

Telefon 670

anbefales

Telefon 670

Sparekassen for Haderslev Bys Omegn

(Hjørnet Nørregade—Gravene)

modtager Spareindskud til højeste Rente paa Folio (hvortil Checkhæfter udleveres gratis paa alm. Sparekassevilkaar og paa Opsigelse. „Afdeling for Oprettelse af egne Hjem" og Skole-Spareafdeling.

Sparekassebøger i Pragthind til Konfirmation, Fødselsdag og Faddergave. Hjemmesparebøger udlaanes gratis, Prioritetslån, Konto-Kurant.

Depot og Forvaltning Boxer udlejes.

Modtager Skatter og Indbetalinger til Kommuner, Amt og Stat.

Modtager Rentebetalinger til alle Kreditforeninger.

Telefoner 133 og 134. Postkonto 8356.

Daniel Bruhn, Haderslev.

Isenkram- og Udstyrforretning

Stort Lager af Avls- og Landbrugsredskaber.

Eneudsalg af de bekendte

Morsø Kakkelovne og Komfurer

Sønderjyllands største Lager af

==== **Radiomateriale** ====

en gros

en detail

RADIOMAGASINET

Haderslev.

Jomfrustien 8.

Telefon 1083,

MICHELSEN & JACOBI

Haderslev

(Peter Orbesen)

Telefon 221

MANUFAKTUR

Dame- og Børne-Konfektion

Herre- og Dreng-Konfektion

∴ **SKOTØJ** ∴

Tæpper -- Gardiner -- Sengeudstyr

Naar De vil spare Penge

bør De købe Deres
Manufakturvarer
Konfektion, Triko-
tage samt Skotøj hos

A. Hundevadt - Haderslev

Henrik Sørensen - Haderslev

Jomfrustien : Telefon 271

Kolonial - Kaffe - Konserver - Sydfrugter
Bedste Varer! Billigste Priser!

Hansen & Christiansen

HADERSLEV

Kolonialvarer en gros

Cigarer, Cigaretter og alle Slags Tobak

fra Brødr. Braun, København.

Telegr.-Adr.: „Arimo“

Telefoner 329 & 330

Vare-

Mærke

O. P. OLLING : Glarmester : HADERSLEV

Storegade 23

Telefon 389

Eget Glassliberi - Bilruder - Billedindramning

Chr. Nicolajsen's Herre- og Dame-Skrædderi

anbefales.

HERRE-LINGERI I STORT UDVALG

Gravene 13

Haderslev

Telefon 764

Michael Hansen (tidl. W. Lundbæk)
Nørregade 38 - Haderslev.

**Jern • Staal og
Bygningsartikler**

Paul Christiansen & Søn

Bygningsartikler

Haderslev

Telf. 70 og 71

Carl Nielsen, Boghandel,

Telefon 371

Haderslev

Nørregade 25

Grundlagt 1765

M. Erhardtzen - Konditori

Hjørnet af Storegade og Gravene. Haderslev, Telefon 817

☞ Her faas den bedste Kaffe i Haderslev. *☞*

Farver

Lakker - Tapeter

Anton Hansen

Storegade 41

Haderslev.

Peter Henningsen

Haderslev - Telf. 169

Ure, Guld- og Sølvvarer

Jørgen Petersen, Haderslev

Manufakturforretning, Nørregade 27, Telef. 660

Største Udvalg i Dame-Konfektion.

Tel. 165 **Oluf Thielst, Haderslev** Tel. 165

Mark- og Roefrø. — Kunstgødning.

Gødningskalk. — Høstbindegarn. — Kolonialvarer.

Højskolehjemmet Storegade 55 - Telf. 282

Billige og pæne Værelser — Større og mindre

Selskaber modtages. — Stor, smuk Have ned til

Dammen. — Pensionærer modtages.

BILLIGE PRISER!

A. C. PAASKESSEN.

OPEL - AUTOMOBILER
Tysklands bedste Fabrikat.
**Reparationsværksted
Reserve dele og Gummi
samt Garage.**

Valdemar Hinrichsen, Gaaskærgade 42, Haderslev.
Telefon 150.

Hovedforhandler for Jylland og Fyn.

Skodborg

Skodborg

Korn- og Foderstofforretning A|S

Telefon Nr. 4

Korn - Foderstoffer - Kunstgødning

Skodborg Kommunes Sparekasse.

Sikreste Kapitalanbringelse.

——— Kommunen hæfter for Indskud. ———

Rødning

Aktieselskabet Rødning Bank

Telefon 75

R Ø D D I N G

Telefon 75

Aktiekapital og Reserver Kr. 281,000

udfører alle Bankforretninger.

Indlaan forrentes med højeste Rente.

Kredittforeningslaan ordnes.

L. P. Aakjær - Arkitekt

Rødning : Telf. 46

A. Andersen, Rødning, Telefon 23

Kolonial - Delikatesse.

Daglig friskbrændt Kaffe.

Eneforhandler af: MARINUS LYTJEN's VINE - ODENSE
samt A. M. Hirschsprung og Sonner's Cigarer.

Tel. 49 **Chr. J. Ravn, Rødning** Tel. 49
anbefaler: Tømmer, Brædder, Kalk, Cement, Tagpap,
Søm, Jernvinduer, Jernbjælker, Jerntag, Tagsten, Asbest-
Bølge-Skifer, Asbest, Diagonal-Skifer, Drænrør.
Kakkelovne, Komfurer, Kul, Koks. Briketter.

Rødning Højskole

Rødning St.

Sønderjylland.

Karleskole November - Marts. Pigeskole Maj - Juli. De-
lingsføreruddannelse ved Frede Hansen.
Skoleplan sendes. **Hans Lund.**

Landsretssagfører Jepsen, Rødning,

Telefon 16

KONTORDAGE:

Hver Tirsdag fra 3-5 i Gramby (Andersens Hotel)

hver Lørdag fra 3-5 i Jels (Jels Gæstgivergaard)

hver 2. og 4. Onsdag i Maanednen fra 3-5 i Skodborg (Vesterkro)

Rødning Barberstue

bringes herved i velvillig Erindring.

Flink Betjening,

Max Kamprad.

Cafe „Vesta“, Rødning.

Telefon 79

Store og hyggelige Lokaler. Eget Konditori.
Bese Røddings smukke Omegn og drik Kaffe i
Café „Vesta“. — Madkurve kan medbringes.

P. J. Feddersen - Rødning

Telefon 45

Sadelmager

Tapetserer

Største Udvalg i **Luksus- og Arbejdssæletøj.**
Solidt Arbejde og prompte Levering garanteres.

Kirstine Gundesen's URMAGER- og
GULDSMEDEFORRETNING
anbefaler et stort og smukt Lager i alle Sorter
Lomme- og Stueure, Brillor og andre Optikartikler.
Reparationer hurtigt og billigt.

Rødning Andels-Slagteri.

Udsalg ved vore Forretninger i Rødning og Gramby
Telefoner 151 og 75 - samt ved vore Affaldsvogne
af alle Slags

Pølser og Fedevarer samt fersk Kød og Flæsk.

Knud Petersen's Skrædderforretning

Rødning - Telefon 59

Moderne Skrædderi.

Stort Klædelager.

Hotel „Rødning“

Rødning -:- Telefon 4

Mads Christophersen.

Rødning Møbelmagasin

anbefaler sit store Lager af

alle Slags Møbler

A. Sørensen, Snedkermester, Telefon 27

Spare- og Laanekassen for Frøs og

Kalvslund Herreder

Stiftet 1872

RØDDING

Telefon 36

Alle Sparekasseforretninger udføres.

Sikreste Pengeanbringelse!

H. Chr. Andersen, Rødning

*Bog- og Papirhandel, Bogbinderi, Kunsthandel
Radio-Apparater, Fotografiske Artikler, Tlf. 68*

Alt paa Lager Herre-, Dame- og Børnefodtøj

Grundlagt 1854 Bedste Kvalitet til billigste Priser. Telefon 22

S. HANSEN : Skotøjsforretning : RØDDING

Alt i Reparationer udføres hurtigt.

Thorvald Sørensen's Malerforretning, Rødning

Telefon 62

Tape- og Farvehandel	Alt Malerarbejde udføres til rimelige Priser.	Specialitet: Funlus og Gulvlak-Fernis.
---------------------------------	---	--

A. P. Christophersen's

Isenkramforretning - Køkkenudstyr

Rødning

Telefon 83

J. A. Holm .: Rødning

Træsko : Cykler : Gummi

H. Toft's Hjul- og Karetmagerforretning Rødning

Telefon 121

anbefaler sig med alt til Faget henhørende.

Barber- og Frisør-Salon „Sanitær“

Rødning - anbefales.

NB. KUN FOR HERRER.

Indeh.: P. Schnell.

Jydsk Brandforsikringsforening for Løsøre

Gensidig.

S T I F T E T 1851.

Forsikringssum ca. 525 Mill. Kr.

Medlemsantal ca. 55.000

Formue ca. 1¼ Mill. Kr.

Jydsk Brandforsikringsforening for Bygninger

Gensidig.

S T I F T E T 1855.

Forsikringssum ca. 225 Mill. Kr.

Medlemsantal ca. 17.000

Reservefond ca. 225.000 Kr.

Repræsentation i samtlige Jyllands Byer
og Sogne.

Hovedkontor: Søndergade Nr. 11, Aarhus, Tlf. 657

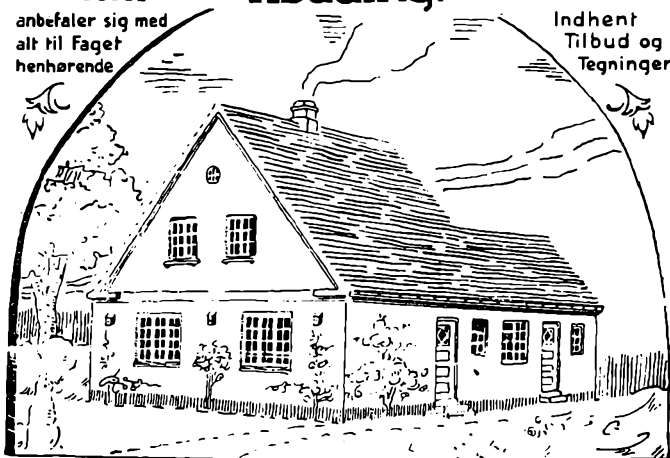

Andersen & Lyck. Byggeforretning Rødning.

Telef.
anbefaler sig med
alt til Faget
henhørende

42 & 64.

Indhent
Tilbud og
Tegninger

Gram - Gramby og Jels

GRAM TEGLVÆRK

anbefaler sine

Drænsrør og Mursten

Gram Uldvarefabrik

Chr. Andersen. Telefon 28.

Præstegaardstapper - Herre- og Damestoffer i ren Uld.

Henry Munch, Jels

Telefon 58

Mode - Manufaktur - Konfektion

Stort Udvalg i fikse Broderier.

Chr. J. Kræmer, Gramby

==== Møbel- og Ligkistemagasin. ====

Axel Wedel

Bog - Papir- og Kunsthandel

Telf. 51

GRAMBY

Telf. 51

Tel. 22 **Gramby Hotel, Gramby** Tel. 22

Hyggelige Lokaler - God Staldplads. - God Betjening.
Moderate Priser.

Luksusbil til Leje.

Rasmus Andersen.

Gramby Bank A/s Gramby

Aktiekapital Kr. 275,000

anbefaler sig med alle Bankforretninger

Aage Jensen, Gramby

Telefon 60.

◉==== **Manufaktur-, Konfektions- og Modeforretning.** ◉

Barslund & Rosenberg

Telefon 38

Gramby

Telefon 38

Olie og Støbegodslager.

Specialforretning for Centralvarmeanlæg.

Tel. 43 **Olaf Aastrup, Gramby** Tel. 43

Mode - Manufaktur - Konfektion

Prima damprensede Fjer og Dun. Symaskiner.

Tel. 6 **Friis L. Ehlers, Gramby.** Tel. 6

Ant. Installatør for Gramby og Hygum E. V., I. A. S. V. og M. S.

Lys - Kraft - Kogeartikler samt Pumpeanlæg
og alt indenfor Radiobranchen.

N. Timmermann, Gramby.

Trælast og Savværk. Bygningsartikler, Kul.

Telefon: Kontor Gram 26, Privat Gram 61,
Postkonto 9479 - Bankkonto: Gramby Bank.

Jels Apothek.

Jels Telefon 5.

O. Kragh Petersen.

Alle, som vil købe eller sælge **Ejendomme**
henvender sig til

Tel. 21 **J. J. Lund, Jels.** Tel. 21

Toftlund

Hans Poulsen ./. Toftlund

Telefon 117

■■■■■ SPECIAL KAFFE- OG KOLONIALFORRETNING ■■■■■

Byens bedste Kaffe!

Før De køber Møbler

bør De i egen Interesse aflægge et Besøg i min Møbelforretning.
Her finder De netop det, De har Brug for.
Moderne, solide Møbler i alle Stilarter og Træsorter.

Mathias P. Høe. Toftlund, Telefon 59.

B. Haastrup - Toftlund

Tlf. 54

Sagfører cand jur.

Tlf. 54

Handelsbanken i Toftlund

Filial af Aktieselskabet Københavns Handelsbank

Kontortid: 9 - 12 og 2 - 5

Telefon : 1 og 32

Alle Bankforretninger udføres.

Kontor i Arnum og Agerskov.

Tel. 116 **P. Lautrup, Toftlund** Tel. 116

anbefaler sin

Skrædderforretning

Stort Lager af danske og engelske Stoffer.

Altid det billigste i Herreklæder.

Toftlund Korn- og Foderstofforretning

Telefon 46

anbefaler alt i Korn, Foderstoffer, Gødning og statskontroll. Markfrø.
Køber alle Sorter Hjemmekorn. Højeste Dagspris.

Niels Hansen - Toftlund

Bog- og Papirhandel - Bogbinderi

Værksted for Indramning af Billeder, Fotografiapparater og Tilbehør.

Tønder

Hotel „Børsen“, Tønder

—: Telefon 89 :—

Gode Værelser - Store Bilgarager. - Vilh. Nicolaisen.

Hans Becks Boghandel

(J. N. Jepsen)

Storegade 5

T Ø N D E R

Telefon 341

anbefaler alt i Skøn- og Faglitteratur.

Anbefaler min

Cykleforretning - Reparationsværksted for Biler og Motorcykler. :-

SKOLEKØRSEL (2 Skolevogne til Raadighed.)

C. F. DELA - TØNDER

Telefon 396.

Løgumkloster

**Kolonial, Konserves, Vin, Spirituoser
Cigarer og Tobak**

købes hos

Telefon 95

H. Blaabjerg

Telefon 95

Løgumkloster Boghandel

Telefon 78

(Gunder Nissen)

Telefon 78

Stort Udvalg i Salmebøger, Bibler og Testamenter.
Sidste nye Litteratur. - Mont Blanc Fyldepenne.

Løgumkloster Tømmerhandel A/s

Telefon 24

**Forhandling af Støbegods
fra A/s Lange & Co., Svendborg Iernstøberi
Monier og Cementvarer.**

GRAVMONUMENTER

i alle Stenarter.

MARMORPLADER MED INSKRIPTION.

C. Tonnesen .: Tønder

Telefon 161

Kontor og Lager: Markvej

Telefon 161

Godtfred Meier, Tønder

Telefon 301 :: Vestergade 68—70 :: Telefon 301

I. Kl.s Reparaturværksted.

ALT I RADIO!

Cykler - Motorcykler og Automobiler

Vulkaniseringsanstalt.

Luksusbiler

udlejes Dag og Nat.

Telefon 255

Hans Jensen Toft,
Tønder.

J. N. HANSEN - Urmager og Guldsmed

Telefon 232

Torvet : Tønder

Telefon 232

anbefaler mit store Lager i *Lomme- og Stueure, Guld-, Sølv- og Pletvarer* til bekendte billige Priser. *Briller* efter og uden Recept.

Øjnene udmaales gratis med de nyeste Instrumenter.

Eneudsalg af det verdenskendte Alpina Ur.

V. J. Lunds Eftflg., Bogbinderi.

Østergade 40

Indeh.: H. P. Lorentzen.

Tønder

Bøger indbindes smagfuldt og billigt.

Protokoller leveres hurtigt og solidt.

Køb Kvalitetsvarer

hos

Ehm Christensen, Tønder

Magasin du Nord : Storegade

Hotel Løgumkloster

(St. Hamborg)

Telefon 26 BYENS STØRSTE HOTEL Telefon 26
Stor Sal Hyggelige Værelser. God Staldplads

Hotel Royal

Telf. 61 Gode Værelser - Stor Bilgarage Telf. 61
Hyggelige Lokaler for Selskaber.

Anton Haase.

Løgumkloster Kvægrensningsmidler

Løgumkloster Kvægrensningspulver

(Strøpulver)

Vaskepulver

--

Vaskeessens

Løgumkloster Apotek

J. Kjems.

C. A. ANDERSEN

Bageri og Konditori - Løgumkloster

Allid frisk Bagværk i de fineste Kvaliteter.

Virk for Udbredelsen af
Sprogforeningens Almanak,
derved støtter De
Sprogforeningens Arbejde.

SØNDERJYSK BLØDFODER OG SØNDERJYSK MALKEFODER

ER UNDERKASTET

DEN KGL. VETERINÆR- OG LANDBOHØJSKOLES
LANDØKONOMISKE FORSØGSLABORATORIUMS
FODERSTOFKONTROL

EN MERE BETRYGGENDE KONTROL
FINDES IKKE

VED BRUG AF VORE
FODERBLANDINGER
OPNAAS

FULD SIKKERHED

OG

VIRKELIG GARANTI
FOR FODERETS SAMMEN-
SÆTNING OG INDHOLD

AKTIESELSKABET

DET SØNDERJYSKE KOMPAGNI'S FODERBLANDINGSFABRIK

TELF. 381-391

AABENRAA

TELF. 381-391

